

НИК. РАЙНОВЪ.

ИНДИЙСКИ ПРИКАЗКИ

ИЗДАВА
СТ. АТАНАСОВЪ
СОФИЯ

ПРИКАЗКИ ОТЪ ЦЪЛЪ СВѢТЪ

Преразказани за деца и юноши отъ Николай Райновъ.

ИНДИЙСКИ ПРИКАЗКИ

— НАЛА И ДАМАЯНТИ —
и други приказки

ИЗДАВА СТ. АТАНАСОВЪ
София, ул. Неофитъ Рилски 36

Нала и Дамаянти

индийска приказка

Живѣеше въ Индия царь на име Нала. Синь на силния Виразена — владѣтель на нишадското царство — Нала бѣ прочутъ, мждъръ и такъвъ хубавецъ, че въ цѣлъ свѣтъ царь като него нѣмаше и едви ли би могло да има. Между другитѣ царе той свѣтѣше, като слънце срѣдъ звездитѣ. Смирень почитателъ на мждритѣ духовни мже, проникнатъ съ тайния смисълъ на свещенитѣ книги, чуждъ на нечисти помисли, загадка за момитѣ, страхъ за враговетѣ, надежда на другаритѣ си, искусень и смѣлъ пълководецъ, чудень стрелецъ, а най-много прочутъ съ изкуството да язди коне, — такъвъ бѣ Нала. Но той имаше една голѣма страсть: обичаше да играе на кости.

Въ това време надъ ширното видарбинско царство владѣеше Бима, добродушенъ царь; той дълго време нѣмаше деца, и предъ боговетѣ даде голѣмо обещание, за да го наградятъ съ родителско щастие; тогава тѣ му подариха трима синове и една дъщеря. Дамасъ, Дантасъ и Даманасъ бѣха имената на тримата братя, а сестра имъ се казваше Дамаянти.

Децата бѣха пѣргави и смѣли. Като звездата на хубостъта се разцвѣтѣ Дамаянти. Бърза мълва разгласи по земята нейната прелестъ. Въ бащиния си домъ, обкржжена отъ много дружки, като отъ зеленъ вѣнецъ, Дамаянти блестѣше между тѣхъ, като роза срѣдъ разкошни зелени листа, свѣтѣше, като свѣткавица между облаци. Нито въ тукашния свѣтъ, нито въ този на безплътнитѣ духове, нито въ страната на великитѣ богове, подобна хубость не се бѣ виждала. Нейнитѣ очи можеха да привлѣкатъ и безсмъртнитѣ. Но не по-малко хубавъ бѣ Нала. Всѣка часъ Дамаянти чуваше за великия царь на нишадската земя, и всѣки часъ Нала чуваше за за звездата на хубостъта. Скоро между тѣхъ израстна цвѣте на обичъ.

Единъ пжтъ Нала, мжченъ отъ безименна сърдечна болка, се разхождаше замисленъ въ царската градина; внезапно той видѣ въ въздуха лебеди; съ разпуснати златопери крила, тѣ хвърчеха на ято и съ шумъ се спуснаха въ градината. Съ бързата си ржка Нала хвана единъ отъ тѣхъ за златното крило. Но лебедътъ му каза съ човѣшки гласъ: „Пусни ме, царю, и азъ за отплата ще кажа на Дамаянти такива, думи щото да мисли само за Нала“. Като чу това, Нала бързо пусна златния лебедъ. Цѣлото ято хвъркна право къмъ Видарба и тамъ се спусна въ царската градина, дето се разхождаше Дамаянти.

Като видѣ чуднитѣ птици, Дамаянти почна съ дружитѣ си да тича подиръ тѣхъ, а лебедитѣ подхвърк-ваха отъ мѣсто на мѣсто и се прѣснаха по градината; по тѣхъ се прѣснаха и дружитѣ на Дамаянти. Дамаянти остана на саме съ единъ лебедъ; птицата се изправи и продума съ човѣшки гласъ: „Дамаянти, въ нишадското царство живѣе Нала: нѣма между хората такъвъ хубавецъ. Ако ти станѣше негова жена, напълно би била щастлива: какъвъ плодъ би се родилъ отъ неговата мощъ и твоята хубость! Единъ за другъ сж ви изпратили боговетѣ на земята. Повѣрвай, о кроткокравна, чиста моме! Ние сме виждали много страни населени съ хора и много райски обители на небето; и въ странитѣ на великанитѣ сме прониквали, но до сега царъ като Нала още не сме виждали: ти си бисеръ между момитѣ, а Нала — безцененъ камъкъ между мжжетѣ. Ако се ожените, неземното би слѣзло на земята“.

Като чу това, Дамаянти се изчерви, побледнѣ и въ отговоръ прошепна: „Кажи сжщото и на Нала“.

Бързо хвъркна лебедътъ и отлетѣ въ нишадското царство, дето разказа на Нала всичко.

Дамаянти, когато останѣше сама постоянно мислѣше за Нала съ тжженъ погледъ ту къмъ небето, ту къмъ земята. Тежко въздишаше тя. Навремени бузитѣ ѝ като жаръ, навремени бледни, съ насълзени очи, засъхнали устни и съ разбъркани мисли — дене и ноше Дамаянти въздишаше слаба, измжчена. Тя нито можеше да спи, нито да намѣри покой; и като се топѣше така, тя нито ядѣше нито пиеше.

Дружките ѝ скоро забелязаха, че съ тяхната княгиня се е случило нещо. Скоро достигна тжжният слухъ и до Бима. Той разбра, че милата му Дамаянти е изгубила спокойствието си. Като узна това, царътъ се нажали.

— „Както се вижда, моя Дамаянти, дошло ти е време за женитба“, ѝ каза веднъжъ той.

И реши Бима да даде пиръ, та да дойдатъ отъ всѣкжде младоженци за изборъ. Той разпрати скороходци по всички индийски царства да поканятъ царетъ въ Видарба на празникъ. Щомъ поканата сгигна до царе и князе, всички се веднага приготвиха за пжть: отъ изтокъ и западъ бръзъ и шуменъ потокъ наводни пжтищата; екна земята отъ смжтния и глухъ шумъ на слонове, колесници и коне; дигна се гжстъ облакъ отъ прахъ чакъ до небето. Съ богати накити и множество слуги, съ свѣтли оржжия и пѣстри брони, надойдоха гости въ Видарба, дето Бима ги посрѣщаше тържествено.

Въ това време бѣ тръгналъ по свѣта праведниятъ старецъ Нарада, главатаръ и свѣтило на вси пустинници. Неговъ спжтникъ бѣ блажениятъ Парвѣта. Отъ свѣта на тъмнитъ гробове той проникна въ царството на небесния свѣтъ — въ областъта, дето цвѣти весела градина — дето царува великиятъ богъ Индра.

Двамата чужденци влѣзоха въ откритото предверие, дето радостно ги поздравя Индра. Като имъ се поклони и отдаде приличната почитъ, небесниятъ царъ разпита гоститъ за тяхното здраве и за цѣлия свѣтъ. Нарада се поклони и отговори: „Съ Божия милость, ние и цѣлиятъ свѣтъ сме здрави; и човѣцитъ и звѣроветъ добруватъ; въ всѣки прашецъ и всѣка тревичка има животъ и радостъ“.

Като чу тоя отговоръ, силниятъ царъ на вселенната попита — „Но де сж моитъ любимци, които решаватъ кървави разпри, проливатъ кръвта си въ биткитъ и презиратъ смъртъта? Дн сж храбритъ защитници на свѣта? Азъ искамъ съ тяхъ да населя свѣтлата си областъ; но напразно очаквамъ на пиръ обичнитъ си гости, отдавна вече никой отъ тяхъ не е идвалъ при мене. Кажи ми, светецо, какво стана съ племето на храбритъ?“

Нарада отговори: „Всемогъщи, ще ти кажа, защо ти отдавна не виждашъ никого отъ храбритѣ пълководци. Дамаянти, дъщеря на видарбинския царь Бима, на която нѣма подобна въ цѣлия свѣтъ, иска да си избере по сърце мжжъ, затуй всички царе и князе отиватъ въ Видарба. Всички разпри сж прекратени: ето защо земята е мирна, и въ твоята свѣтозарна областъ не дохождатъ бранници и храбреци“.

Докато продължаваше разговорътъ, при Индра надойдоха всичкитѣ му другари, съучастници въ управлението на свѣта — Агни, владѣтель на огъня, Варуна, повелителъ на водата, и Яма, богъ — земедръжець. Като чуха разказа на Нарада, боговетѣ радостно извикаха: „И ние ще отидемъ на този изборъ.“

Предвождани отъ Индра, боговетѣ съ бързи коне се спуснаха къмъ Видарба, дето бѣха вече сбрани всички царе. Въ това време и Нала, разпаленъ отъ обичъ, се запжти за тамъ. Като идѣха отъ небесата, боговетѣ съгледаха Нала: той свѣтѣше като день, и боговетѣ, пленени отъ хубостъта му, въ почуда го гледаха.

Четиримата владѣтели му казаха: „Здравѣй, нишадесто, изтрѣбителю на войскитѣ, Нала Пунялока! Искашъ ли да ни служишъ? Върви въ Видарба, като нашъ посланикъ“.

„Всичко ще изпълня“ — отговори Нала.

Съ прибрани отъ неволень страхъ ржце и съ смирение ги попита: „Кои сте вие, облѣчени въ слънчевъ блѣсъкъ? Съ каква вестъ ще ми заповѣдате да отида въ Видарба?“

Индра му отговори: „Знай, че ние сме безсмъртнитѣ богове, слѣзли на земята за прекрасната царь Бимова дъщеря, Дамаянти, за която сега отъ всѣкъде се стичатъ земнитѣ царе; азъ съмъ Индра, владѣтель на въздуха; този е Агни — могъщъ повелителъ на огъня, онзи е Варуна, заповѣдникъ на водата, а този е великиятъ основателъ на земята, Яма. Помни, че ти сега си нашъ посланикъ; ето какво ще кажешъ на Дамаянти: „Знай, княгиню, че боговетѣ сж слѣзли отъ небето, за да си изберешъ за съпругъ одного отъ тѣхъ“.

Нала скръсти ржце и умилно отговори: „И азъ отивамъ въ Видарба; не мога да бжда чуждъ послан-

никъ при Дамаянти; моля, избавете ме, богове, отъ такова задължение“.

Тогава Индра каза: „Нимã, благородни нишадецо, ти самъ не ни каза: „Всичко ще изпълня?“ Можеш ли да нарушишъ думата си? Върви и не се отказвай“.

— Какъ ще влѣза при княгинята? — запита Нала! всички входи сж пазени отъ стража.

— За това се не грижи! — казаха боговетъ. — Ще заминешъ свободно, върви и не бой се!

Нала тръгна, безъ да роптае противъ волята на безсмъртнитъ. Той свободно се вмъкна въ двореца, дето видѣ Дамаянти между дружкитъ ѝ: тя бѣ хубава, като ангелъ долетѣлъ отъ небето: и луната, и слънцето тъмнѣха предъ нейния пленителенъ образъ. Като видѣ вълшебния ѝ строенъ станъ, Нала почувствува мъката на обичьта, но той надви стремежа на мъчителната сила.

Изумени отъ ненадейното му влизане, всичкитъ Дамаянтини дружки скочиха отъ мѣстата си: тѣй ги порази прекрасното му лице, щото имъ се стори, че небето се е отворило. Като не смѣха да го запитатъ, тѣ тихо шпнѣха помежду си: „Отде иде той, кой е, отъ каквъ родъ е, отъ райски ли, отъ земенъ ли, или отъ исполински?“

Тѣй се питаха тѣ, ослѣпѣни отъ блѣсъка на Нала, безъ да смѣятъ да подигнатъ очи къмъ него: до толкова боговетъ възвеличиха съ небесенъ блѣсъкъ и тѣй неземната му прелестъ. А Дамаянти — съ пленителенъ погледъ, съ омайна усмивка — стоеше мълкомъ предъ тѣхъ, гледаше Нала и се топѣше отъ скритъ пламъкъ. Най-после тя попита: „Кой си ти, който всичко озарявашъ, който съ радостна мъка обхващашъ душата? Какъ се промъкна между царската стража, незабелязанъ отъ никого, въ жилището на царската дъщеря, което е за всички затворено? Кой си ти? Какъ ти е името?“

Нала отговори: „Знай, Дамаянти — азъ съмъ Нала. Изпратенъ съмъ въ Видарба, княгиньо, да ти известя, че великитъ богове — Индра, Агни, Варуна и Яма, — слѣзнаха отъ небето, за да си изберешъ за съпругъ едного отъ тѣхъ. Подъ тѣхната закрила азъ можахъ да влѣза тукъ незабелязанъ; като знаешъ това, постъпи, както намиращъ за най-добро и прилично“.

Като чу това, Дамаянти поднесе своята благодарност на боговетѣ, а следъ това съ усмивка каза на Нала: „Не нѣкой отъ боговетѣ, а ти си моятъ избранникъ: азъ съмъ твоя и всичко мое, о, владѣтелю на моята душа, принадлежи на тебе. Това що ми каза златокрилиятъ лебедъ, съкруши моето сърдце: всичкитѣ царе и князе сж повикани на изборъ, само за да привлѣка и тебе, но ти си избранъ още отъ напредъ: азъ се заклевъ да бжда твоя, и отдавна те очаквамъ. Ти ще се сгодишъ за мене — не ти прилича да се явявашъ като посланникъ на други. Знай, че, ако бжда отхвърлена отъ тебе, азъ не ще живѣя вече“.

— Но какъ можешъ да предпочетешъ предъ безсмъртнитѣ богове обречения на смъртъ? — запита Нала видарбинската княгиня. — Какъ можешъ да туряшъ наредъ съ тѣзи, които даватъ живота, оногова, който е недостоенъ да се равни и съ праха на тѣхнитѣ нозе? Който отива противъ волята на безсмъртнитѣ, отива къмъ смъртъ. Избери небесното, вмѣсто земното. Предпочети лекостъта на чиститѣ безпрашни одежди, неземнитѣ бисери, вѣнци и накити на боговетѣ и бжди блажена. Тѣ ще искатъ, Дамаянти. На безсмъртнитѣ богове ли ще откажешъ? Не прави това, послушай своя приятель!“

Съ трепетно сърце и горчиви сълзи, които затъмниха сиянието на свѣтлитѣ ѝ очи, Дамаянти отговори:

— Всесилни сж вѣчнитѣ богове: азъ ги почитамъ и имъ се покланямъ съ вѣра, но мой избранникъ си ти.

Нала въздъхна и рече:

— Не забравяй, Дамаянти, че азъ стоя предъ тебе като посланникъ: да наруша ли священото довѣрие? Да прося ли сега за себе си това, що строго ми зоповѣдва длъжността да прося за другитѣ? Настъпва часътъ и азъ безъ страхъ ще се застъпя за правото си. Сама размисли!

Дамаянти тихо прошепна:

— О, друже. Ние съ тебе сме съгласни въ мислитѣ си: избери правия пѣтъ, за да не падне върху ти сѣнка отъ укоръ. Ела, о украшение на смъртнитѣ, ела зедно съ боговетѣ на тържествения изборъ. Тамъ, въ присѣдствието на силнитѣ вселенски владѣтели, азъ тебе ще избира, благородни царю; тогава и ти ще останешъ правъ и чистъ предъ боговетѣ.

Следъ това Нала се върна при боговетѣ. Като го видѣха, владѣтелите на вселенната го попитаха съ любовитство :

— Що има? Какъвъ отговоръ носишъ отъ видарбинската княгиня?

Нала имъ каза :

— Като вашъ посланикъ, азъ се промъкнахъ въ жилището на царската дъщеря, незабелязанъ отъ никого; не ще и дума, това стана по ваша воля. Съ княгинята азъ намѣрихъ много дружки; тѣ се уплашиха и наскочаха, но Дамаянти, прекрасна като свѣтлосмѣнъ месецъ, когато ѝ казахъ вашата воля, безсмъртни богове, въ затъмнение на разсѣдка си, избра за женихъ самия мене. Ето какво ми отговори княгинята: „Нека дойдатъ боговетѣ заедно съ тебе на тържествения изборъ! Тамъ, въ присѣствието на силнитѣ вселенски владѣтели, азъ тебе ще избира, благородни царю: тогава и ти ще останешъ правъ и чистъ предъ боговетѣ“. Светата ви воля е вече изпълнена, вѣчни богове. И сега ви моля да ме освободите отъ длъжността на посланикъ.

Сутринята царъ Бима повика всичкитѣ си гости на изборъ. Царе и князе се събраха въ широкия царски дворецъ. Тѣхнитѣ погледи пламтѣха отъ обичъ; тѣ преминаха подъ златнитѣ сводове на високитѣ врати, като лъвове. Съ прѣсни миризливи вѣнци и съ драгоценни обещи насѣдаха тѣ на меки възглавници. Наблѣскали се бѣха единъ до другъ, като гжста лъвова грива; а пълниятъ чертогъ приличаше на зинала тигрова уста, пълна съ жби.

Имаше на какво да се любува човѣкъ: бедра, като медни стълпове; силни мишци и рамена, като мѣгки джбове; гъвкави прѣсти на ржцетѣ, като петоглави змии; горди шии, подобни на свѣтлитѣ гранитни жбери по планинскитѣ върхове; блѣсъкъ на разкошни коси, на високи вежди и на огнени очи.

Най-после влѣзе и Дамаянти. Само съ погледа си тя ги смути и въ мрежата на любовта заплете тѣхнитѣ очи и сърдца. Всички стрелнаха очи къмъ нея, като птици къмъ ловджийската клейна пржчка. Дълго време тя гледа наоколо, но тогава, който бѣ въ мислитѣ и сърдцето ѝ, тя не виждаше. Изведнѣжъ забеляза петъ ед-

накви образа, които ту се приближаваха, ту се отда-
лечаваха отъ нея; всѣкой ѝ се представяше за Нала,
когато тя се обръщаше къмъ него. Мислитъ ѝ се раз-
мжтиха.

„Какво да правя?“ — си помисли тя, — „какъ да
различа Нала отъ боговетъ?“ Напразно погледътъ ѝ
търсѣше знаковетъ на божествата.

— Нито единъ нѣма признацитъ, за които ни раз-
казватъ древнитъ предания, — си помисли Дамаянти.

Следъ дълги размишления, най-после, ето какво
реши: „Азъ ще се обърна къмъ боговетъ, тѣ нѣма да
отхвърлятъ молитвата ми“. И съ смирена вѣра тя скръсти
ръце на гърди и каза:

— Богове безсмъртни, свети богове, покажете ми из-
брания отъ мене, желанния на сърцето ми. Ако съ ми-
сли и дѣла съмъ пазила правдата, ако ви се моля съ
топла вѣра, ако вие сами сте ми избрали вече избра-
ния отъ мене за мжжъ, ако съмъ се заклела да любя и
клетвитъ трѣбва да бждатъ свещени, то покажете ми
го, о благи богове, открийте ми божественитъ си зна-
ци, за да ви почета.

Като чува сърдечната молба на Дамаянти, като ви-
дѣха нейната чистота и любовъ, нейната покорностъ на
тѣхната воля, като видѣха нейната справедливостъ, крот-
кото ѝ сърце и свѣтлия ѝ умъ, боговетъ не се забавиха
да покажатъ знацитъ си. Тогава Дамаянти вмигъ ги
позна по далековидния имъ спокоенъ погледъ и чисти
лица, по свѣтлонетлѣннитъ вѣнци и недостъпнитъ за
прахъ бѣли одежди, по безсѣннитъ тѣла и чудната ле-
костъ на бързитъ движения, съ които тѣ се носѣха отъ
мѣсто на мѣсто, безъ да опиратъ о земята. До тѣхъ
стоеше на земята съ помраченъ погледъ замислениятъ
Нала, съ повѣхналъ вече вѣнецъ, съ прашно и потно
лице. Дамаянти тутакси го повика изъ срѣдата на без-
смъртнитъ богове и обяви своя изборъ по приетия оби-
чай: допрѣ се смирено до крайчеца на дрехата му, а на
главата му тури прѣсенъ миризливъ вѣнецъ.

Изборътъ се свърши. Отъ всѣкъдѣ се чува тържест-
вени викове. Всичкитъ царе и князе, светитъ мжже и бого-
ветъ одобриха избора и извикаха: „Слава на щасли-
веца Нала!“ А той, препълненъ съ блаженство, съ
тупкащо сърдце, но съ твърдъ гласъ, каза на своята не-

вѣста, която свѣнливо се зачерви, разтрепера и наведе очи: „Като можѣ да предпочетешъ единъ смъртенъ мжжъ предъ безсмъртнитѣ богове, то слушай, Дамаянти: предъ хората и боговетѣ азъ те наричамъ своя жена; отъ сега нататкъ ще те храня, почитамъ и пазя и въ всичко ще ти остана вѣренъ словомъ и дѣломъ, като раздѣлямъ всичко съ тебе — радостъ и скръбъ, богатство и бедность“.

Като произнесе такова обещание, свѣтлиятъ младоженецъ предъ всички даде първа цѣлувка на своята невѣста; и дълго тѣ въ нѣмо блаженство се любуваха единъ на другъ. Но като си спомниха, че боговетѣ сж близко, тѣ паднаха предъ тѣхъ на молитва. Боговетѣ скрепиха тѣхния бракъ съ своята благодать; тѣ дариха Нала съ четири сили: могщиятъ владѣтель на въздуха му даде далекостъ; Агни го дари съ власт надъ огъня и да вижда безъ ужасъ блѣсъка на вселенната; владѣтельтъ на земята му даде такъвъ ходъ, щото всѣко негово пжтешествие да бжде безопасно и още му даде тънъкъ вкусъ за избиране храна; владѣтельтъ на водата го награди съ могщество — на всѣкжде да създава вода и цвѣтя по едно желание. На царицата дадоха това обещание: радостъ отъ този бракъ да бждатъ синъ и дъщеря, прекрасни като бащата и майката. Следъ като имъ показаха такава милостъ, боговетѣ се скриха; подиръ тѣхъ тръгнаха и царетѣ и князетѣ въ обратенъ пжтъ.

Царъ Бима побърза да уреди сватбения празникъ. Следъ първитѣ дни, прекарани въ веселие и радостъ, Нала се върна въ царството си. Тамъ, въ благовоннитѣ градини и разкошнитѣ царски палати, той пиеше заедно съ Дамаянти изъ една чаша, капка по капка, тихо и сладостно живота и се наслаждаваше въ миръ и свобода, въ молитва, трудъ и спокойствие.

Когато боговетѣ оставиха Видарба и се връщаха къмъ небесата, тѣ срещнаха адския богъ Кали, който се скиташе по земята, съпровожданъ отъ злия богъ Двепара.

— Кждѣ отивашъ? — го попита Индра.

— Въ Видарба, — отговори Кали. — Дамаянти ще бжде моя жена.

Индра съ усмивка отговори:

— Ти си закъснѣлъ; тя предъ насъ се закълна въ вѣрность на Нала.

Като чу отъ Индра това известие, Кали гнѣвно извика:

— Ако Дамаянти е предпочела смъртенъ мжжъ предъ боговетъ, за тази обида трѣбва да ѝ се отмъсти.

Свѣтитъ богове казаха на мрачния богъ:

— По наша воля стана изборътъ въ Видарба. Нала е младъ и прекрасенъ: само по една безмислена воля би могло да не бжде избранъ той, въ чийто домъ усърдно се приематъ боговетъ съ почитъ и сладко-миризливи жертви; той е праведенъ и кроткъ, почитанъ отъ хора и богове. . . Кали! Който враждува съ праведния Нала, е врагъ самъ на себе си; който враждува съ праведния Нала, трѣбва да се скрие въ пропастьта на вѣчната мжка.

Тъй казаха боговетъ и се отдалечиха въ небесата.

Тогава Кали съ злобна усмивка избѣбра на Двепара: „Нѣма да простя никога обидата: ей сега ще се вселя въ Нала, за да го тикна къмъ гибель; а ти, Двепара, — нали знаешъ отдавна, какъвъ е страстенъ играчъ на зарове: всели се въ зароветъ и ми бжди помощникъ.“

Коварниятъ Кали се потаи въ царскитъ палати на Нала. Той очакваше удобенъ случай, зъ да изпълни замислитъ си. Шестъ годинъ чака напраздно: седмата вече настъпи благоприятенъ случай. Веднашъ, преди да си легне, Нала забрави да се помоли, и въ неговото тѣло се всели злиятъ духъ. Кали проникна въ сърцето на царя и священото жилище на кротката невинность почна да се смущава отъ лоши помисли.

Нала имаше доведенъ братъ, на име Пушкаръ, който живѣеше отдѣлно въ двореца. Като завладѣ сърцето на кроткия Нала, злиятъ Кали ето що каза на сънъ на Пушкаръ: „Вземй по-скоро зароветъ, иди при Нала и почни съ него игра за иишадското царство, и то ще бжде твое — Нала всичко ще изгуби“.

Прелъстенъ отъ нечистия духъ, Пушкаръ взе коститъ, въ които бѣ вече скритъ Двепара, яви се при брата си и го покани да играятъ. Нала се разпали отъ луда страсть, зароветъ захванаха да скачатъ, и страшна борба започна. Царътъ като безуменъ постави на кости

всичко : скъпоценни камъни, злато, покъщнина, земи и кули, и всичко едно следъ друго губѣше, ослѣпенъ отъ хитрия си врагъ. Напразно го моли Дамаянти да остави играта — той я не слушаше.

Всички се смутиха : придворни и велможи, граждани и цѣлия дворъ. Ето че Дамаянти слуша, какъ тѣ всички се събиратъ въ двореца на царя, за да му обясватъ, че тази зла случка силно ги тревожи, а тя, облѣна въ сълзи, каза на царя : „Въ палата се е събралъ вѣрниятъ ти нишадски народъ : очаква и желае да види свѣтлитѣ ти очи. Покажи се и отговори на тѣхната любовъ съ царско внимание“.

Сълзи бликаха изъ очитѣ ѝ, но царятъ, обзетъ отъ враждебната сила на мрачния духъ, не я дори погледна. Придворнитѣ и гражданитѣ, като видѣха, че Нала отби тѣхната молба, разотидоха се съ голѣмъ срамъ и дълбока скръбъ и си казаха : „Не, той вече не ни е царъ !“

А коститѣ като живи скачаха, играта все по-силно се разгаряше, царятъ при всѣко хвърляне губѣше.

Като видѣ, че мжжѣ ѝ е полудѣлъ въ играта, Дамаянти почна да мисли, какъ да спаси и него и себе си отъ близката опасностъ. Тя съ скръбъ каза на умната си съветница, старата кърмачка Врихазена : „Кърмачко и дружке моя, слушай : събери по-скоро всички царски съветници : азъ трѣбва да смѣтна, заедно съ тѣхъ, колко богатства сж изгубени и що остава за насъ“.

Съветницитѣ се събраха ; Дамаянти ги отведе при Нала, който играеше непрекъснато. Тогава тя пристъпи къмъ него и плачешкомъ го помоли да ги изслуша, но заблудениятъ Нала бѣ глухъ, слѣпъ и безчувственъ ; той дори не я погледна, ни дума не каза и като по-напредъ продължаваше да играе съ брата си, безъ да забележи застаналитѣ наоколо въ скръбъ и страхъ велможи. Като изгубиха всѣка надежда, тѣ съ ужасъ напушнаха царския домъ.

А царицата дълго гледа съ смъртенъ страхъ лицето на безумния Нала.

— Слушай, кърмачко, — каза най-после Дамаянти на вѣрната си Врихазена : — опасността настъпи. По-скоро викни Варшнея, царския колесничаръ.

Когато дойде Варшнея, Дамаянти му каза :

— Варшнея, вѣренъ спжитиче на царя, послужи му и сега, когато приближава опасността! Виждашъ, че всѣка загуба разпалва съ нова сила страстьта му — и като че ли и коститѣ сж заедно съ Пушкара противъ него. Моятъ царъ е обезумѣлъ отъ враждебния духъ, забравилъ е народа, ближнитѣ си, и мене дори не погледва: причината на всичко това сж коститѣ — въ тѣхъ е скрита сигурно пъклена сила — а самъ той е невиненъ. Послушай, Варшнея! Изпълни моята заповѣдь. Всѣки часъ съ страхъ и трепетъ виждамъ, че Нала ще загине; но бързоногитѣ царски коне още не сж изгубени: качи се въ царската колесница и незабавно, докле още не се е свършило всичко, отведи децата въ Видарба, при баща ми Бима. Поздрави всичкитѣ ми роднини и познати. Щомъ предадешъ на Бима децата ми и царскитѣ коне съ колесницата, ти си свободенъ или да останешъ въ Видарба или да отидешъ въ друго царство, кждето самъ пожелаешъ.

Вѣрниятъ Варшнея, като изслуша Дамаянти, свика царскитѣ съветници; когато и тѣ се съгласиха съ умното желание на царицата, той взе децата и отиде съ тѣхъ въ Видарба. Тукъ Варшнея, като сне децата отъ колесницата, предаде ги на Бима. После се поклони на всички отъ страна на Дамаянти; следъ това, наскърбенъ отъ тежката учтасть на Нала, тръгна на пжтъ. Той отиде въ Айодия и постъпи на служба при царъ Ритупарна, като колесничаръ.

Далекъ бѣ вече Варшнея, когато злиятъ Пушкара спечели цѣлото царство на Нала. Съ отровна подигравка той каза ва брата си: „Ти вече всичко изгуби — да видимъ сега, какво ще поставишъ; само Дамаянти ти остава, а всичко друго е мое. Да си опитаме щастието; да видимъ чия ще бжде Дамаянти — моя ли или твоя“. Нала, като чу това, въздъхна, настрѣхна, и не бѣ въ сила нито дума да каже, но, като погледна мрачно брата си, сне отъ себе си всички украшения и остана само въ едно просто облѣкло.

Ограбенъ, благородниятъ царъ смирено излѣзе отъ пълния съ богатства царски домъ. Подире му тръгна покорна, безъ ропотъ противъ сждбата, и Дамаянти, останала само съ едно облѣкло. Тази нощъ тѣ прекараха безъ подслонъ, защото Пушкара заплаши ни-

шадскитѣ граждани съ смъртъ, ако ги приеме нѣкой: новиятъ царь бѣ страшенъ. Никой не даде прибѣжище на бездомния царь.

Три дни и три нощи Нала, жаденъ и гладенъ, се скита около града. Следъ туй се отправи за далеченъ пѣтъ. Подире мутръгна и Дамаянти; за оскъдна храна тѣ кжсаха ягоди и корени.

Изминаха нѣколко деня въ скитане. Мжчеше ги силенъ гладъ. Неочаквано две златокрили птици кацнаха на тревата до самия Нала. — „Ще имаме за днесъ храна,“ каза той, тихо се промъкна до тѣхъ, сне отъ гърба си едничката дреха и бързо ги покри.

Но какво стана? Птицитѣ се издигнаха заедно съ дрехитѣ и, като видѣха изумения Нала съвсемъ оголѣлъ, запѣха: „Знаешъ ли кои сме ние, о безумни? Ние сме коститѣ, коститѣ! Нарочно долетѣхме тукъ, за да ти вземемъ и останалата дреха, следъ като проигра всичко. Добъръ ти пжтъ!“ — И птичетата изчезнаха. Нала се обърна тогава къмъ другарката си и ѝ каза:

— Дамаянти тѣзи, които мѣ лишиха отъ царство, покой и щастие, подъ образъ на златокрили птички прилетѣха тукъ, за да ми ограбятъ и последната дреха. И, сега, азъ съмъ безсиленъ отъ скръбъ. На тебе, Дамаянти, оставямъ да изберешъ. Този пжтъ води презъ нишаванскитѣ гори право въ ивантската земя; тамъ, по склоноветѣ на вандийскитѣ планини, обитаватъ отшелници въ килии; а отъ тука води пжтътъ за Видарба.

Тѣй каза Нала. Но Дамаянти се задави отъ мжка и сълзитѣ се лѣеха по прекраснитѣ ѝ блѣдни страни. Съ слабъ гласъ тя му отвърна:

— Сърдцето ми замира, като си помисля. Останалъ безъ царство и щастие, мжченъ отъ гладъ, жажда и нужда, какъ можа ти, едничкъкъ мой друже, да пожелаешъ, какъ можа да помислишъ, че ще мога да те оставя? Не, и въ диви гори, и въ горещи пустини ще те угешавамъ съ дума и погледъ. Знай, че нѣма по-добро лѣкарство въ беда отъ вѣрната жена.

— О, право казвашъ, Дамаянти! — съ усмивка отговори Нала, — нѣма за нещастния по-добъръ цѣръ отъ любеща жена; азъ нѣма да се отдѣля отъ тебе.

— Защо ми говоришъ за видарбинския пжтъ? О, мене ми е страшно! Ако искашъ да се завърна при родителитѣ си, да отидемъ заедно. Моятъ баща, видар-

бинскиятъ царь Бима радостно ще те приеме и ще ти бжде утешитель. Честито ще живѣемъ двама подъ бащина стрѣха.

— Дамаянти, — отговори Нала, баща ти ще ме приеме, но бездоменъ и беденъ азъ не отивамъ тамъ. Могъщъ, славенъ, богатъ, причинитель на твоето щастие, азъ излѣзохъ отъ тамъ. Мога ли сега безсиленъ, безславенъ, беденъ, разрушителъ на щастието ти, да се върна пакъ тамъ? По-добре заедно съ тебе да се храня съ въздухъ и роса, за да не види никой, освенъ слънцето и месеца, нашитѣ страдания.

Тѣй утешаваше Нала разбитата си сплътница. Дамаянти се притисна нѣжно до него и го покри съ половината отъ своята дреха; така търпѣха тѣ гладъ и жажда и подъ едно покривало и двамата, стигнаха до една колиба.

Уморени и прашни, тѣ легнаха безъ възглавница единъ до друга на голата земя. Нала заспа; дълбоко заспа и Дамаянти. Но сънътъ на злополучния царь трая малко — тежко бѣ на душата му; скитането по дивитѣ гори и пустини го ужасяваше, умътъ му се размжти и почна да се одумва: „Какъвъ ужасъ! Не е ли по-добре смъртъ, отколкото изгнание и бедность? Тази клетница, която ми е посветила живота си, длъжна ли е да раздѣля заслуженото мое страдание? Раздѣлена отъ мене, тя ще се върне при родителитѣ си, а заедно съ мене нейната участъ ще бжде само страдание. Та не е ли по-добре да се раздѣлимъ?“

Така той дълго мисли и скоро се сроди съ мисълта, че трѣбва да остави Дамаянти. И най-после си каза: „Но какво да сторя? Азъ съмъ голъ. Да взема ли половината отъ дрехата ѝ? Но какъ да направя, та да се не разбуди?“

И той се луташе съ тия нерешителни мисли около колибата. Изведнѣжъ видѣ единъ рѣждясалъ ножъ безъ ножница; бързо взе ножа, отрѣза половина отъ дрехата и се загърна. Подире уплашенъ, зажумѣ и побѣгна, но скоро се завърна, погледна спящата и горчиво заплака:

— О, ангеле небесенъ, рече той, — о свѣтлина на душата, какво ще стане съ тебе, когато ме не намѣришъ? О, дъще на Бима! Какъ ще се скиташъ изъ ди-

витѣ гори, дето лъвове и тигри живѣятъ, дето змии се гнѣздятъ? О, вие земни богове, духове на горитѣ и пещеритѣ, пазете нейната младостъ! Най-вѣрниятъ ѝ щитъ е свѣтлата непорочностъ.

Туй като каза, отдалечи се отъ безгрижно спящата си спжтница, като плачеше и се кжсаше отъ скърбъ. Кали най-после продължъ: разтреперенъ, бледенъ Нала тръгна и скоро се скри. А Дамаянти остана сама въ гората.

Щомъ се изгуби Нала, Дамаянти се събуди. Тя го потърси, като се озърта на всички страни. Но като не намѣри никжде любимия си другаръ, страхъ прониза душата ѝ; изведнѣжъ тя заплака съ отчаянъ гласъ: „Нала!“ Но отговоръ не чу. „Царю мой“, извика тя, „немà можа да ме оставишъ въ такава пустиня? Азъ ще умра отъ страхъ; върни се, Нала! Нимà ме излъга? Можà ли да нарушишъ думата си и да ме оставишъ, докато безгрижно спя? Какъ можа да оставишъ жената, половината на своя животъ? О не, ти само ме плашишъ: стига, мой друже! О, де си се скрилъ, за да тревожишъ моята душа? Ахъ! Но ако ти наистина си се отдѣлилъ, ако не се върнешъ вече и не ми подадешъ за утеха ржката си, азъ не себе си ще оплаквамъ: азъ ще скърбя за тебе, мили, какво ще бжде съ тебе, оставенъ отъ всички на свѣта, скърбенъ, уморенъ, гладенъ, жеденъ? Какво ще стане съ тебе, когато не ще ме видишъ, когато ще ме викашъ и не ще те чуя?“

Тѣй редѣше Дамаянти въ скръбъта си. Тя ту плачеше, ту падаше на земята съ тежки ридания, ту съ силни викове се задавяше и пълнѣше гората съ стенания. Най-после уморена извика: „Който и да бжде този врагъ, чиято завистъ и злоба причини таково зло на моя царъ, нека той, изпита двойно зло; нека изкусителтъ, който увлѣче чистата душа на моя царъ, почувствува всичкитѣ мои мжки въ нечистата си душа“...

Следъ това съ бавни крачки тръгна напосоки изъ гората, пълна съ зли люде и чудовища. Тя повтаряше, като слушаше гласа на тжжната гургулица: „Мили, обични, де си?“ Сълзи като градъ капѣха по бузитѣ ѝ, а гърдитѣ ѝ се кжсаха отъ въздишки.

Изведнѣжъ отъ едно високо дърво се хвърли съ страшенъ съсъкъ голѣма змия, която — гладна, жѣдна,

свита на кълбо въ клоноветѣ, дебнѣше плячката си Стегната въ якитѣ обжрчи на чудовището, въ часа на своята гибель, Дамаянти мислѣше само за Нала. — „Де си, друже! — Де си — да ми помогнешъ, че загинавамъ? Тежко, тежко ще ти бжде, когато се върнешъ, че си ме оставилъ беззащитна въ гората. Кой ще те утешава, насърдчава и успокоява, о мой царю, въ горещата пустиня? Мене вече не ще ме има.

Но жалаятъ плачъ на Дамнианти стига до ушитѣ на единъ ловець, който се скиташе на близо въ гората. Той се спусна къмъ нея, замѣри право съ копието си и умъртви змията. Дамаянти бѣ спасена. Като освободи нѣжнитѣ ѝ членове отъ убийственитѣ обжрчи, той очуденъ попита:

— Откъде си, мила хубавице? Коя си ти? Девойко съ живи очи на антилопа, какъ си изпаднала въ тази пустиня и въ такава опасностъ?

Съ тжжно любезна усмивка Дамаянти му разказа простодушно всичко. Като я гледаше предъ себе си така полуоблѣчена, съ строенъ станъ, съ цвѣтещи уста, съ разкошно покривало отъ черни копринени коси, съ свѣтълъ блѣсъкъ на чернитѣ очи подъ вежди, осѣнени отъ прекрасна тънка джга — той въ мигъ се разплати отъ любовъ и я поиска за жена. Но нейнитѣ очи пламнаха, като небесна свѣткавица, отъ гнѣвъ, и тя извика:

— Ако волята на безсмъртнитѣ е такава, щото да ме владѣе само дадениятъ ми отъ тѣхъ мжжъ, махни се отъ тукъ!

Когато ловецѣтъ си отиде, Дамаянти тръгна отново и колкото по-далечъ отиваше, гората ставаше все по-тъмна. Дърветата сплитаха клонетѣ си, лъвоветѣ ревѣха, а ужасното пращане на сухи прѣти подъ краката на тигри, биволи, рисове, мечки се слушаше отъ далечъ. Навсѣкжде лежеха паднали, изгнили дървета; между тѣхнитѣ трупове растѣха диви треви, въ които гъмжеха змии.

По такъвъ пжтъ вървѣше Дамаянти, безъ да знае, накжде.

Тя разтвори уста и почна да нарежда: „Де си, благородни царю, можщи прекрасни нишадецо? Де си? Кжде си отишелъ, мой владѣтелю, като ме остави въ

това пусто мѣсто безъ защита? О, защо наруши думата си? Какъвъ грѣхъ съмъ сторила? Или не съмъ ти вече жена? Обади ми, де се веселишъ сега, следъ като ме остави въ безутешна скръбъ? Отговори ми, кжде си отишелъ, нишадски царю? По тебе се мжчи твоята видарбиска: сине на могщия Виразена, дъщерята на благодушния Бима те вика. О, Нала мой, отзови се на твоята Дамаанти: извикай я въ тази пустиня, дето я заплашва горскиятъ владѣтель — кръвавиятъ и гладенъ тигъръ. Нѣма ли да отговоришъ на тази, която скърби, плаче и очаква; която е отхвърлена, слаба, изсѣхнала отъ гладъ, покрита съ прахъ, день и нощъ безъ прибѣжище и лишена отъ дрехи; която се скита съ страхъ, както сърна безъ рогачъ? Де си ти? Ахъ, нѣма ли кому да кажа: „Не си ли виждалъ Нала?“

„Ето, тича горскиятъ господарь, острозжбиятъ тигъръ. Азъ безъ страхъ ще отида при него и ще му кажа: „Благородни тигре, азъ съмъ царската дъщеря Дамаанти, жена на свѣтлия Нала, сама, сираче, въ тжга, въ страхъ, въ нужда безутешна, скитница подиръ него: де е той? Ако знаешъ за него нѣщо, царю на звѣроветъ, кажи ми; ако ли не, по-скоро ме разжсай, за да изцѣришъ отъ мжка душата ми“. Но царьтъ на звѣроветъ, като чу моитѣ молби и плачове, замина покрай рѣката, що се влива въ морето, и избѣга, безъ да отговори. Азъ виждамъ тамъ връхъ, който се допира до небето, обвитъ съ разкошенъ вѣнецъ отъ дървета и благовонни храсти, съ най-пѣстри цвѣтя; той блѣщи като слънце, излѣнъ отъ твърди скали, вѣковенъ баща на рѣкитѣ и поточитѣ, непристѣпна кула, стражъ на пустинята, царь на горитѣ. Азъ ще отида при него и ще му кажа: „О, владико на девственитѣ гори, съ сълзи ти се моля — кажи, не си ли виждалъ Нала? Азъ съмъ Дамаанти, дъщеря на благодушния царь Бима. Многоглави господарю на горитѣ, който виждашъ всичко отъ виосочинитѣ, кажи: не си ли виждалъ Налая? Де е моятъ прекрасенъ, помилъ отъ живота ми спятникъ? Де е моятъ царь, моятъ вождь, моятъ ангель-пазитель? О! кога ще чуя пакъ отъ сладкитѣ налови уста милата дума. „Дамаанти!“

Така редѣше клетата царска дъщеря въ пустата планина, но никой ѝ не отговори.

Дамаанти тръгна на северъ изъ гората. Тя вървѣ три деня и три нощи. Изведнѣжъ предъ нея се яви чудна

гжста джбрава отъ райски джбове, а наоколо градина съ хубави цвѣтя, пълна съ небесно сияние. Тамъ обитаваха отшелници. Строги постници, обуздатели на чувствата, пълни съ свѣтли мисли, съ чисти души, тѣ живѣеха, раздѣлени единъ отъ други. Само съ боговетѣ бѣха въ тѣсенъ съюзъ: тѣхна храна бѣха росата и въздухътъ, одежди листата.

Дамаянти съ очудване гледаше: плодетѣ и цвѣтята блѣщѣха между тъмнитѣ листа, бистри потоци, подскачаха, а по тѣхнитѣ брѣгове тичаха антилопи и пѣргави сърни; по клончетата бѣха накацали пѣстри папагали. Свободно си въздѣхна царската дъщеря, като видѣ свещенната обителъ. Обитавайки всички съ небесно смирената си женска прѣлестъ, тъмнокоса, стройна, тиха, като че ли се носи по въздуха, Дамаянти се приближи до светитѣ старци; тѣ я приеха любезно и тя имъ каза:

— Миръ вамъ, богоугодници! Успѣшно ли водить трудното дѣло на спасението? Гори ли жарко огньте на покаянието? Спокойни ли сж птицитѣ и звѣроветѣ въ вашата обителъ? И на самитѣ васъ добре ли е?

— Много добре; дано бжде и на тебе добре. Но кажи ни, коя си ти, неземно украшение? Какво искашъ? Свѣтлиятъ ти образъ изуми всички ни. Почини си и ни кажи: коя си? Богиня на горитѣ ли си, или на полетата или пѣкъ на рѣкитѣ?

Дамаянти въздѣхна тихо и каза:

— Азъ не съмъ богиня на горитѣ, полетата и рѣкитѣ, а слаба, измжчена отъ скръбъ, смъртна жена. На васъ, благодрушни старци, всичко ще разкажа. Господарьтъ на Видарба е мой баща; владѣтельтъ на Нишада, — Нала, е мой съпругъ. Отъ изкусноковаренъ играчъ бѣ повиканъ мжжъ ми да играе на кости; и той изигра цѣлото си царство. Азъ се скитамъ по горитѣ и пустинитѣ следъ Нала, разбита отъ скръбъ, и при васъ дохождамъ, старци смирени, за да узная, не сте ли срѣщали нѣкъде моя избранъ царь? Кажете ми старци, дали ще го срещна? Ако не, не ще ли бжде по-добре да свърша съ живота? Животътъ е нетърпимо бreme безъ него, усладителя на живота ми.

Ето какъ отговориха на молбитѣ ѝ старцитѣ, като четѣха пророчески въ бждещето:

— Справедливи сж боговетѣ. Като вървишъ по тѣхнитѣ пѣтища, не си смущавай душата. Свѣтли, тихи и чисти, като твоитѣ очи, пълни съ невинность, ще бждатъ следнитѣ дни за тебе. Ето що ни явява откровението отгоре: ти отново ще видишъ мжжа си. Отново ще бжде царь, чистъ отъ грѣшки, страшенъ за враговетѣ, утешение на ближнитѣ, изцѣлителъ на твоитѣ скърби, украшение на твоя животъ, спжтникъ, съветникъ, защитникъ — всичко това ще се сбжде, ако у тебе не ослабнатъ търпението и вѣрността.

Като казаха това, пустинницитеѣ изчезнаха. Заедно съ тѣхъ изчезна и жертвения огнь, мѣстото на молитвата и дѣха на райски-сиялната гора.

Дамаянти си каза: „Дали това не е сънь? Де сж светитѣ отшелници, де е тѣхната градина, де сж тѣхнитѣ живи извори, тѣхнитѣ птици и звѣрове? Дѣ сж тѣхнитѣ благовонни цвѣтя?“

Като каза туй, Дамаянти наново се предаде на своята скръбъ, но чудното видение я ободри, и тя тръгна съ надежда по-нататкъ.

Дълго време Дамаянти се скита тжжна по гората. Ненадейно ѣ попадна предъ очитѣ едно дръвце, надарено съ чудна сила да лѣкува душата: хората го наричатъ дърво усладителъ, а боговетѣ — азѡка. То издава приятна миризма, покрито е съ цвѣтъ, дава гжста сѣнка.

Дамаянти се обърна къмъ него съ тия думи: „Блаженодърво, чудни, прекрасни утешителю, утеши ме въ моята тжга; цвѣтущи азѡка, кажи, не си ли виждалъ моя съпругъ, нишадския царь Нала? Кжде се скита той сега? Помни ли ме той? О, зарадвай моето сърдце съ добра вестъ за него, а ти самъ, въ прибѣжището на гората, цвѣти, отъ никого не обижданъ, чистъ миризливъ, сладкъ утешителю на всѣкаква скръбъ“.

Като каза това, Дамаянти откъсна едно клонче отъ чудното дърво. Следъ това се прости съ него и добави: „Съ това клонче азъ вземамъ съ себе си и скръбъ, и тжга, и нужда, и грижа, а ти си остани и, ако видишъ моя царь, кажи му, че всичко тжжно съмъ занесла отъ тукъ. Дай ми сѣнка и спокойствие, щото подъ твоя безгриженъ покривъ да може да се услади, като си поотдѣхне отъ вси мжки“.

И прекрасната царска дъщеря се отдалечи. И отново предъ нея почнаха да се мъркатъ дървета съ голѣми сѣнки, стрѣмни планини, разнообразни скали, тъмни джбрави и рѣки. Въ клоноветѣ на дъвесата се гнѣздѣха, шумѣха, подхвъркваха и пѣеха горски птици и на всѣкъжде въ дивата глухота се срѣщаха ту глигани и чакали, ту биволи, рисове и пантери. Така се скита Дамаянти дъгло. Изведнѣжъ на една широка и равна поляна тя видѣ единъ многолюденъ керванъ. Гората ечеше отъ глъчката на гората, скърцането на колята, конското цвилене, тежкия тропотъ на слоноветѣ и камилитѣ.

Керванътъ се протакаше край широка рѣка, обрасла съ гъста трѣстика, дето се криеха щръкели и бѣли лебеди издаваха звучни гласове, бистрата вода гъмжеше отъ множество риби, костенурки и змии. Княгинята трѣгна къмъ хората. Полугола, покрита съ дълги копринени коси, които се развѣваха по рамената и гърдитѣ ѝ, бледна, подобна на сѣнка, изсѣхнала отъ тжга, цѣла потънала въ прахъ, но пакъ прекрасна като небесенъ ангелъ: — такава имъ се яви въ гората Дамаянти. Отъ страхъ едни побѣгнаха, други безмълвно я загледаха, трети се смѣха, четвърти съ страдание се приближиха къмъ нея.

— Коя си ти, о жено, съ образъ небесенъ? — питаха тѣ. Защо си въ тази гора? Земенъ човѣкъ ли си, или небесно създание? Дано срещата ни съ тебе бжде добъръ знакъ. О на тебе се ние надяваме, щото керванътъ ни да мине безопасно пжтя си.

Царската дъщеря въздъхна и отговори:

— Не съмъ отъ небето слѣзла, — азъ съмъ земна, бедна, окаяна чужденка. Мой баща е виदारбинскиятъ царъ мой, съпругъ е господарьтъ на Нишада, прочутиятъ Нала. Съ него се раздѣлихме, безъ го го видя, и не зная, де е. Ако сте слушали за моя владѣтель, кажете кжде ще мога да се срещна съ него?

Главатарьтъ на кервана, богатъ търговецъ, по име Зучи, ѝ отговори:

— По пжтищата, по които отдавна вървимъ, не сме срѣщали човѣкъ, по име Нала. Елени, мечки, биволи, тигри има много въ тази гора, но другъ човѣкъ, освенъ тебе, не сме виждали.

— А къде отивате? — попита Дамаянти.

— Отиваме въ прочутия градъ Чеди, — отговори Зучи: — тамъ царува сега Суваху и заедно съ него живѣе добродушната му майка, бисеръ на женската добродетель.

Като чу това, Дамаянти реши да отиде въ Чеди. Зучи я покани да трѣгне заедно съ кервана и Дамаянти трѣгна.

Керванътъ вървѣше презъ планини, долини и шумни рѣки. Единъ день при заникъ слънце тѣ се озоваха при едно езеро, което се криеше въ тъмна гора. Уморенитѣ пѣтници, смѣкнаха отъ слоноветѣ и камилитѣ тежкото бреме, легнаха на тревата подъ открито небе и скоро заспаха. Изведнѣжъ, въ полунощъ, когато цѣлиятъ кервана спѣше, съ страшно фучене се спусна отъ планината стадо диви слонове, за да утоли жаждата си въ рѣката. Но когато животнитѣ надушиха питомнитѣ слонове въ кервана, разфучаха се и съ свирѣпа лудостъ се нахвърляха върху заспалитѣ. Никаква сила не можеше да удържи грознитѣ чудовища. Като откъснати отъ високъ планински връхъ скали, които чупятъ дърветата, се втурваха слоноветѣ въ кервана и тъпчеха спящитѣ хора.

Съ плачове и викове всички наставаха. Всичко се размѣси: слуги, господари, старци и момчета. Въ тъмната нощъ, замаяни отъ страхъ и сънь, безъ да знаятъ, каква е опасността и отъ къде иде, едни избѣгаха въ гората, а други къмъ езерото. Като слушаха фучене и тропотъ, като виждаха въ тъмнината мѣркане на тежки крака, слисани, шибани отъ силни хоботи, въ диво безумие — хора, камили и коне се нахвърлиха едни върху други. И въ бъркотията, сами се биеха единъ другъ. Нѣкои бидоха стѣпкани, а пѣкъ други се хвърляха въ водата. Въ тази минута на всеобща опасностъ мнозина бидоха обладани отъ користъ. Лукавъ гласъ имъ шепнѣше: „Къде бѣгате? Загинването е общо общо е всѣко богатство: вземайте що ви падне на рѣцетѣ! Ето купъ разсипани диаманти. Ето скъпоценни камъни, ето злато! Смѣло пипайте: бедниятъ утре ще бжде богат“... И загинаха всички, които, като се подадоха на користъ, закѣснѣха да избѣгатъ.

Въ тази минута се събуди и Дамаянти, пазена отъ боговетѣ. Като видѣ такъвъ ужасъ, като чу, какъ хвърчи

смъртта надъ главата ѝ, цѣла се разтрепера и, като се готвѣше да загине, тжжеше само за милия си да леченъ другарь. Но когато замина бурята и гората от-ново утихна, събраха се малко по-малко спасенитѣ.

— „Съ какво сме навлѣкли на себе тоя нечуванъ гнѣвъ на боговетѣ?“ — се питаха тѣ. — Забравилили сме да почетемъ съ дарове бога, пазителя на скровищата? Или кервантъ е срещналъ нѣкой хулитель на бога на търговията? Враждебни намъ птици ли сж превхръкнали нощесъ надъ насъ? Или това стана подъ влиянието на зловреднитѣ планети? . . Всичката беда иде отъ срѣщата ни съ оная безумна, гола, изсѣхнала и бледна скитница. Коя е тя? Магьосница, жена или дъщеря на нѣкой великанъ, прокълната отъ небето? Ако пакъ ни се мѣрне тази вълшебница, съ камъни ще я пресрещнемъ. Тя съ своитѣ магии погуби нашия керванъ“.

Като чу тѣзи думи въ тъмнината, Дамаянти се скри въ гората натжжена, посрамена и уплашена. „О! клетя азъ!“ — плачеше тя. — Пакъ съмъ изоставена. На кого съмъ причинила зло съ мисли, думи и дѣла? Трѣбва въ предишния си животъ да съмъ грѣшила, та за това отсега и до гробъ трѣбва да страдамъ, гонена отъ хората, раздѣлена отъ мжжа си, останала безъ царство, отлжчена отъ мили деца и родители.

Между това угрото настжпи. Бързо се събраха незагиналитѣ въ страшната преминала нощъ пжтници и отново потеглиха на пжтъ. А Дамаянти остана въ дивата гора.

„О! Съ какво, съ какво“ — плачеше тя — „съмъ си навлѣкла такава беда? Злата ми орисия примами слоноветѣ върху тѣзи злочестници, които ми дадоха защита. Въ туй ли се състои моегo престжпление, че за прекрасния Нала отхвърлихъ светитѣ богове, и не отплащатъ ли ми тѣ за земната любовъ съ безкрайна скръбъ?“.

Така редѣше Дамаянти и отдалечъ тръгна следъ кервана, като се криеше изъ гората, както месецъ се крие подъ облакъ.

Най-после Дамаянти стигна до града Чеди. Угрижена тя застана до вратитѣ, безъ да влѣзе вжтре, защото се срамуваше отъ бедното си облѣкло. Жителитѣ на града я срѣщаха и се чудѣха на странния ѝ видъ, а децата припкаха следъ нея съ крѣсъкъ. Преследвана отъ шумна тълпа, Дамаянти стигна до царския дворець.

Тамъ на високъ чардакъ седѣше царската майка. Като я видѣ, тя каза на старата си слугина: „Иди, покани тази чужденка. Навѣрно тя търси прибѣжище. Азъ виждамъ въ нея нѣщо свято: ще изпълни нашия домъ съ свѣтлина“.

Дамаянти се представи предъ старата царица, която любезно ѝ каза:

— Въ мрачна тжга сияе твоятъ образъ. Коя си ти? Твоете лице е неземно, макаръ че тѣлото ти е покрито съ бедно и скжсано облѣкло. Беззащитна, самичка странствувашь по земята и се не боишь отъ хората, като нѣкой чистъ ангелъ. Кажи ми, коя си и отде си?

Ободрена отъ такава дружелюбна речъ, Дамаянти каза:

— Азъ не съмъ ангелъ, милостива царице, азъ съмъ смъртна жена. Оскърбена отъ тежка раздѣла съ мъжа си, азъ се скитамъ следъ него и го търся. Прехранвамъ се съ женска работа. Моя храна сж плодo-ветѣ и коренитѣ, а прибѣжището ми е тамъ, дето ми укажатъ боговетѣ. Доблестенъ, мждъръ, прекрасенъ, богатъ, отъ сърце избранъ, милиятъ ми мъжъ се раздѣли съ мене. Нещастенъ бѣше той, царице. Като изгуби въ игра всичкитѣ си богатства, той напусна дома си катъ сетенъ сироманъ и избѣга само съ една дреха въ гората. Азъ тръгнахъ съ него, да му бжда утеха въ скърбитѣ. И денемъ, и нощемъ вървѣхъ подиръ него. Единъ пжтъ се случи, че уморена заспахъ въ гората. . . Той се скриль, изоставиль ме и занесълъ половината отъ дрехата ми. Отъ тогава се скитамъ по дивигѣ тъмни гори, по широкитѣ пустини и долини. Той би трѣбвало или да ми върне половината отъ дрехата, или да вземе половината бreme на моя тежъкъ животъ. Както едната половина отъ дрехата е потрѣбна на другата, така и азъ трѣбва да намѣря другата половина отъ сърдцето си, или да умра.

Като изслуша съчувствено разказа, царицата каза:

— Остани при насъ! Твоята свѣтла близость ще радва моето сърдце. Незабавно ще разпратя азъ скороходци да потърсятъ съпруга ти. Но може и той самъ да наmine тукъ, дето ти ще го очаквашъ въ безопасно, спокойно прибѣжище.

Дамаянти сдържа тжгата си и отговори:

— На драго сърдце ще осгана, ако ми обещаешъ, царице, че нѣма да имамъ друга длъжность, освенъ да

служи на тебе. Останки отъ обѣдъ да ми не даватъ за храна. Да не влиза при мене мжжъ. — Клетва съмъ дала предъ боговетъ, за да ми помогнатъ да намѣря мжжа си; ще се виждамъ само съ браминитъ.

— Всичко ще изпълня — отговори царицата.

Следъ това тя заповѣда да извикатъ дъщеря ѝ, княгина Сунанда. Скоро тя се яви, заобиколена, като съ многоцвѣтенъ вѣнецъ, отъ прелестни дружки.

— Виждашъ ли, Сунандо, — каза майка ѝ — тази чужденка въ бедно облѣкло? Ти ѝ си връстница, но опититъ на живота ѝ сж дали ранна зрѣлостъ. Обичай я, като другарка. Любезно се отнасяй съ нея и я уважавай, за да ѝ поотлекне на сърцето и да намѣришъ полза за душата си въ нейното съжителство.

Сунанда съ детска веселостъ улови за ржката Дамаянти и я изведе навънъ. И отъ тогава, Дамаянти стана другарка на княгиня Сунанда.

Като остави Дамаянти, наскърбенъ и мраченъ вървѣше Нала изъ пустинята и, самъ пустиня, искаше да се развесели. Когато жаркото слънце го пронизваше, той му казваше: „За туй ли, слънце, тѣй жестоко ме горишъ, защото отхвърлихъ Дамаянти?“

Той горчиво се разплакваше, колчемъ погледнѣше откраднатия кжсъ отъ дрехата ѝ. Единъ пжтъ, мжченъ отъ жажда, Нала се приближи до единъ потокъ, но, като видѣ образа си въ водата, съ ужасъ се дръпна назадъ.

— О, ако можехъ да се раздѣля съ това лице, за да бжда непознатъ и на себе си и на другитъ! — извика той и избѣга въ гората. Изведнѣжъ тамъ видѣ пламъкъ — не пламъкъ въ гортта, а гората въ пламъкъ — отъ дето жаленъ гласъ го викаше:

— Ела, благородни Нала, ела съ мжката си, при моята мжжа. Бжди ми спасителъ и ще бждешъ отъ мене спасенъ.

Изуменъ, Нала попита:

— Отде е тоя гласъ? Какво искашъ? Де си ти и кой си?

— Азъ съмъ ей тука въ огъня, благородни Нала. Ще ли стжпишъ съ твърда нога въ пламъка и ще дойдешъ ли при мене?

— Азъ се боя само отъ себе си, отъ онази минута когато изневѣрихъ на Дамаянти.

Съ тѣзи думи, той влѣзе право въ пламъка. Пламъкътъ се разлѣ изъ дълбокитѣ пукнатини на земята и бързо нарастна, та заприлича на разклонени дървета. Въ тази огнена гора Нала се озова самичкъ — отъ всички страни сочеха запалени клонове на срещу му на всѣка крачка, като гжста трева изъ земята излизаха остри пламъци. Изведнѣжъ той видѣ въ най-силния пламъкъ върху огроменъ горещъ камъкъ една змия, която се гърчеше и пушеше. Тя тежко дишаше съ отворени уста подъ своитѣ разпалени люспи. Чудовището си подигна тежко главата, увѣнчана съ свѣтла корона, и съ пѣшкане каза: „Азъ съмъ Керкѳта, царьтъ на змиитѣ. Мене сж подвластни всички земни змии. Смирениятъ пустинникъ, старецътъ Нарада, ме прокълна и обрече на такава мжка за туй, че искахъ да го излъжа. Изслушай моя разказъ! Стой спокойно подъ страшнитѣ пламъци, които те обхващатъ, за да задушатъ бурята въ душата ти, за да накажатъ Кали, който я е завладѣлъ, и най-последенъ ти отново да намѣришъ онова, което си изгубилъ.“

„Слушай моя разказъ“ — продължи Керкѳта, като се задушаваше отъ горещина, а Нала, внимателно слушаше:

„Смирениятъ пустинникъ Нарада бѣше насадилъ чудна градина около своята килия; въ тази градина имаше отъ всички дървета и треви; имаше свѣтли потоци и сѣнчесто-прохладни къшкови. Той покани всички безвредни животни, които ходятъ, летятъ, скачатъ, плаватъ и пълзятъ; а всички вредни, които кжсатъ съ зжби, дератъ съ нокти, или бодатъ съ жило, прокълна и забрани влизането имъ въ градината си. Той позволи да влизатъ въ нея само онѣзи отъ моитѣ подвластни, които нѣматъ жило, безвредно се виятъ изъ тревата като събиратъ росица по цвѣтята, или смучатъ благо, вонния сокъ на ягодитѣ. Веднѣжъ едно незлобно-весело, любопитно-смѣло, палаво змийче, пълзѣше по дърветата изъ градината, като блещѣше ярко на слънцето съ люспитѣ си. Изведнѣжъ то видѣ въ въздуха гнѣздо, изплетено отъ тревички и мѣхъ, което виси и се маха, като люлка. Това бѣ гнѣздо на една малка птичка. Крилатата стопанка я нѣмаше дома — тя бѣ отишла за храна; яйчицата, покрити съ мекъ пухъ, лежеха въ

гнѣзъото. Като си преви тънката шийка презъ клончето, змийчето си пхна главата въ гнѣздото и видѣ лазурноцоѣтно яйце. Яйцето му се стори, че е росна капка и изведнѣжъ му се поиска да се напие; лизна яйцето, то се счупи. Въ тази минута долетѣ и птичката въ гнѣздото. Като видѣ, какво е направило змийчето, тя полетѣ съ жаленъ писъкъ право къмъ Нарада.

„Нарада въ гнѣва си е ужасенъ. Щѣше да загине змийчето, ако се не бѣ скрило бързо въ градината. То се избави, като дойде при мене. Но блажения старецъ поиска да му дамъ престѣпника. Азъ не посмѣхъ да му откажа. Попитахъ го: „Какво искашъ? Какъ ще ми заповѣдашъ да го накажа? Азъ съмъ царъ; самъ азъ трѣбва да наказвамъ виновнитѣ си поданици“.

— „Искамъ утре да го видя увиснало на градинския плетъ“ — строго ми отговори Нарада; — „а три дни подиръ това, азъ самъ ще го изгоря предъ всички, та за напредъ никой да не смѣе да тревожи градината ми съ замислени дѣла.“

„Тежка ми се видѣ тази присѣда: като свое чедо обичахъ това мило змийче; бързи и вѣрни известия ми донасяше то. Превиваше се отъ страхъ, горкото, предъ мене и съ молба си подигаше главицата. Азъ му казахъ: „По скоро излѣзъ изъ кожата си!“ — Нѣмаше нужда да повтарямъ — минутно то се яви съ нова кожа, като остави старата си предъ мене на земята. Тозъ часъ повикахъ две голѣми змии, заповѣдахъ имъ да простратъ на плета празната кожа съ приличнитѣ обреди. Когато следъ три дни Нарада ще я смене, то навѣрно ще си помисли, че слънцето я е изсушило; тъй си мислѣхъ азъ и се надявахъ, че ще мине лѣжата ми. Нарада бѣше доволенъ отъ моето послушание; като видѣ, че кожата виси на плета и вѣгъртъ я люлѣе: — „Като жива е пѣргава и подвижна“, — промѣлви Нарада, „но цвѣгтъ на кожата ѝ е тъменъ, бледна смъртъ я е обхванала“.

„Съ това щѣше да се свърши всичко, ако на пукъ не бѣ долетѣла птичката. Тя бѣше недоволна отъ законното наказание и поиска да се утеши съ собствено отмъщение; долетѣ до висящата кожа, за да изкълве очитѣ. Презъ празнитѣ дупки видѣ, че кожата е сжщо праздна. Тозъ часъ тя полетѣ къмъ Нарада. — „Излѣгали сж те!

Змийскиятъ царь не е обесилъ самото змийче, а кожата му“, писна птичката. Нарада страшно се разгнѣви. Изведнѣжъ той се яви тукъ, дето се грѣхъ на слънце — при мене тогава нѣмаше нито смокътъ, нито змията, нито ламята — моитѣ стражари. Азъ си спѣхъ. Като се събудихъ отъ гърмовия гласъ на Нарада, поискахъ да стана, но обезсиленъ отъ могщия му погледъ, не можахъ да се помръдна. — „Измамнико!“ — викна старецътъ — „удаде ти се да ме излъжешъ: азъ вмѣсто самата змия, праздната ѝ кожа предадохъ на огънь, и ти спаси виновната. Зарадъ нея ти ще бждешъ наказанъ. Отсега нѣма да слѣзешъ отъ този камъкъ. Но ще се грѣшъ тукъ не на слънчева свѣтлина — азъ другъ пламъкъ ще разпаля около ти; ще горишъ въ него, като съскашъ и пицишъ отъ мъжи, ще мѣнявашъ кожа следъ кожа, съ праздна надежда да угасне огънятъ. Твоитѣ мъжи ще се свършатъ, само когато отъ далече дойде при тебе нѣкой ненавистенъ самъ на себ си, който иска да изгуби образа си. Ако го повикашъ изъ срѣдата на пламъка и той безъ страхъ влѣзе при тебе, за да избави себе си отъ мъжи, разкъсанъ отъ страдания, по-силни отъ твоитѣ, ако има такава твърдостъ въ него, щото спокойно да изслуша повестъта ти всрѣдъ нетърпимия огънь — тогава ти си спасенъ: въ този мигъ ще се прекрати наказаното ти, и самъ той, следъ изтичане на една година отъ тоя день, ще си възвърне всичко, за което се е съкрушавало сърдцето му. Но, за да можешъ въ страданията си отъ далечъ да викашъ избавителя, азъ ще ти кажа името му — той се казва Нала“.

„Съ тѣзи думи Нарада се изгуби. И моитѣ мъжи започнаха. Голи скали окръжаваха тоя камъкъ; изведнѣжъ чухъ шумолене и трѣсъкъ. Оглеждамъ се, но що да видя? — Навредъ изъ земнитѣ пукнатини, като остри игли, излиза пламъкъ, все повече и повече расте, все по-високо и по високо се издига, все по-ярко и по-ярко пламти; прикованъ о камъка, азъ чувствувахъ какъ всичко подъ мене и надъ мене — камъкътъ, на който лежахъ, и въздухътъ, който дишахъ — малко по малко се обръща на нетърпима горещина. Отначала този пламъкъ бѣше като тънка тревичка, но скоро се обърна въ най-гъстъ храсталакъ; после се дигна цѣло-

огнена гора, дето всѣко дърво бѣ огнь. Съ горещи езици листата шумолѣха; отъ всѣка страна клоноветѣ се виеха като свѣтковици; върховетѣ се събираха въ огненъ вихъръ и се люлѣеха, а димътъ въ гърмовни облаци се трупаше надъ тѣхъ. Сега ти изпитвашъ моята мъжа, безстрашни Нала. Напраздно се свивахъ: пламъкътъ надушваше тѣлото ми, докато ми се пукне кожата и пакъ се свивахъ за минутка, за да претърпя отново сжщитѣ мъжи. Цѣли седемъ години лежа на този огненъ камъкъ. Азъ забелязвахъ бавния вървежъ на времето, като повтаряхъ всѣки часъ: „Ела, о благородни Нала, ела съ мъжката си при мене!“

„Ето, най после дойде и ти, но знай, че азъ често получвахъ за тебе известия. Подвластнитѣ ми змии, на които сж известни всички земни пѣтища, всѣки день ми пращаха змии-скоровѣдци и всѣка отъ тѣхъ, щомъ изпълнѣше своя дългъ и ми предадѣше известието, умираше предъ мене въ огня. Виждашъ ли, колко изтлѣли кожи лежатъ тукъ? Отъ тѣхъ азъ можахъ да разбера, какъ си обичалъ Дамаянти, какъ цареи князе сж били повикани въ Видарба; какъ моятъ гонителъ Нарада, преситенъ отъ земнитѣ плодове, посетилъ небесната градина на боговетѣ; какъ той посѣлъ тамъ семената на сладостни думи, отъ които въ мигъ израсло въ сърдцата на боговетѣ желание да слѣзатъ на земята; найсетне, какъ си билъ проводещъ отъ тѣхъ въ Видарба. Азъ зная, о благородни Нала, и онова, което до сега е било неизвѣстно на тебе: какъ Кали се е вмъкналъ въ непорочното ти сърдце. Като се научихъ, че ти си изгубилъ царството си, че съ съпругата си заедно се скитаешъ голъ по горигѣ и степигѣ, че най-последно си я оставилъ, азъ се утешавахъ съ надежда, че скоро ще се сбждне това, което стана сега. Благославямъ, о, Нала, и тебе, и дохождането ти. Мжчителниятъ пламъкъ, който ме горѣше до сега, отстѣпва вече на сладостната хладнина, която иде отъ небето. Нала, не бой се: приближи, се вземи ме на прѣста си и излѣзъ изъ пламъка“.

Керкѣта млькна, сви се бързо на колело и овисна на Наловия прѣстъ. Царьтъ побѣгна изъ пламъка и при всѣка негова стѣпка огньтъ ослабваше и гаснѣше; скоро всичко изчезна, като че ли никога не е било. Като по-

чувствува прѣсниятъ въздухъ, цѣла обхваната отъ наслада, змията полага къмъ онзи потокъ, въ който Нала си видѣ образа и се уплаши самъ отъ себе си. Дълбоко мушна глава въ водата и съ жадностъ захвана да утолява силната си жажда подиръ толкова продължителенъ предстой въ огънь. Водитѣ на потока, пресъхнаха, а змията стана, като по-преди, пълна. Като възвърна силитѣ си, лъсна се на слънцето и каза на Нала:

— Приблѣжи се. Преди да се раздѣлимъ, ти трѣбва да ми преброишъ жбитѣ. Отъ дълговременното скърцане, при страшитѣ мъжи, възможно е много отъ тѣхъ да съмъ изгубила и повредила.

Нала приближи: предъ него се лъснаха жби, които почна да брои:

— Единъ, два, четири. . .

— Сбърка, сбърка! — съ гнѣвъ изсъска змийскиятъ царь: — ти не каза третия жбъ. — Съ тѣзи думи той удари съ тоя жбъ Нала по прѣста, и Нала веднага почувствува, като че ли се раздѣля отъ себе си. Вначало той видѣ собствения си образъ въ свѣтлото огледало на щита, висящъ на царската шия; следъ туй този образъ почна постепенно да бледнѣе и скоро се изгуби. Малко по малко мѣстото му зае другъ грозенъ; сега ясно стана на Нала, че е промѣнилъ своя образъ, и вече не бѣше страшенъ на себе си.

— Видишъ ли — каза Керкота, — че желанието ти се изпълни? Ти си преобразенъ, ти се раздѣли отъ себе си и отъ сега нататкъ отъ никого, дори и отъ жена си, не ще бждешъ познатъ. Нека се простимъ: иди си и не мисли, че моята отрова ще ти бжде опасна. Въ твоето чисто сърдце тя не проникна, а влѣзе въ който го бѣ обладалъ: отъ сега той ще почне да се мъчи. А ти, преобразенъ, съ надежда продължавай пжтя си: търси въ чужди страни прехрана, но не забравяй за дарбитѣ, получени отъ боговетѣ въ брачния день: тѣ не сж изгубени за тебе, Нала, помни ги! Така сжщо и изкуството да карашъ коне е запазено за тебе, Тръгни право къмъ айодийското царство: тамъ ще намѣришъ царь Ритупарна. На земята нѣма никой, който би могълъ да се равни съ него въ изкуството да смѣта и да владѣе тайната за игране на зарове. — „Азъ съмъ Вахука, укротителъ на коне“, — кажи му ти и

ако те попита: „Много ли можешъ да преминавашъ на день?“ — отговори му: — „Сто мили“. Той ще поиска да научи изкуството да смѣташъ, безъ което ти изгуби цѣлото си царство. И колкото по-скоро научишъ това изкуство, толкова по-скоро ще се прекратятъ страданията ти, безъ да оставятъ и следа. Щомъ намѣришъ жената и децата си, ти ще пожелаешъ да възвърнешъ предишния си образъ. Тогава си само науми за сегашния часъ и се огледай въ този щитъ: който притежава този щитъ, отъ него се боятъ всичкитѣ змии по земята“.

Като каза това, Керкота сне една свѣтла люспа отъ тѣзи, които украсяваха шията му: подаде я на Нала и продума: „Носи я на гърдитѣ си. Въ зло време тази люспа ще ти помогне“. — Следи туй той се скри, а Нала остана самъ въ гората, вече преобразенъ.

Нала тръгна къмъ айодийското царство да иска служба отъ Ритупарна, който отдавна вече бѣ прибралъ неговия предишенъ слуга Варшнея.

Мждриятъ царь Ритупарнъ, голѣмъ любитель на коне, събираше отъ всѣкжде добри коняри. Щомъ при стигна въ Айодия, Нала се яви предъ царя.

— Азъ съмъ конярь Вахука, — каза той; — въ изкуството да управлявамъ коне нѣмамъ равенъ на себе си. Азъ съмъ искусенъ и въ много други нѣща: — по-вкусна храна отъ онази, що готвя азъ, никой не може да сготви. Всѣка работа, която иска усиленъ трудъ, съмъ готовъ да взема върху си. При тебе, царю Ритупарна, искамъ да постѣпя на служба.

Ритупарна му отговори благосклонно:

— Ще те взема на служба, Вахука. Отъ сега ти ще ми бждешъ главенъ конярь: нагледвай моитѣ коне и ги учи бързо да ходятъ; за службата си ще получавашъ сто драхми. Другарь щети бжде Варшнея, досегашниятъ ми най-искусенъ конярь, а съ него и стария Джевала, и много други. Весело ще прекарвашъ свободното си време съ тѣхъ и ще можешъ да правишъ, каквото искашъ.

И ето: царь безъ царство, мжжъ безъ жена, изгнанникъ, лишенъ дори отъ лицето си. Нала служи като главенъ конярь при царь Ритупарна, и Варшнея, който му тѣй усрѣдно служеше преди, сега е неговъ другарь.

Подъ една стрѣха, но чужди единъ на другъ, и когато сж заедно и, когато сж отдѣлно, всѣкой съ скърбѣта си, тѣ всѣки часъ тжжеха: Варшнея — за жалката гибель на своя царь, а Нала за отхвърлената си съпруга. Всѣка вечерь, следъ свършване на работата, Нала се затваряше самичкъвъ въ стаята си — пѣеше все сжщата пѣсенъ: „Кжде се скиташъ сега ти сама, о свѣтлоока? Отъ горещина и студъ, отъ жажда и гладъ, измжчвана въ дивата пустиня, ти ходишъ гола, като вдовица. Де намирашъ утеха на скърбѣта си?“ Така пѣеше той. Единъ пжть го зачу Джевала и го попита:

— За кого тжжишъ Вахукъ? Коя е жената за която тѣй замислено пѣешъ такава жална пѣсенъ?

— Пѣя за жената на единъ изумѣлъ съпругъ, избранъ и любимъ отъ нея, но изгубилъ и умъ и богатство; за мжжа който ѝ измѣни, който забрави свещената клетва, дадена ней предъ боговетъ; отъ нея раздѣленъ, той отдавна вече се лута въ тжга, разкаianie и страхъ, безъ да знае облекчение на скърбѣта си ни денъ, ни ноцъ, скита се като бездоменъ чужденецъ. И всѣка ноцъ си мисли все за нея и пѣе тази пѣсенъ. Скитникъ, окжсанъ като просякъ, той пие съ търпение капка по капка горчивата си чаша, напълнена съ престжпления, чашата на раздѣла, и самъ се мжчи. А тя, която и въ опасноститѣ не се е раздѣляла отъ мжжа си въ пустинята... Де е тя? Какво е станало съ нея? Само по чудо е избавила, може би, живота си. Тази повесть той самъ ми разказа. Отъ тогава пѣя пѣсенъта му.

Видарбинскиятъ царь Бима, като узна за нещастиего на Нала, незабавно събра всички видарбински брамини и имъ каза: „Намѣрете дъщеря ми Дамаянти и царь Нала. Който се научи, де сж моитѣ деца, и ми ги доведе, ще получи сто най-добри вола и едно село, богато като многолюденъ градъ. Тѣй сжщо сто вола ще получи и онзи, който ги не доведе, но съ вѣрно известие се върне при мене“.

Браминитѣ веднага тръгнаха на изтокъ, западъ, северъ и югъ да търсятъ Нала и жена му. Дълго ходиха тѣ по всички области, градове и села, по всички безлюдни гори, планини, равнини и пжтища; но напраздно: никакво известие нѣмаше ни за Нала, ни за вѣрната му жена.

Най после браминът Судева пристигна въ Чеди, и на царския празникъ въ двореца съгледа Дамаянти. До княгиня Сунанда, въ дрехи на тжжна вдовица, съ було налице, близо до свѣтлата и радостна мома, стоеше тя — като мрачна жена, която скърби по мъжа си, като сѣнка близо до свѣтлината, като алмазъ безъ сияние, като день безъ слънце, покрита съ двойно покривало, закрита отъ погледитѣ, — съ черни дрехи и черна тжга. Като видѣ тази блѣстяща свѣтлина, Судева тозъ часъ разбра, кой стои предъ него.

Той си помисли: „Азъ гледамъ сжщия образъ, който толкова сладко свѣтѣше онази сутрина, когато всички земни царе и владѣтели въ тревога смирено чакаха, на кого ще подаде ржка Дамаянти. Тя е, пълноснажна, тъмнокоса, която весели душата съ райския блѣсъкъ на очитѣ си и служи утешение на свѣта. Да, тя е — сжщо като млада лилия, лишена отъ коренъ, като лотусъ смазанъ отъ слонова стжпка; тя е, която скърби за съпруга си, изгубила заедно съ него и цѣлия си животъ, като пресъхналъ изворъ, като лунна нощъ следъ пълно затъмнение. Но де е той, могжщиятъ Нала? Дали е можалъ да понесе раздѣлата съ такава жена, или се е погубилъ? Мжка пронизва цѣлото митѣло, като гледамъ нейната съкрушена хубость, и като срѣщамъ огнено-тъмнитѣ ѳ погледи, които гаснатъ въ сълзи. Следъ като е изходила всички пжтища на изпитанията, скоро ли ще се срѣщне съ обичния си съпругъ, както се среща звездата съ месеца?“.

Подиръ това, той се приближи до мѣстото, дето стоеше замислена Дамаянти.

— Поздравявамъ те, видарбински трендафиле, — каза ѳ той; — азъ съмъ Судева, видарбински браминъ: баща ти царъ Бима, е живъ и здравъ и си царува мирно. Жива и здрава е и добродушната ти майка. Живи сж и братята ти. и децата, които цвѣтятъ мирно подъ защитата на дѣда си. Но всички сж съкрушени отъ тжга по тебе. Днесъ всички брамини те търсятъ по цѣлия свѣтъ. Най-сетне боговетѣ позволиха на мене да те намѣря.

Като позна добрия браминъ, Дамаянти се залѣ въ сълзи и захвана да разпитва за родителитѣ си, дружки тѣ, ближнитѣ и познатитѣ си.

— Пораснаха ли децата? — попита най-последно тя.

При тези думи гърдит ѝ се разтърсиха от плач, и от прекраснит ѝ дълги клопачи закапаха едри сълзи. Като видѣ, че тя плаче от разговора съ брамина, Сунанда се много разтревожи и каза на майка си:

„Нашага гостенка плаче; тя приказва съ единъ браминъ, който трѣбва да ѝ е познатъ, и неговитѣ думи ѝ докарватъ тжга“.

Тогава майката — царица излѣзе отъ вжтрешнитѣ стаи и, като видѣ брамина, заповѣда да ѝ го доведатъ. Тя почна да го разпитва:

— Разкажи ми, що знаешъ за нея. Чия дъщеря е? Чия жена? По каква чудна случка се е раздѣлила отъ родителитѣ си и по какъвъ таенъ признакъ ти можѣ да я познаешъ? Разкажи ми всичко“.

Като седна на посоченото мѣсто, многождриятъ браминъ Судева почна своя разказъ:

„Сега царува въ Видарба царъ Бима, който доживѣ съ слава до дълбока старостъ. А тази чужденка е Дамаянти, дъщеря на видарбинския царъ, жена на нишадеца Нала. Тоя синъ на Виразена, безумно изигра цѣлото си царство; отъ това време, като остави Нишада, изгуби се съ жена си безъ следа. Бима ни проводи да търсимъ дъщеря му. И ето, случайно азъ познахъ нашата изгубена княгиня... Та и кой не би я позналъ? При това, тя има белегъ: на челото ѝ подъ гжстигѣ коси е скрита звезда, като месецъ подъ облакъ; тя се е родила съ тоя знакъ. Брама я е отбележилъ съ свещения знакъ на благодатѣта; но тозъ знакъ може да се забележи само отъ браминитѣ“.

Судева млъкна. Въ това време Сунанда се приближи крадешкомъ до дружката си, изведнѣжъ смъкна булото отъ главата ѝ, разкри кждравитѣ коси, които осѣняваха прекрасното чело на видарбинската княгина, и ясно като месецъ, който пронизва черенъ облакъ, блесна чудната звезда. Като видѣ това, просълзена отъ умиление, Сунанда падна на гърдитѣ ѝ. Царицата сжщо заплака. И тригѣ жени пригърнати, съ слѣни сърдца, стоеха безмълвно и се обливаха съ сълзи. Най-последно майката — царица каза:

— Дамаянти, ти си била дъщеря на моята сестра! Нашиятъ баща бѣ прочутъ дасарненскиятъ владѣтель Суда-

манъ. Бима избра сестра ми, а мене — Вирраагу. Азъ съмъ те виждала малка, когато, заедно съ майка ти, посетихме въ Дасарна баща си. Още тогава тази звезда свѣтѣше на челото ти. Щомъ те видѣхъ, когато се яви тукъ като тжжна чужденка, сърцето ми те нарече дъщеря. Остани при насъ; моятъ домъ е твой, и всичкото подвластно на сина ми царство е твое. Живѣй въ любовь и съгласие съ насъ: на мене бжди дъщеря, а на Сунанда — нѣжна сестра.

— Много време живѣхъ непозната и доволна тукъ, — отговори Дамаянти; — азъ не знаехъ нужда, бѣхъ подъ върна защита и въ тжгата си срещахъ веселие. Но по-весело ще ми бжде въ Видарба, при баща ми и майка ми. Пусни ме съ миръ. Азъ вече отдавна съмъ се раздѣлила съ ближнитѣ си. Чувамъ отъ тукъ, какъ, като сирачета, плачатъ за майка си моитѣ деца, викатъ я отдалече и казватъ: „Ние сме безъ баща, защо ни е животътъ и безъ майка?“ Ако искашъ да ми направишъ най-голѣмото добро, дай ми по-скоро срѣдства да се върна въ Видарба.

— Ще бжде изпълнена волята ти, звездонсна хубавице, отговори — майката царица.

Следъ това, тя приготви за пжтъ милата си гостенка: дадоха ѝ коне съ колесница, дадоха ѝ сжщо и стража да я пази по пжтя. Подиръ тоза се раздѣлиха съ плачъ.

И ето, най-после, Дамаянти се завърна при ближнитѣ си. Голѣма веселба стана въ Видарба при посрещане на него ѝ. Когато Дамаянти се видѣ съ всички, облѣна съ сладки сълзи, тя притиска къмъ сърдцето си своитѣ деца. Първата ѝ следъ това грижа бѣ да принесе благодарностъ на боговетѣ и да дари браминитѣ. Бима изпълни обещанието си: той подари на брамина Судѣва сто тлѣсти вола и едно село, богато като градъ.

Следъ като прекара първата нощъ въ бащиния си домъ, на заранѣта Дамаянти каза на майка си: „Ако искашъ да ми запазишъ живота, повърни ми прекрасния Нала“. Туй като чу, царицата горчиво заплака и дума не можа да ѝ отговори отъ сълзи. Заедно съ нея се наскърбиха и всички домашни, и цѣлиятъ домъ се изпълни съ скръбъ. Ето следъ това, що каза царицата на Бима, господарѣтъ на много народи: „Нашата дъщеря Дамаянти ми откри сърдцето си: тжгата ѝ по Нала е

неизказана. Но де е той? Ще ни се удаде ли да намѣримъ и него, както намѣрихме Дамянти?“

Като чу тѣзи думи, Бима свика отново всички брамини. „Свети брамини!“ — имъ каза той: — „идете по всички пѣтища и градове да търсите Нала; раздѣлена отъ него, Дамянти вѣхне.“

Браминитѣ се приготвиха за пѣтъ и всички се събраха при Дамянти да чуягъ нейната заповѣдь. Тя ги прие и, усмихната презъ сълзи, имъ каза: „Кждето и да го търсите — дори и въ най-бедната колиба, навсѣкжде повтаряйте едно и сѣщо. Научете на изустъ това, което ще ви кажа! „Кжде си ти, играчо? Кжде побѣгна съ откраднатата дреха и остави жена си въ гората? Тя все за тебе тѣжи и нито веднѣжъ не е мигнала откакъ заспа въ тази гора, дето бѣше изоставена тѣй безжалостно отъ тебе. Това ли ѝ обеща съпружеската си клетва? Мжжѣтъ е прибѣжище и защита на жената, а ти що направи съ жена си?“ Помнете тѣзи думи и навсѣкжде ги повтаряйте. Ако нѣкой почне да ви разпитва, знайте, че е Нала. Тогава незабавно го разпитайте и вие, кой е. Ако ли ви възрази съ нѣкоя дума, то по-скоро ми предайте тази дума. Идете, брамини, търсете Нала и повтаряйте навсѣкжде тѣжната ми пѣсень.“

Браминитѣ се прѣснаха по всички пѣтища да търсятъ Нала; и навсѣкжде повтаряха думитѣ на Дамянти.

Най-после, следъ дълго скитане, единъ отъ браминитѣ, на име Парнада, се върна при Дамянти съ такава известие:

— Следъ дълго дирене отидохъ въ Айодия. Тамъ предъ царя Ритупарна произнесохъ твоитѣ думи. Царьтъ нищо не отговори, а сѣщо и никой отъ придворнитѣ. Когато се прощавахъ съ Ритупарна, отъ царскитѣ стаи излѣзе да се срещне съ менъ царския служител, човѣкакътъ съ кѣси рѣще и нисъкъ рѣстъ, на име Вахука; работата му била, както разбрахъ, да нагледва царскитѣ обори. Нагледъ той не е хубавъ, но за това пѣкъ е прочутъ готвачъ; умѣе да управлява и коне. Той можель да ги научи да преминатъ сто мили. Този Вахука дълбоко въздѣхна и, задавенъ отъ сълзи, ми каза: „Въ бедность и тѣга изостасени, безропотно тѣрпятъ съ смирена вѣра вѣрнитѣ на съпружеския дългъ жени,

достойни за небето. Тѣхното кротко сърдце съ нѣжно великодушие отмъщава за обидата. Ако клетиятъ престѣпникъ е можалъ въ безумието си самъ да погуби всичкитѣ си радости, като се е раздѣлилъ отъ вѣчната си другарка; ако отчаянниятъ безъ дреха, открадната отъ хитри птици, тайно се е отдалечилъ отъ спѣтницата си; ако отъ това време денонощно плаче и скърби за изгубената — той ще бжде съжаленъ отъ добрата жена. Каквото и да се е случило съ нея — добро или зло, нѣжното и вѣрно сърдце не ще се покаже жестоко. То ще помни само бедствието на мъжа, който, поради тежката си вина, е лишенъ отъ всѣка утеха“. Като чухъ тѣзи думи, азъ решихъ да се върна незабавно при тебе. Княгиньо, ти сега сама можешъ да разсѣдишъ, дали има нѣщо важно въ моето известие.

Дамаянти изслуша Парнада, веднага отиде при царицата и ѝ каза: „Слушай, майко, моя: искамъ да направя нѣщо, което баща ми не трѣбва да знае. Искамъ да проводя брамина Судева въ Айодия. Той заслужи половината отъ наградата си, его случая да заслужи и и другата. Той ви възвърна мене; нека ви възвърне и Нала“.

Майката се съгласи. Тѣ уредиха всичко тайно, и царьтъ нищо не узна. Като награди щедро Парнада, княгинята му каза: „Когато се върне моятъ царь, ще получишъ двойна награда: ти прѣвъ откри неговитѣ следи“.

И Парнада остана доволенъ отъ това обещание.

Тогава Дамаянти повика Судева и му каза: „Судева, иди въ айодийското царство при царь Ритупарна. Яви се предъ него, но така, щото той да си помисли, че случайно си изпадналъ въ айодийското царство, и ето какво ще му кажешъ: „Бима отново свиква въ Видарба всички князе и царе, за да може Дамаянти отново да си избере мъжъ; при нея сж се стекли вече много младоженци“. Ако той поиска да узнае, скоро ли ще стане изборьтъ и назначенъ ли е деньтъ, — отговори му: „Азъ виждамъ, царю, че само на тебе не е известно онова, което е известно на цѣлъ свѣтъ: назначениятъ день е утре, но ако самъ ти искашъ да изпиташъ щастието си, може и тази нощъ да пристигнешъ въ Видарба. Ти имашъ изкусенъ колесничаръ,

който може да измине сто мили въ едно денонощие. Но само не се бави: утре, щомъ изгрѣе слънцето, Дамаянти ще обяви избора. За Нала нѣма никакво известие: навѣрно той е загиналъ. Това чухъ, царю честиги, отъ самата Дамаянти“.

На другата заранъ рано Судева пристигна при Ритупарна. Щомъ изслуша лъжливия разказъ на брамина, царьтъ скочи отъ мѣстото си и извика: „По-скоро да дойде Вахука!“

Когато се яви Вахука, царьтъ му каза: „Вѣрни конярю, азъ трѣбва ей сега да тръгна за Видарба. Дамаянти си избира отново мжжъ: утре рано тя ще обяви избора си. Покажи ми сега изкуството си: ще видимъ, можешъ ли измина сто мили за едно денонощие, безъ да спирашъ конетъ“.

Тая царска речъ изпълни съ ужасъ Наловата душа. „Какво ли крои Дамаянти? мислѣше си той Дали отъ скръбъ не си е изгубила ума? Или е измислила нѣкоя хитростъ? Възможно ли е да се реши тя на такава работа? Но женското сърдце е непостоянно. Пъкъ и азъ съмъ виновенъ предъ нея; азъ погубихъ прекрасната ѝ младостъ. Но, като е забравила мене, какъ е могла да забрави нашитъ деца? Трѣбва да разебера, кое е вѣрно и кое е лъжливо въ този слухъ. Затова ще изпълня волята на царя, но ще гледамъ да обърна всичко въ своя полза“. — Така той реши въ ума си; скръсти покорно ржцетъ си на гърдитъ и отговори:

— Ще бжде изпълнена царската ти воля; безъ друго довчера ще пристигнемъ въ Видарба.

Вахука отиде въ обора да избере коне за пжть. Той избра най-мършави, тромави, съ дълги шии, съ четинести гриви. Този изборъ очуди царя.

— Ти се шегувашъ, Вахука! — съ гнѣвъ каза той — като че на подигравка, изъ цѣлия оборъ си избралъ най-лошитъ коне. Може ли да тръгнемъ на пжть съ такива кранти?

— Тъ сж добри коне, господарю, — отговори Вахука: — ето и отличителнитъ имъ белези: по два на челото, по единъ на гърдитъ и по три на копитата. Но, ако искашъ да избера други, покажи ги — азъ съмъ готовъ да изпълня волята си.

— Нека бжде по твоему, отговори царьтъ; — нѣма нужда азъ да те уча: скоро впрѣгай, ще вървимъ.

Нала впрегна въ колесницата избранитѣ коне и седна съ Ритупарна. По молба на Нала, седна и Варшнея. Той събра въ могщата си ржка юздитѣ, размаха ги като извити бразди отъ свѣткавица и извика:

„Пригответе се, добри коне, за да бждемъ на време въ Видарба!“

Конетѣ се разтрепераха и паднаха на колѣне. Нала ги чевръсто изправи отново на крака, смегчи си гласа, ободри ги съ думи и викна: „Напредъ!“

И конетѣ полетѣха като вихъръ. Царь Ритупарна гледаше съ нѣмо изумление. Въ това време Варшнея, като чу, тайнствения гърмежъ на колесницата и като видѣ, какъ ремѣнитѣ съ плѣсъкъ и шумъ удрятъ конетѣ отъ страни и какъ бързо, като свѣткавица, блѣсватъ, дълбоко се замисли: „Откъде е могълъ Вахука да налучи такова изкуство и кой е той? Не е ли самъ Метали, повелителъ на конетѣ на върховния богъ? Или е Нала, който се е скрилъ подъ грозно лице? Наловиятъ образъ го нѣма тукъ, не тукъ е Наловата сила. Ала кой ще ми открие истината? Отдавна знамъ отъ древнитѣ предания, че понѣкога царе, по волята на сждбата, преобразени тайно, се скитатъ по земята. Този грозенъ коняръ е сигурно великиятъ Нала. Този, подъ когото, като буря въ небесата, гърми колесницата, кой ще бжде другъ, ако не е Нала, моятъ великъ господаръ?“

Конетѣ, безъ криле крилати, подъ властта на Нала, като буря летѣха напредъ по гори, долини, рѣки и потоци. Ненадейно на Ритупарна падна шапката. — „Вахука, спри! Нека Варшнея ми подаде шапката“

— Късно е, — отговори Вахука; изминали сме вече много мили: да я оставимъ.

Царьтъ се зачуди. Изведнѣжъ той съгледа отъ далечъ вибитака — дърво, покрито съ разклонена гжста листовина.

— Слушай, Вахука! — каза той. — Тука на земята нѣма никой да знае всичко; въ изкуството да управлявашъ коне ти си първиятъ; а пъкъ на мене е дадено изкуството да смѣтамъ и тайната да играя на кости. Виждашъ ли тамъ долу едно разклонено дърво? Много листа и плодове има на него; и много паднали лежатъ на земята. Знай, приятельо, че падналитѣ листа

сж 403, а съ тѣхъ сж паднали и 110 узрѣли плодове; всички клончета сж 749, а на тѣхъ сж останали 5,000,000 листа; узрѣлитѣ плодове сж 1319, сега зрѣятъ 843 и 78 сж гнили.

Въ тази минута тѣ бѣха вече близо до дървото.

— Стойте, добри коне! — извика Вахука: — не мога да повѣрвамъ такава чудна смѣтка, преди да преброя самъ клончетата, листата и плодоветѣ на това дърво. Варшнея, подържъ юздитѣ, докато броя.

Ритупарна изпадна въ ужась.

— Какво правишь, Вахука? — каза той. — Има ли време да се бавимъ?

Но Вахука искаше непременно да провѣри.

— Почкай, царю, — отговори той. — Или, ако толкова бързашъ, върви по този пѣтъ: Варшнея ще кара конетѣ.

Ритупарна възрази, като се стараеше да смекчи Вахука:

— Не се противи, Вахука: въ изкуството да управлявашъ коне нѣма подобенъ на тебе, и само съ тебе ние можемъ довечера да стигнемъ въ Видарба. Азъ, самъ, виждашъ това, съмъ въ твоята власть. Не ме задържай повече: ще направя всичко по угодата ти, ако пристигнемъ въ Видарба преди заникъ слънце.

Вмѣсто да отговори Вахука запрѣ конетѣ, слѣзе отъ седалището си и спокойно започна да брои плодоветѣ.

— Числото на плодоветѣ вѣрно, — каза той на Ритупарна. — Да видимъ, не си ли сбъркалъ въ клончетата и листата!

Царьтъ кипна отъ нетърпение.

— Бжди доволенъ, Вахука. Нима ти не стига това доказателство?

— Не стига, господарю, — каза Вахука. — Но ако искашъ всичко да се свърши отъ единъ пѣтъ, обясни ми, какъ можа въ такова кжсо време да преброишь толкова нѣщо?

— Знай, — извика царьтъ азъ съмъ надаренъ съ силата да смѣгамъ и съ тайното изкуство да играя отлично на кости.

— Каго е тѣй, ей сега ще ме неучишь и на едното и на другото. Въ замѣна на тоза ще получишь изкуството да управлявашъ коне, — каза Вахука.

— Добре! — гнѣвно отвърна царътъ; — азъ ти давамъ силата на броенето и тайната да се играе на кости; отъ тебе, Вахука, ще получа дара, когато пристигнемъ въ Видарба.

Щомъ изговори Ритупарна думата си, на Нала като че се отвориха очитѣ и отъ единъ пжтъ той можа да преброи всичкитѣ листа, плодове и клонове на вибитаката; и въ мига, когато почувствува въ себе си дадената сила, скритиятъ въ сърдцето му изкуситель Кали излѣзе и съ димъ и мъгла обхвана вибитаката. При първото чувство на свобода Нала обезумѣ. Но скоро дойде на себе си, видѣ се лице съ лице съ злия си врагъ и поиска да прокъльне нечестивеца. Но Кали си поведигна ржцетѣ смирено и извика:

„Нала въздържай се отъ клетва: стига ми, дето бѣхъ наказанъ отъ клетвата на твоята жена, въ минутата на страданието. Отъ тогава запрянь, като въ тъмница, у тебе, че отъ мъжи, денонощно проклинахъ себе си. Пожали ме, благодушни Нала: азъ отъ сега съмъ вече безсиленъ. Отъ сега натагъкъ всѣки, който прочита повестъта за злочестия ти животъ и те прославя, ще бжде неповредимъ отъ моитѣ примамки и недостжпенъ за властѣта на зловреднитѣ духове, подобни на мене“.

Смегченъ отъ молбитѣ на победения врагъ, Нала се въздържа отъ клетва. Кали се всели въ вибитаката и пълното съ животъ дърво тутакси изсѣхна. Царъ Ритупарна се изуми при това чудо. Щомъ се скри изкусительтъ, Нала, избавенъ отъ мъжа, блестящъ отъ радостъ, пламналъ отъ новия животъ, седна въ колесницата двойно могжщъ, и конетѣ отново полетѣха.

Слънцето не бѣше залѣзло, когато Ритупарна пристигна въ Видарба. Веднага на царъ Бима известиха за нечакания гостъ, и той побърза да покани владѣтеля на Айодия да отиде въ двореца. Като гръмъ ечеше трѣсъкътъ на колесницата му къмъ четиритѣ страни на небосклона. Тозъ часъ Наловитѣ коне, впрегнати въ Бимовата колесница, дочуха и усѣтиха, че господарьтъ имъ иде. Съ радостно цвилене, като че ли сж чули гласа на Нала, тѣ отговориха задружно на познатия тѣмъ гласъ; и самата Дамаянти се вслуша въ този звукъ, подобенъ на ехо отъ дълбокъ гръмъ, и се смути. Нѣщо Налово изведнѣжъ долетѣ до усѣтливото ѣ сърце — тѣй, и же-

ната и конетѣ познаха отъ единъ пжтъ Нала по тропота на неговата колесница. Слоноветѣ въ царскитѣ обори и паунитѣ по царския покривъ настрѣхнаха. Тѣ се изведнѣжъ разтрепераха: слоноветѣ дигнаха хоботи, протегнаха шии въ радостенъ страхъ, като че ли усѣщатъ близка буря, която обещава дъждъ, а паунитѣ закрѣкаха.

Дамаянти си мислѣше: „Този тропотъ на колесница и това шумолене, които тревожатъ небето и земята, пронизватъ душата ми. Това е Нала, моятъ владѣтель. Ако ме е излѣгало сърдцето, по добре ще бжде да не живѣя; ще се хвърля въ жаркитѣ обятия на пламъка, за да свърша тжгата на самотния си животъ.

Съ такива тежки мисли Дамаянти седѣше съ младата си слугиня Кезина въ беседката на двореца. Ето тѣ виждатъ, че въ широкия дворъ съ трѣсъкъ и гръмъ влизатъ коне и колесница, въ която има трима души: царь Ритупарна, Вахука и Варшнея. А де е Нала? . . . Съ мжчителенъ страхъ гледаше Дамаянти. Тя видѣ царя; следъ това позна Варшнея; най-последно загледа безобразния имъ спжтникъ — той ѝ е непознатъ. Тогава Ритупарна слѣзе отъ колесницата, Варшнея — сжщо, а Вахука почна да разпрѣга конетѣ.

Отъ другата колесница слѣзе и Бима да въведе госта. Царетѣ се поклониха учтиво единъ другиму, макаръ че и двамата не знаеха, какво да си кажатъ. Ритупарна се озърна и не забеляза въ царския дворець нищо, което да напомня за утрешния голѣмъ празникъ. Той си помисли: „Азъ съмъ лековѣрно измаменъ съ лъжливо известие“, и каза на Бима:

— Желая ти здраве и дълги години.

Бима отговори съ сжщитѣ любезни думи и следъ това попита:

— Какво е довело при насъ, въ столицата ни Видарба, великия гостъ?

Като чу този въпросъ и като не видѣ никжде никакъвъ знакъ, че другитѣ царе и князе сж въ царски дворець, айодийскитѣ царь отговори:

— Азъ искахъ да се видя съ тебе, добродушния Бима, и, като се запозная, да се науча, всичко ли благоденствува въ твоето царство?

Такъвъ отговоръ се показа чуденъ на мъдрия Бима, и непонятно му бѣ, какъ е дошло на умъ на царя Ритупарна да предприеме такъвъ дълъгъ пѣтъ, само да се научи, здравъ ли е царьтъ на Видарба, нему непознатъ.

„Тукъ има“, — си помисли той, — навѣрно, друга причина. Ще се научимъ по-сетне“.

После подаде ласкво рѣка на госта и каза:

— Заповѣдай, царь Ритупарна, ние се много радваме. Но ти си уморенъ. Влѣзь и си отпочини; всичко, що заповѣдашь, ще бжде изпълнено.

Заедно съ Варшнея, Ритупарна влѣзе въ двореца, а Вахука изпрегна добритѣ коне и ги отведе въ оборитѣ. Подиръ това се върна; седна пакъ на предишното си мѣсто въ колесницата и скоро цѣлъ потѣна въ скръбна мисль.

Като го видѣ отгоре, Дамаянти въздѣхна дълбоко. „Наистина ли се е измамилото мое сѣрдце?“ — си каза тя. — „Но тропотѣтъ на колесницата ми бѣ познатъ, а Нала не виждамъ. Или Варшнея е взелъ неговото изкуство? Или боговетѣ сж го открили на Ритупарна?“ Тѣй Дамаянти се мъчеше отъ тежко съмнение. Най-после тя се обърна къмъ върната Кезина, своята слугиня, и ѝ каза:

— Слушай, Кезино, иди и разбери: кой е тоя, що седи въ колесницата тѣй навжсенъ, съ грозно лице и кжси рѣце? Помжчи се да узнаешъ, кой е той. Мене ме тревожи подозрението: дали не е Нала въ грозенъ образъ? Ти ето какво ще направишь като говоришь съ него. повтори, божемъ случайно, тѣзи думи, които заповѣдахъ да повтарягъ браминитѣ; не даде ли ти никакъвъ отговоръ, или пъкъ ти даде, — всичко, което ти каже, помни и ми го предай.

Тозъ часъ Кезина отиде при Вахука, а Дамаянти остана тамъ, дето си бѣше, и продължаваше да гледа Кезина се приближи до Вахука и му каза:

— Благородни госде, добре сте дошли въ Видарба. Царската дъщеря Дамаянти ми зарѣча да узная: защо сте дошли и откжде?

— Ние сме отъ Айодия, царството на царя Ритупарна, каза Вахука. — Като узна отъ браминитѣ, че Дамаянти отново ще си избира мъжъ, айодийскитя

царь съ своитѣ бързоноги коне, които управлявамъ азъ, доприпка тукъ, за да се яви съ другитѣ на избора.

— Но ти не си самъ при царя: вие сте двама. Кой е твоятъ другарь? Ти самъ кой си, отде си и какъ си постъпилъ на служба при Ритупарна?

— Моятъ другарь е Варшнея, бившъ конярь на Нала. Мене ме казватъ Вахука. Служа при царя като конярь, но мога да служа сжщо и въ готварница, понеже зная да готвя тѣй вкусна храна, както и да управлявамъ коне.

— Кажй ми — попита Кезина, — не знае ли Варшнея нѣщо за Нала. Па и ти самъ не си ли чулъ нищо?

— Наловитѣ бедни деца, — каза Вахука, — били откарени отъ Варшнея при дѣда имъ; туй ми каза самиятъ той. Следъ като оставилъ царскитѣ коне въ Видарба, той постъпилъ на служба при царя Ритупарна. За участиа на Нала той не знае нищо и нѣма на земята никой, който да знае нѣщо за него. Подъ чуждѣ образъ, въ непознато мѣсто се крие царьтъ. На свѣта само единъ Нала знае за Нала и само тази едничка, която е съ Нала едно. Никому, освенъ ней, той не е открилъ тайнитѣ си знакове.

— Но, — каза Кезина, — браминьтъ който посети Айодия, като се срещналъ съ тебе, повторилъ ти думитѣ на Дамаянти: „Де си ти, играчо? Кжде побѣгна съ откраднатата дреха и остави жена си въ гората? Тя все за тебе тжжи. Това ли ѝ обеща съ съпружеската си клетва?“. Помнишъ ли, що си отговорилъ брамину на тѣзи думи?

Цѣлъ побледнѣ Вахука и неподижно загледа Кезина: пронизанъ внезапно отъ болка, той дълго нѣмаше сила да каже дори и една дума; съ жаленъ гласъ, съ наведени просълзени очи, най-после тихо каза:

— Въ бедность и въ тжга, безропотно търпятъ съ смирена вѣра вѣрнитѣ на съпружеския дългъ жени, достойни за небето; кроткото имъ сърдце съ нѣжно великодушие отмъщава за обидата. Ако окаяниятъ престъпникъ е можалъ въ безумието си самъ да погуби всичкитѣ си радости, като се е раздѣлилъ отъ вѣрната си другарка; ако отчаяниятъ безъ дреха, открадната отъ хитри птици, тайно се е отдалечилъ отъ спжтницата си; той отъ тогава насамъ дежносно плаче и скърби за изгубената — той ще бже оплаканъ отъ добрата

си жена; каквото и да се е случило съ нея — добро или зло, нѣжното вѣрно сърдце ще го съжали. То ще помни само бедствието на мъжа, който, поради тежката си вина, е лишень отъ всѣка утеха въ тжгата си.

При тѣзи думи Вахука: зариде и се залѣ въ сълзи. Кезина веднага си отиде и бързо съобщи всичко.

— Той е! — съ плачъ каза Дамаянти, като изслуша развълнувано Кезина. — Този е моятъ царь, моятъ владѣтель въ чуждъ образъ. Ти трѣбва отново да отидешъ при него, Кезино. Притай се наблизко и внимателно следи всѣкой неговъ погледъ и стѣпка и вижъ, дали въ това, което ще забележишъ, ще откриешъ нѣкакъвъ таенъ признакъ, нѣкаква особна сила.

Кезина отиде, изпълни волята на царицата и се върна, та ѝ каза:

— Не! Нито ми се е случило до сега, нито ще ми се случи нѣкога да видя това, което стана. Пози Вахука не е простъ човѣкъ, той е въ явенъ съюзъ съ боговетѣ. Нищо низко или тѣсно нѣма за него: като приближи до низкитѣ врата — не си навежда главата, а самитѣ врата надъ него се повдигатъ; при неговото приближаване тѣсното мѣсто изведнѣжъ става широко. Царь Бима заповѣда да му приготвятъ всичко, за да наготви вечеря за царя Ритупарна, но както бѣше заповѣдано отъ тебе, вода му не дадоха; това той дори и не забележи, само погледна сждоветѣ и всички се напълниха съ вода. Така сжщо не помисли да поиска и огънь, за да подпаса дървата, а само взе слама, и тя се запали отъ само-себе си. Азъ забележихъ и много други нѣща: безъ да се изгори, съ гола ржка бърникаше въ огъня; а водата възвираше, щомъ се допре до нея. Но туй последно чудо ме изуми повече отъ всички други: той видѣ единъ изсъхналъ трендафилъ, който безъ листа лежеше въ праха; взе го, погледна го и вмѣсто предишния изсъхналъ, въ рждетѣ му се появи живъ, хубавъ трендафилъ. Следъ това нечувано чудо, царице, азъ незабавно припахъ къмъ тебе.

Дамаянти вече не можеше да се съмнява: такива бѣха явнитѣ признаци на Наля, — дароветѣ, получени отъ боговетѣ въ самия денъ на сватбата. И тя блаженствуваща видѣ съ сърдцето си желанія Нала тамъ, дето за очитѣ още бѣ Вахука.

— Тичай пакъ при него! — каза тя на Кезина, — миризмата на приготвената отъ него гозба е чудно приятна. Иска ми се да узная, вкусна ли е тя. Поискай отъ Вахука кжсъ печено месо.

Кезина отново припна къмъ Вахука и скоро се върна съ горещъ кжсъ. Като опита месото, Дамаянти усѣти познатия ней вкусъ.

„Той е тукъ! Той е тукъ!“ — съ възхищение си повтаряше тя. „Но дълго ли ще крие свѣтлия си образъ и ще мжчи бедното ми сърдце?“

Най-после тя заповѣда на Кезина да вземе децата, да ги разведе изъ двореца, та Вахука да може да ги забележи. Щомъ видѣ дветѣ малки деца, толкова отдавна изгубили баща си, Вахука е хвърли на среща имъ, повика ги и дветѣ по име притисна ги до сърдцето си и заплака. Дълго време ги облива съ сълзи и не можа да се отдѣли отъ тѣхъ, но когато се опомни, той отскочи изведнѣжъ и каза на Кезина: „Азъ тѣй сжщо имамъ две малолѣтни деца, синъ и дъщеря, но отдавна съмъ отдѣленъ отъ тѣхъ. Ето защо тѣй силно се разтревожихъ, когато видѣхъ тѣзи деца. Но послушай: хората ще забележатъ, че ти често дохождашъ при мене, и отъ туй ще ти излѣзе лоша дума, безъ вина: иди си и вече не се явявай“.

Както узна всичко, Дамаянти реши да направи последенъ опитъ и каза на майка си: „Повикай Вахука при себе си. Азъ ще ти открия една тайна: Нала е намѣренъ; той е тукъ. Азъ зная, азъ вѣрвамъ“.

По молбата на дъщеря си, царицата заповѣда да повикатъ Вахука. Той онѣмъ, като я видѣ. Неописуемъ укоръ за неговото сърдце възбуждаше Дамаянти. Тя стоеше мълчешкомъ, съ пронизващъ погледъ. Като помълча малко, Дамаянти рече:

— Кажу ми, Вахука, знаешъ ли нѣкой вѣренъ мжжъ, способенъ тайно да остави жена си и, заспала съ твърда вѣра въ неговата защита, да я изостави въ гората сама, безъ дреха, безъ храна, безъ стрѣха. Това направи съ мене, Вахука, моятъ съпругъ, Нала-Пунялока. Съ какво съмъ го оскърбила? И какъ, Вахука, той е могълъ да измѣни на своята Дамаянти, която на радо сърдце е раздѣляла съ него и скръбъ, и бедность, и срамъ, и изгнание, — да измѣни на тази, на

която е казалъ предъ светия олтаръ: „Отъ сега азъ ще те почитамъ и обичамъ, запазвамъ и храня, и ти обещавамъ съ тебе да дѣля радостъ и скръбъ, богатство и бедностъ и всичко въ живота“. Вахука, кажи ми, какъ е можалъ така да се измѣни, че всичко да забрави?

Разбитъ и бледенъ, Нала безмълвно слушаше Дамаянти. Очитѣ ѝ, свѣтлозарни звезди, бѣха покрити съ облакъ отъ скръбъ и, като бързъ потокъ, презъ гжститѣ ѝ клепачи капѣха сълзи, отговори съ треперливъ гласъ:

— Че изгуби нишадското царство, не е виновенъ Нала; злобниятъ Кали го изуми и се вмъкна коварно въ сърдцето му. Нала въ изумлението си остави тебе спяща; когато въ гората ти прокълна врага, безъ да знаешъ, кой е той, твоитѣ клетви пронизаха Кали, който спокойно владѣеше Наловото сърдце; отъ това време той страда, като пламъкъ въ пламъци, заключенъ въ страдащия Нала, като въ мрачна тъмница. Нала е избавенъ вече отъ нечистия духъ и отъ всѣка клетва ще бжде свободенъ, когато се види съ жена си, ако намѣри, че тя му е запазила вѣрността и любовта. Сега, отговори ми, Дамаянти: запазила ли си любовта, запазила ли си вѣрността? Навсѣкжде по свѣта ходятъ скороходци и отъ всѣкжде ти свиквашъ нови младоженци въ замѣна на погиналия Нала.

Като чу жалбитѣ на Нала, Дамаянти отговори:

— Ти ли, предпочетенъ предъ боговетѣ, ме осквернявашъ съ таково подозрение? Азъ сама проводихъ брамина при Ритупарна съ лъжливо известие за новия изборъ въ Видарба. Сърдцето ми узна, че ти, Вахука си Нала, и невинната ми лъжа сполучи. Господарю, допирамъ се до колѣнетѣ ти, съ спокойно сърдце предъ тебе, като предъ самото небе, и съ клетва казвамъ: любовта и вѣрността къмъ тебе съмъ спазила въ всичката имъ чистота. Вѣтъртъ знае всичко: нека ми бжде обвинитель, ако съмъ направила нѣщо, недостойно за вѣрна жена; слънцето, което всичко вижда, нека бжде мой обвинитель; нека и небеснитѣ сили, които пазятъ небето и земята, повтарятъ самата истина.

Ето вѣтъртъ се отзова отъ небето, и така гласи неговиятъ отговоръ: „Като небето е чиста Дамаянти, вѣрвай я и подай ѝ ржка!“

Вѣтъртъ млъкна, а отъ небето падаха цвѣтя съ благоуханенъ дъждъ при звука на въздушни тимпани.

Съ такова чудно свидетелство изцѣленъ отъ своето положение, Нала си спомни онова, което му бѣ казаль на прощаване змийскиятъ царь.

Погледна въ дадения му огледаленъ щитъ, и минутно се яви предишниятъ Нала, който прострѣ ржце къмъ своята Дама янти. Дама янти притисна главата на Нала до цѣломждренитѣ си гърди.

Така следъ толкова мъжи, Нала се завърна при Дама янти.

Рано, туку-що се показа слънцето на изтокъ, разбудиха царя съ неочакваната радостна новина. — „Нала се върна,“ — каза царицата на Бима, — „Дама янти е пакъ съ мъжа си“.

Бима, изуменъ отъ такова известие, подигна вежди. Царицата му откри, съ каква хитростъ Дама янти е примамила царь Нала въ Видарба и съ каква измислица е билъ излъганъ царь Ритуперна. Бима се усмихна и отговори кратко: „Азъ ви прощавамъ тази женска хитростъ само защото сполучихте“.

Тогавъ се явиха Нала и Дама янти, заедно съ децата си. Нала се приближи до дѣдо си, а Дама янти — до майка си. Благодушниятъ царь Бима ласкаво прие зетя си като синъ и съ нѣженъ погледъ поздрави Дама янти съ възвѣрнатото щастие. Скоро следъ туй дойдоха и братята, подадоха на Нала ржка и се пригърнаха съ сестра си. Следъ туй отъ всѣкъде захванаха да се стичатъ сродници и близки; ето: най-после и цѣла Видарба се изпълни съ тържественъ шумъ: кжщитѣ се накитиха, пострѣхитѣ се развѣваха знамена, всичкитѣ площади и улици закипѣха отъ народъ, а въ храмоветѣ горѣха жертвеници. Исамъ Ритуперна се научи, че неговиятъ конярь Вагука се преобърналь на Нала, че Дама янти намѣрила мъжа си, че отъ новъ изборъ тя нѣма нужда. Тогавъ той се приближи до Нала и му каза:

— Поздравявамъ те, благородни нищадски царю! Ако съмъ ти сторилъ нѣщо лошо, когато живѣеше у мене като слуга, то неволно съмъ го сторилъ: не знаяхъ твоитѣ тайни и те моля за прошка.

А Нала отговори:

— Царю Ритуперне, нито сѣнка отъ оскърбление не съмъ видѣль отъ тебе; но и да съмъ билъ оскърбенъ — неприлично е царь Нала да вземе върху си оскърблението, нанесено на коняра Вагука. Ти бѣше благоскло,

ненъ царь къмъ мене, когато живѣхъ подъ твоята стрѣха, а сега бѣди благосклоненъ братъ на нишадския царь Нала. Ти самъ виждашъ, че нѣма вече Вахука да ти бѣде конярь; несъмнено е, че и Варшнея ще поиска да постѣпи на предишната си служба. Но ти, царю Ритуперне, не ще изгубишъ нищо: дарътъ си да управлявамъ коне азъ ти го давамъ и словомъ и дѣломъ така щщо, както ти ми даде силата да смѣтамъ заедно съ изкуството да се играе на кости; и сега ти самъ ще отидешъ въ Айода съ такава бързина, съ каквато пристигна оттамъ съ Вахука въ Видарба. А азъ ще видя, какво ще спечеля съ изкуството, което ми даде.

Царетъ си подадохъ ржка и царь Ритупернь се върна въ Айода. Нала горѣше отъ желание да спечели престола си, затова не остана дълго време въ Видарба.

Като преседѣ единъ месецъ у дѣда си, съ отборъ храбра дружина Нала тръгна за своето нишадско царство: той седна въ блѣскава колесница; могъщитѣ коне се покоряваха на твърдата му ржка и летѣха като хали; следъ тѣхъ вървѣха 16 боеви слона съ крепостни кули, пълни съ войници; подиръ слоноветѣ летѣше единъ лекъ отредъ отъ 50 копиеносци: и чай-после—дружина отъ добри стрелци. Не да се сражаватъ ги водѣше Нала, а да красятъ влизането му въ Нишада. Така се приготви царя и на прощаване каза на Дамаянти: „Ти остани подъ бащината си стрѣха, до като въздамъ ново щастие въ нашия домъ и го очистя отъ врага, който изтрѣби предишното щастие въ него: тогава ти съ спокойствие ще се върнешъ въ столицата ни съ децата, както на небето се връща свѣтлия день, като изгонва тъмната нощ. Живѣй съ радостъ, като очаквашъ блаженната минута на възвръщането за ново щастие, за нова слава“.

Само съ единъ погледъ Дамаянти отговори на царя; но въ този погледъ имаше вече победа.

Нала полетѣ като буря и скоро стигна до царството, отъ което нѣкога беше излѣзълъ беденъ изгнаникъ. На брата си Пушкара, който владѣше сега неговия престолъ, той каза:

— Азъ те викамъ на нова игра: ще поставя на коститѣ жена си, а ти — всичкото нишадско царство — доволенъ ли си? Но по-преди трѣбва да се условия съ тебе: ако ти изгубишъ всичко, което владѣешъ, ще

бжде мое, и надъ самиятъ ти животъ ще бжда господарь; ако пъкъ изгуба азъ, то всичко, което владѣя, ще вземешъ ти. Да се не бавимъ; споредъ правилото на играта, невъзможно ти е да ми откажешъ на новата покана; сега, свободенъ си да си изберешъ отъ дветѣ игри, която обичашъ: на желѣзо или на кости. Ако искашъ да опиташъ меча си — излѣзъ, азъ се радвамъ да излѣземъ на едноборство: царството, наследство отъ бацитѣ, длъжни сме да пазимъ, докато е наше; когато сме го изгубили, трѣбва да умѣемъ съ сила да го възвѣрнемъ; тъй сж ни учили предѣдитѣ. Настана часътъ. Залавай се, Пушкара, за меча, или за коститѣ.

Пушкара се усмихна и отговори:

— Готовъ съмъ още единъ пътъ да опитамъ щастието си. Дамаянти ще раздѣли съ мене властъ и богатство и скоро ще забрави миналото; азъ и на нишадския си престолъ постоянно мислѣхъ за нея и се надѣвахъ, че ти ще дойдешъ; ето, най-после, ти дойде; Дамаянти ще бжде моя.

Разгнѣвенъ отъ дръзкия отговоръ, въ разпалеността си, Нала безъ малко щѣше да забие меча въ сърдцето на хулителя пакъ, но се сдържа и разтреперанъ каза:

— Безумецъ, стига си се хвалилъ, играй; ако изгубишъ, ще заплатишъ!

Коститѣ бѣха хвърлени — всичко се реши; още съ първото хвърляне, Нала спечели нишадското царство отъ Пушкара. Победителятъ съ смѣхъ погледна на победения. — Какво ще кажешъ сега? Моето законно царство, което ти мислѣше да владѣешъ, стана мое, и отъ сега нататкъ ще бжде въ силни ръце: между царя и царството трети не ще посмѣе да се вмъкне. Тине си достоенъ и на сънь да видишъ Дамаянти; ти си ми робъ отъ сега. Тъй реши сждбата. Но слушай: не съ твоя властъ азъ нѣкога бѣхъ сваленъ отъ престола; изкусителятъ Кали, моя врагъ, ти помогна; ти това не знаеше, безразсждни; знай, че азъ не искамъ да ти отмъщавамъ за чуждо престѣпление. Да бжде небесното милосърдие вѣчно съ тебе, и да нѣма вече вражда по между ни; живѣй, въ благоденствие много години.

Пушкара плачешкомъ падна на колѣне предъ брата си. „О, Нала Пунялока! милостъта на боговетѣ и

всѣко земно щастие да бждатъ съ тебе. Въ скромния си животъ азъ, твой поданикъ, по-спокойно ще живѣя, отколкото на престола, дето спокойствието ми бѣше основано върху удара на невѣрнитѣ кости. Преди всичко ще изкжпя грѣшното си тѣло въ Гангъ, като прокълна тѣзи злокобни кости, въ които властвуватъ злитѣ духове. А ти върни тукъ Дамаянти въ блѣсъка на прекрасното слънце, кажи ѝ да не таи гнѣвъ въ сърдцето си противъ мене; да забрави старитѣ теглила, да бжде двойно блаженна съ очистеното отъ мжка щастие“.

Три майки.

(индийска приказка)

Имало едно време въ Индия единъ богатъ търговецъ. Той живѣлъ щастливо съ жена си, почитанъ отъ всички. Но тѣ си нѣмали деца.

Жената постоянно тжгувала, а веднъжъ се разплакала, отишла при мъжа си и му казала: „Защо съмъ толкова нещастна, че нѣмамъ деца? Поне едно да имахъ, щѣхъ да бжда доволна!“ Мжжътъ отговори на нейната жалба съ тия думи: „Ако ти нѣмашъ дете, сестра ти има деветъ. Защо не осиновишъ едно отъ тѣхъ?“ Жената отишла при сестра си и взела най-малкия ѝ синъ, за да го отгледа. Тя го обикнала отъ все сърдце и го възпитала като синъ.

Минали се нѣколко години. Момчето тръгнало на училище. Веднъжъ, като се връщало въ къщи, то се сбило съ единъ другаръ, който го повалилъ на земята и го набилъ. То съ плачъ се върнало въ къщи. Майка му измила и превързала ранитѣ му, но се не спуснала да гони другото момче, като си мислѣла тѣй: „Ако хвана онова момче и го накажа, то ще си отмъсти двойно на моето. По-добре да го оставя.“ Но детето започнало да мърмори: „Личи си, че не ми е истинска майка! Да ми бѣше майка, не би се стѣрпѣла и би дала на онова зло момче да разбере, та да ме не закача другъ пжтъ“. Жената чула тия думи и се огорчила. Решила да върне детето на сестра си.

На мъжа си тя казала: „Ти знаешъ, колко обичамъ момчето, какъ се грижехъ за него цѣли седемъ години, а все пакъ то ме не обича, както обича майка си, която никакъ и не вижда. Сега видѣхъ, че не струва да се отглежда чуждо дете. Азъ нѣма да се успокоя, докато не измоля синъ отъ Махадева“.

„Ти си изгубила ума си“, — рекълъ мжжътъ. „Кжде ще намѣришъ Махадева? Богъ живѣе на небето, а ти не знаешъ пжтя, що води натамъ“.

„Ще отида да го потърся“, — рекла жената; — „ще го търся, докато го намеря. Нѣма да се върна въ къщи, докато не се увѣря, че молитвата ми е чута.“

Още сѣщия день тя напуснала своя домъ. Дълго се скитала жената изъ джунглитъ (горитѣ), много дни и нощи прекарала въ пустинята, като оставила далечъ родната си страна, и най-после стигнала до една голѣма рѣка. Седнала да си почине и видѣла, че край рѣката седятъ още две жени, дошли сѣщо отъ далечъ. Едната била царица и се казвала Коплинга, а другата — танцувачка.

Тритѣ жени очудено се гледали една друга: никоя отъ тѣхъ не очаквала да срещне нѣкого въ това пустинно мѣсто.

Царицата заговорила първа: „Коя си ти и кжде отивашъ?“ — попитала тя жената на търговеца. — „Азъ съмъ жена на търговецъ, ида отъ далечна страна, търся Махадева. Тоя е милостивѣлата ще го помоля да ми дари дете. А ти, благородна жено, коя си и кжде отивашъ?“ — попитала тя царицата. — „И азъ съмъ като тебе“, — съ въздишка промѣлвила Коплинга, — „макаръ да съмъ царица. Нѣмамъ деца, та съмъ трѣгнала да търся Махадева, за да измоля отъ него детенце. А ти коя си и кжде отивашъ?“ — обърнала се Коплинга къмъ третата жена. — „Азъ съмъ танцувачка и сѣщо нѣмамъ деца; и азъ търся Махадева, за да изпрося отъ него дете“. — „Тогава да вървимъ заедно,“ — предложила жената на търговеца. Царицата и танцувачката се съгласили. И тритѣ жени трѣгнали на пѣтъ.

Тѣ вървѣли дълго и навлизали все по-навѣтре въ пустинята. Никжде не срѣщали живъ човѣкъ, никжде се не рашавали да пренощуватъ. Краката имъ подпухнали отъ ходъ и се разранили, дрехитѣ имъ се разкъсали. Тѣ се хранѣли съ диви плодове и корени. Най-сетне стигнали до брѣга на една много голѣма рѣка и се спрѣли въ отчаяние: предъ тѣхъ течель страшенъ огненъ потокъ. Не знаели, какъ да минатъ отвѣждъ. Царицата и танцувачката заплакали: „Защо бѣха тия страдания и тревоги? Какъ да отидемъ по-нататкъ?“ Но жената на търговеца се не отчайвала. „Трѣбва ли да се спремъ сега, когато вече толкова дълъгъ пѣтъ сме изминали?“ — рекла тя. „Хайде да преминемъ презъ

огъня!". И тя смѣло се хвърлила въ огненитѣ вълни. Но сплътницитѣ ѝ не посмѣли да я придружатъ.❧

„Вървете безъ страхъ“, — викала имъ презъ това време жената отъ срѣдъ рѣката: — „огънятъ не пари!“ Но женитѣ се боели. „Ние ще те чакаме тукъ. Ако намѣришь Махадева, кажи му и за насъ“.

Жената на търговеца излѣзла на другия брѣгъ. Навлѣзла въ дива страна, дето на всѣка крачка срѣщала слонове, диви бикове, лъвовe, тигри и мечки. Тѣ рѣмжели къмъ нея отъ вси страни и ѝ се жбѣли. Но жената безстрашно минавала край тѣхъ. Тя си мислѣла: „По-добре да загина тукъ, отколкото да се върна, безъ да достигна цельта си.“ И дивитѣ звѣрове я пропуснаха да мине, безъ да я нападнатъ. Въ това време великиятъ Богъ — Махадева — гледалъ отъ облацитѣ къмъ земята. Дожалѣло му за жената, която вече дванадесетъ години се скитала съ надежда да го срещне. Той посадилъ срѣдъ пустинята мангово дърво, а до него направилъ изворъ, самъ той се превърналъ на факиръ и застаналъ подъ дървото. Но жената била толкова дълбоко замислена, че не видѣла ни факира, ни извора, ни дървото. Тогава факирътъ я повикалъ: „Жено, жено, кжде бързашъ? Ела си почини!“ Тя го погледнала и каза: „Защо се грижишь за мене, благочестивъ отче? Чети си молитвата и ме остави да си вървя!“ — „Спри се“, — извикалъ той пакъ, — „изслушай ме!“ Тя се спрѣла. Тогава Махадева се изправилъ предъ нея, но не въ образъ на факиръ, а въ пълния блѣсъкъ на небесенъ господарь. Жената паднала предъ краката му. „Кжде бързашъ, жено, кажи ми!“

„Търся Махадева: дванадесетъ години скитамъ изъ пустинята и го диря, искамъ да го помоля да ми подари дете.“ — „Не го търси вече,“ — властно отговорилъ Махадева. — „Вземи това манго,“ — и той ѝ подаль единъ плодъ отъ чудното дърво; — „Изяжъ го и си иди; твоята молитва е чута.“

Тогава жената си спомнила за дветѣ си сплътници и рекла: „Господи, ние сме три, но две останаха при огнената рѣка: тѣ се уплашиха отъ страшния потокъ. Бжди милостивъ, подари и на тѣхъ деца“. А Махадева казалъ:

„Ако искашъ, раздѣли съ тѣхъ своето манго и тѣ ще иматъ деца.“

Махадева изчезналъ, а жената — весела и щастлива — тръгнала къмъ мѣстото, дето съ нетърпение я очаквали царицата и танцувачката. „Азъ намѣрихъ Махадева, — той ми даде вълшебно манго и ми позволи да го раздѣля съ васъ, за да имаме деца и тритѣ.“ Тя смачкала сочния плодъ, дала сока на царицата, кората на танцувачката, а ядката оставила за себе си.

И тритѣ жени се върнали весели. Царица и танцувачката скоро стигнали въ своята страна, а жената на търговеца трѣбвало давърви още дълго време, докато стигне до града, дето живѣлѣ мжжѣтъ ѝ.

Тя толкова отслабнала и се измѣнила презъ време на пътуването, че роднинитѣ ѝ едва я познали и всички ѝ се изсмѣли. Дори търговецѣтъ казалъ на жена си:

„Не виждамъ полза отъ твоето дълго скитане; ти се върна окжсана като просекиня, та всички ти се смѣятъ.“

„Нека се смѣятъ,“ — спокойно отговорила тя. — „Азъ видѣхъ Махадева, изядохъ вълшебното манго и ще имамъ дете.“

Така и станало. Следъ нѣколко месеца на търговеца се родилъ синъ. Въ сжщото време и царицата родила дъщеря и танцувачката — сжщо.

И тритѣ жени били щастливи; всѣка съобщила на своитѣ роднини и познати и, споредъ състоянието си, дала угощение на беднитѣ — отъ благодарностъ къмъ Махадева. Жената на търговеца нарекла своя синъ Койла, за споменъ на манговата ядка; танцувачката нарекла дъщеря си Маули, въ честь на сладката обвивка на плода, а малката княгиня кръстили Чандра, понеже била хубава и нѣжна като свѣтлата луна („Чандра“ значи *месечина*).

Чандра била толкова хубава и мила, че единъ неинъ погледъ покорявалъ всички сърдца. Тя била най-хубавото дете въ цѣлата страна, а поразително било това, че се родила съ две скжпи гривни на краката: тия гривни растѣли заедно съ нея. Такива гривни никой не билъ виждалъ; скжпоценнитѣ камъни по тѣхъ блестѣли като звезди, а около тѣхъ висѣли мѣнички, златни звънчета които звънѣли, когато нѣкой се приближи къмъ детето. Бащата и майката не можели да

се нагледатъ на момичето. Скоро били изпратени по цѣлото царство пратеници да свикатъ ученитѣ брамини, за да се узнае сѣдбата на княгинята. Събрали се мждритѣ старци отъ вси краища на страната. Дълго мълчели тѣ и най после най-мждриятъ отъ тѣхъ рекълъ: „Ако искате да спасите царството, отделечете детето отъ страната: следъ време то ще подпали цѣлата държава.“

Царьтъ се разтреперилъ отъ гнѣвъ: — „Ти си лъжець!“ — извикалъ той. — „Ти ще отговаряшъ съ главата си за тѣзи души.“ — „Моята глава е въ твоя власть,“ — покорно отговорилъ учениятъ браминъ, — „но не ме укорявай въ лъжа! Нека донесатъ малко вълна, азъ ще ти докажа, че не лъжа.“

Донесли вълна. Браминътъ я допрѣлъ до косата на детето. Вълната веднага пламнала и изгорѣла до влакно, като опърлила рѣцетѣ на околнитѣ. — „Както изгорѣ сега вълната, тъй единъ день ще изгори и цѣлата страна, ако княгинята е жива,“ — повторилъ браминътъ. Всички придворни изплашано се спогледали. — „Ако е тъй,“ — мрачно решили царьтъ. — „нека веднага махнатъ детето.“

Напраздно плакала и се молѣла царицата, напраздно раздумвала мжжа си да отмѣни суровата заповѣдь. Той билъ упоритъ. Заповѣдано било да сложатъ детето въ голѣмъ ковчегъ, да го занесатъ отвждъ царството и да го хвърлятъ въ една голѣма рѣка, която се вливала въ морето. Царицата поржчала великолепенъ ковчегъ отъ скжпо дърво, окованъ съ злато и скжпоценни камъни, турили грижливо детето въ него и казала да го пуснатъ въ рѣката.

Ковчегътъ не потъналъ. Той плувалъ дълго, докле стигналъ въ страната, дето живѣлъ оня търговецъ съ жена си. Когато търговецътъ излѣзълъ край рѣката, забелязалъ плуващия ковчегъ. „Ей, приятель,“ — извикалъ той на рибаря, който простиралъ наблизо мрежата си: — „Хвани онзи ковчегъ и ми го донеси тукъ. Той ще бжде твой, а каквото има въ него, ще бжде мое.“

Рибарьтъ хвърлилъ мрежата и изтеглилъ ковчега на брѣга.

Въ него спѣло хубаво дете. И то, не — просто дете, а княгиня, понеже дрехитѣ ѝ били златни, а на мал-

китъ ѝ крачета сияели две чудни гривни. Когато търговецът се навелъ надъ нея, малката царска дъщеря се събудила и съ усмивка протегнала ржчички къмъ него.

Това го пленило. — Вземи сандъка,“ — казалъ той на рибаря, — „а дететото ще бжде мое.“ Рибарътъ останалъ доволенъ отъ дѣлбата: той ималъ много деца, а билъ беденъ; търговецътъ билъ богатъ, но ималъ само единъ синъ.

Той занесълъ момичето у дома си.

Жената обикнала детенцето и го гледала като родна дъщеря. А когато проходило, тя го сгодила за своя синъ Койла.

Години минали. Търговецътъ и жена му умрѣли, а Койла и Чадра пораснали и се оженили. Койла билъ мжжественъ и силенъ, като младъ лъвъ, а Чандра — стройна и нѣжна, като палма, съ спокойно и прекрасно лице, като сребърния месецъ.

Презъ това време Маули, дъщерята на танцуващата, сжщо порастнала и станала много хубава девойка. Гласътъ ѝ билъ като на чучулига и толкова звънливъ, че се разнасялъ изъ въздуха на дванадесетъ деня пжтъ. Майка ѝ постоянно ходѣла отъ мѣсто на мѣсто, като се спирала ту въ единъ ту въ другъ градъ, тъй че веднжъ се јозовала съ дъщеря си близо до царството, дето живѣели Койла и Чадра.

Койла се разхождалъ изъ околноститѣ на града. Отдалечъ стигнали до него звуци на чудна пѣсенъ. Той тръгналъ очарованъ по посока на гласа, за да види пѣвицата. Гласътъ ту замлѣквалъ, ту отново се чувалъ. Койла все вървѣлъ, навлѣзълъ въ джунглитѣ, вървѣлъ день, вървѣлъ два. Гласътъ сякашъ започналъ да се чува по-ясно, но все още никой се не виждалъ, а Койла продължавалъ да върви. Той вървѣлъ единадесетъ деня. Най после, на дванадесетия, излѣзълъ на полянката, дето билъ разположенъ станътъ на танцуващата. Той видѣлъ прелестна девойка, всрѣдъ огромна тълпа народъ. Тя пѣела и танкувала предъ очарованитѣ зрители и размахвала надъ главата си миризливо клонче съ цвѣтя.

Койла билъ толкова поразенъ отъ нейното чудно пѣние, че се спрѣлъ като закованъ на полянката.

Замлѣкнала пѣсенъта, и всички се струпали около пѣвицата. „О, чудна девойко!“ — викали всички, — „не

ни напушай — остани тукъ! Избери си мжжъ по сърдце, вземи когото щешъ отъ насъ и живѣй тукъ.“ Девојката помислила малко, „Нека бжде, както искате!“ — засмѣно решила тя. — „Ловете клончето! Та когото падне, той ще ми бжде мжжъ.“ И тя размахала клончето, завъртѣла го три пѣти надъ главата си и съ всички сили го хвърлила.

Клончето прелетѣло надъ тѣлпата и, преди Койла да се опомни, паднало на рамото му.

Всички се спуснали къмъ щастливия избраникъ и се спрѣли смаяни: той имъ се видѣлъ толкова хубавъ, че не приличалъ на простъ смъртенъ. Дали не е слѣзълъ при тѣхъ нѣкой отъ боговетъ? Всички го заобиколили и радостно го повели къмъ стана. „На тебе се падна клончето! Ти ще бждешъ мжжъ на нашата Маули.“ Напраздно се опитвалъ Койла да се освободи: „Азъ дойдохъ само да послушамъ,“ — казалъ той, — „и не мога да остана тукъ. Азъ не съмъ отъ тази страна и си имамъ жена.“ — „Това не важи,“ — викали всички, — „твоята сѣдба ти е отредила да останешъ тукъ. Ти ще бждешъ мжжъ на хубавицата Маули. Нейниятъ гласъ звучи вълшебно, танцитѣ ѝ пленява погледа. Ти трѣбва да станешъ нейнъ мжжъ: изборътъ падна върху тебе.“

Койла се чудѣлъ, какво да прави. Въ това време му поднесли чаша съ вълшебно питие. Той го изпилъ, безъ да подозира нѣщо, и изведнѣжъ забравилъ цѣлия си предишенъ животъ, оженилъ се за хубавата пѣвица и останалъ съ нея въ стана. Тѣй се минали нѣколко месеца. Койла безгрижно живѣлъ при чергаритѣ, безъ да прави нѣщо: наслаждавалъ се отъ пѣснитѣ на Маули и отъ чуднитѣ ѝ танци. Но веднѣжъ майката на Маули се приближила до зетя си и казала: „Зетко, виждамъ, че си много ленивъ: толкова време вече живѣешъ съ насъ, а полза отъ тебе нѣма. Ние трѣбва да те хранимъ и обличаме. Време е да се стреснешъ; или намѣри ми пари, или напустни нашето живѣлище!“

Тия остри и оскърбителни думи накарали Койла да се опомни. Той за пръвъ пѣтъ си спомнилъ за своята родина и за Чандра, и въ него се събудило страстно желание да се отърве отъ Маули и да се върне. „Пуснете, ме,“ — казалъ той на чергаритѣ, — „моята жена

има две скъпи гривни. Едната отъ тѣхъ ще ви заплати пребогато всичкитѣ разности за мене.“

Чергаритѣ се съгласили. Койла се върналъ въ кѣщи. Чандра отначало не искала и да чуе, когато Койла ѝ разказвалъ за своята женитба и ѝ поискалъ да му даде гривнята си. „Ти си тръгналъ да скиташъ по свѣта, безъ да мислишъ, че ме оставяшъ сама. Ти си се оженилъ за танцувачката и спокойно си живѣлъ между нейнитѣ близки, а сега си се върналъ да вземешъ съ измама гривнята ми, която се е родила съ мене и е порасла заедно съ мене. Ти искашъ да я подаришъ на втората си жена. Не, върни се при нея и при своитѣ приятели: азъ нѣма да ти дамъ гривнята!“ Койла спокойно излушалъ укора на жена си. „Азъ съмъ виновенъ предъ тебе, — но тѣ ме опиха съ вълшебна питие, и азъ те бѣхъ забравилъ. А сега чувствувамъ, че никого не обичамъ, освенъ тебе, но не искамъ да бжда безчестенъ предъ онѣзи: дай ми да се разплатя съ тѣхъ и веднага ще се върна при тебе.“

Чандра си помислила, па най-сетне дала на мъжа си гривнята, но му предложила да го придружи. Койла се съгласилъ съ радостъ. Тѣ стигнали до столицата на съседната страна и се отбили да си отдѣхнатъ въ кѣщицата на една стара млѣкарка. Бабичка ги любезно посрещнала, нахранила ги и ги прибрала да пренощуватъ. На другия день Койла казалъ на жена си: „Остани тукъ, бабата ще се грижи за тебе, а азъ ще отида въ града и ще продамъ гривнята.“ Чандра пустнала мъжа си. Ни той, ни тя не подозирали, че царьтъ на тази страна и неговата жена сж родители на Чандра.

Нѣколко време преди Койла и Чандра да отидатъ въ оная страна, Коплинга дала две гривни на придворния златарь да ги почисти. Надъ кѣщата на златаря растѣло високо дърво, на него били свили гнѣздо орелъ и орлица и излюпили орлета. Орлетата много шумѣли и досаждали на търговеца и семейството му. Веднѣжъ златарьтъ се качилъ на дървото, свалилъ гнѣздото и убилъ малкитѣ. Орлитѣ се върнали скоро и решили да отмѣстятъ на златаря. Орельтъ съгледалъ въ работилницата една скъпоценна гривня на царичката, спусналъ се и я отнесълъ.

Златарьтъ изпадналъ въ отчаяние. „Какво ще правимъ сега?“ — въздишалъ той. — „Цѣлиятъ ми имотъ нѣма да стигне да купя такава гривня, а да направя нова, ще трѣбва много години работа. Дали да кажа, че съмъ я изгубилъ? Нѣма да повѣрватъ: ще помислятъ, че съмъ я открадналъ, и ще ме сждятъ.“ Когато на следния день царицата изпратила за гривнитѣ си, той отговорилъ: „Още не сж готови, ще ги донеса утре.“ Тѣй правилъ много дни по редъ. Омръзнало на пратеницитѣ и тѣ почнали да му се заканятъ; тогава златарьтъ изпратилъ една гривня, добре изчистена, и помолилъ да съобщятъ на царицата, че втората ще бжде готова следъ нѣколко дня. А той въ това време продължавалъ да търси нѣкаква скжпа гривня, съ която да замѣни изгубената, но все не можалъ да намѣри.

Тѣкмо тогава Койла влѣзълъ въ града, отишелъ на пазара, постлалъ едно килимче, сложилъ на него гривнята и седналъ да чака купувачи. Той билъ толкова хубавъ, че приличалъ на сжщински князь, макаръ че билъ скромно облѣченъ, а гривнята блещѣла като слънце. Всички се заглеждали въ него; всѣки харесвалъ гривнята, но никой я не купувалъ.

„Кой може да купи такава скжпо нѣщо?“ — казвали всички, като поклащали глава. — „Само царицата може да носи такава гривня.“ Свечерявало се вече и Койла се готвѣлъ да си отива, когато се приближилъ до него златарьтъ. Той отведнѣжъ разбралъ, какво ценно украшение се продава. „Трѣбва нѣкакъ си да взема тая гривня“, — помислилъ си той, но нищо не казалъ на хубавеца — продавачъ, а отишелъ при жена си, па ѝ казалъ: „Иди веднага при онзи чужденецъ, заговори се съ него любезно и го убеди да дойде у насъ да си отдѣхне и да пренощува. Трѣбва да му вземемъ гривнята. Тя е по-скжпа и отъ царицината, но много прилича на нея и никой иѣма да разбере, че е смѣнена.“

Жената трѣгна напредъ, а мжжътъ — следъ нея. Тѣ предумали Койла да имъ отиде на гости. „Почини си у насъ, пренощувай, а утре пакъ ще излѣзешъ на пазара.“

Тѣ го нахранили богато и му приготвили удобно легло. А на сутринята, още въ зори, търговецътъ подигналъ тревога, изпратилъ за стража и заповѣдалъ да

заведатъ Койла на сждъ въ двореца. „Той открадна гривнята, която царицата ми бѣше дала да почистя, и искаше да я продаде на пазара.“ Напразно увѣрявалъ Койла, че е невиненъ, и обяснявалъ, че тази гривня е на жена му: никой не искалъ да вѣрва на чужденеца. Закарали го въ двореца и златарьтъ го обвинилъ предъ царя: „Този човѣкъ открадна гривнята на царицата: трѣбва да бжде наказанъ.“

Повикали царицата, да ѝ покажатъ гривнята, но щомъ я погледнала, тя познала гривнята на Чандра, своята дъщеря, и се залѣла въ сълзи. „Не, не, тази не е моята гривня, господарю! Това не е издѣлие на смъртни ржце! Погледни, тя не прилича на моята. . . Чуваши ли я какъ звъни, какъ всички звънчета звънятъ, щомъ се приближишъ до тѣхъ? Това е гривнята на моята дъщеря. . . . Отде е тя? Какъ е попаднала тукъ, въ този градъ, на пазара? Навѣрно, златарьтъ е открадналъ моята гривня, а сега я е размѣнилъ. Разпитай го, науди по-подробно всичко. Не му вѣрвай! Смъртна ржка не работи тѣй! Това е гривнята на моята Чандра.“

Всички съ жалъ гледали царицата; тѣ били увѣрени, че се е побъркала. Отвели Коплинга, почнали да разглеждатъ скжпоценното украшение и едногласно решили, че тъкмо такава е била гривнята на царицата и че смѣлиятъ крадецъ трѣбва да бжде наказанъ. Златарьтъ тържествувалъ. Занесли гривнята на царицата. Тя съ сълзи на очи я заключила въ хубаво съндъче, отдѣлно отъ другитѣ скжпоценности.

Стражата отвели Койла извънъ града, въ джунглитѣ. Тамъ решили да му отрѣжатъ главата, но той помолилъ да му позволятъ самъ да се убие. Сложилъ предъ гърдитѣ си остъръ ножъ и падналъ на него. Ножътъ билъ толкова остъръ, че разсѣкълъ мжжа тъкмо на две половини. Тѣй го оставили и да лежи.

Когато вестъта за смърта обиколила града, мнозина, които били видѣли миналия день продавача на пазара, почнали да се вълнуватъ. „Тази работа не е чиста. Царьтъ е прибързалъ. Тоя мжжъ не е открадналъ гривнята. Не може той да се реши тѣй открито да продава на пазара крадено нѣщо. Такъвъ хубавецъ, такъвъ благороденъ на гледъ! Не, царьтъ е безъ друго измаменъ отъ зли хора.“ И всички съжбявали неща-

стния продавачъ, мнозина дори плакали за него. За да тури край на всичко, царътъ издалъ заповѣдь, съ която подъ страхъ на смъртъ забранилъ да се говори за случката и да се проливатъ сълзи за загиналия. Народътъ млъкналъ. Никой вече не смѣлъ да каже дума за убития чужденецъ.

Рано сутринта, презъ този день, когато се случило това, старата млѣкарка, у която гостувала Чандра, занесла на гостенката си чаша съ млѣко. Щомъ сръбнала, Чандра отстѣпила въ ужасъ. „Бабичко, какво си направила? Устата ми е пълна съ кръвь!“ — „Какво дума пѣ, гълъбице, сигурно лошъ сънь си сънувала! Каква кръвь! Прѣсно, топло млѣчице. Опитай, мое дете, опитай още веднѣжъ, успокой се!“ Чандра пакъ допрѣла устнитѣ си до чашата. „Не, не мога: това е чиста кръвь!“ И тя заплакала. „Навѣрно, страшно нещастие се е случило. Цѣла ношъ сънувахъ страшни сънища; тази сутринъ сватбената ми огърлица се скъса; а сега това млѣко стана на кръвь. . . Пусни ме, бабичко, пусни ме! Азъ ще отида да потърся съпруга си: той трѣбва да е загиналъ.“

„Не, мое дете,“ — спрѣла я бабичката, — „нѣма да те пусна. Ти си толкова хубава, че не бива да вървишъ сама по улицитѣ въ тоя чужди градъ. Твоятъ мжжъ нѣма да бжде доволенъ, ако се върне и не те намѣри тукъ. Ще те откраднатъ, ще те отведатъ като робиня. Имай търпение: азъ ще отида въ града и ще потърся съпруга ти. Живъ или мъртавъ — ще ти го доведа“.

Въ града бабата тръгнала бавно по улицитѣ и започнала да се вглежда — дано види нѣкъде Койла или да чуе нѣщо за него. Но по улицитѣ не се виждалъ никой и нищо се не чувало: всички се боели да нарушатъ заповѣдта. Това усъмнило жената и тя почнала още по-внимателно да разглежда всѣко жгълче и всички улички оксло пазара, дето можела да срещне Койла. А презъ това време не преставала да се провиква, като минавала по една и сѣща улица: „Млѣко, кой иска млѣко?“ — „Масло, кой иска масло?“ — „Сирене, продавамъ сирене“.

Една жена, която презъ цѣлото време любопитно я наблюдавала презъ прозореца, я повикала: „Стрино, ей стрино! Защо говоришъ глупости? Ти вече шестъ

пжти мина по нашата улица и шестъ пжти извика, че продавашъ различни нѣща въ единъ и сжщи сждъ. Може да си помислятъ хората, че нѣмашъ повече умъ въ главата си отъ вчерашния хубавецъ! Той цѣль день седѣ на едно мѣсто съ една гривня, а отъ тамъ отиде право въ гроба“.

„За кого говоришъ?“ — попитала жената. — „Ти сигурно не си отъ града, щомъ нищо не знаешъ. Забранено е да се говори за това: царьтъ се закани да обеси оногова, който спомене за него. . . Ахъ, какъвъ хубавецъ бѣше!“ — „Ами де е сега?“ — шепнешкомъ попитала бабата. — „Ей тамъ! Виждашъ ли на полето народъ? Царскиятъ златарь обвини момъка въ кражба и го осждиха на смъртъ. Но мнозина го смѣтатъ за невиненъ. . . Само си мълчи: не казвай никому, каквото ти разказахъ“.

Бабата се затекла къмъ мѣстото, що ѝ показала жената. Но когато стигнала тамъ, видѣла трупа на Койла, раздѣленъ на две половини. Тя паднала на колѣне и се разплакала. Стомната паднала отъ глава ѝ и се счупила на кжсове. Плачоветъ на бабата привлѣкли вниманието на стражата. Нѣколко души се спуснали къмъ нея: — „Стрино, стрино! Забранено е да се плаче за тоя мъртвецъ!“ — „Та азъ нима за мъртвеца плача? Какво ми важи той! Стомната ми се счупи, не виждате ли: черепитъ се търкалятъ. Какъ да не плача?“ И тя отново се залѣза съ сълзи и започнала грижливо да събира черепитъ.

Следъ това бабата се затекла у дома си разплакана и се хвърлила къмъ Чандра: „Дете мое, нещастна дъще моя! Ти си права! Беда, беда ни сполетѣ!“ И тя ѝ разказала всичко.

Като стрела се понесла Чандра право къмъ двореца, право въ онази стая, дето седѣль царьтъ. — „Какъ си посмѣль да убиешъ съпруга ми?“ — извикала тя цѣла разтреперана отъ негодуване.

При нейния гласъ въ далечнитъ покои на царичата съ звънъ се разтворилъ здраво заключениятъ сандъкъ съ скжпоценности, чудната гривня изкочила предъ очитъ на всички, минала презъ затворенитъ врата и се обвила около краката на разгнѣвената княгиня.

Царьтъ съ ужась я гледалъ, безъ да може да каже ни дума. А тя въ отчаяние паднала на колѣне, почнала да кжса отъ мжка дрехитѣ си и да скубе буйнитѣ си коси. Всѣки пжтъ, когато се допирала до тѣхъ, вълни отъ пламъци излизали по всички посоки. Страта млѣкарка, която я настигнала чакъ въ двореца, хвърлила на главата ѝ масло съ надежда да угаси огъня, но той пламвалъ все по-силно и по-силно. Десетъ кжщи вече горѣли. Пламтѣлъ цѣлиятъ дворець и всички сгради около него. Скоро пожарътъ обхваналъ града.

Тогава бабичката викнала да плаче :

„Миличка дъще! Пожали поне моята колибка! Не помнишь ли, че азъ дадохъ подслонъ и на тебе и на мжжа ти?“

„Имашъ право“, — рекла княгинята. И тя замахнала съ ржие къмъ оная страна, кждето била кжщията на бабата. Пожарътъ изведнѣжъ спрѣлъ тамъ, но продължавалъ да пламти по другитѣ части на града, докле всички кжщи изгорѣли.

Следъ това Чандра повела бабата — да ѝ каже, кжде лежи мъртвиятъ ѝ мжжъ. Млѣкарката я отвела въ гората. Чандра почнала да плаче по съпруга си. Дълго чупила ржце отъ скръбъ и плакала. Най-сетне тжгата ѝ утихнала. Княгинята вдигнала ржце къмъ небето и рекла :

„Махадева, велики Боже! Дай животъ на оногова, който бѣше отреденъ отъ Тебе да ми бжде радостъ и щастие!“

Тогаза се чулъ гласъ отгоре :

„Направи дветѣ на едно и Азъ ще дамъ на едното животъ!“

Чандра разбрала.

„Скоро иди донеси игла и свиленъ конецъ!“ — рекла тя на бабата.

Млѣкарката се затекла до вкжщи и донесла игла и конецъ. Княгинята зашила дветѣ половини на мъртвия Койла, па почнала изново да се моли :

„Мили Махадева, велики Боже! Азъ направихъ отъ дветѣ едно. Дай животъ на мжжа ми : Ти си всемогщъ отъ Тебе иде всѣки животъ.“

И ето че станало чудо: Койла оживѣлъ. Той пригърналъ жена си, а тя му разказала сетне, що станало, додето билъ мъртавъ. Хората отъ онова царство узнали за станалото чудо. Всички рекли:

„Самъ Махадева съживи тоя мжжъ — да ни бжде царь. Той трѣбва да царува надъ насъ и неговото потомство да управлява синоветъ ни“.

Тѣ избрали Койла за царь. Дълго царувалъ оня въ пустиня, кждето и трева дори не можела да поникне. Тѣй Махадева, който е справедливъ, наказалъ царя, златаря и ония граждани, които наклеветили Койла и го осждали на смъртъ.

Две сестри

(индийска приказка)

На единъ раджа (индийски царь) умрѣла жената, като муоставила две дъщери. Раджата следъ това се оженилъ за друга и оставилъ всички грижи за момичетата на младата си съпруга. Но тя не обичала никакъ завареницитѣ си, биела ги и ги постоянно мърмрѣла. Веднъжъ по-голѣмото момиче казало на по малкото: „Какво ще правимъ тукъ? Никой не ни обича. Хайде да избѣгаме нѣкжде въ гората“.

Тѣ избѣгали отъ двореца, ходили дълго, минали въ друго царство и се скрили въ една гора. Нѣколко деня се скитали изморени и гладни, като се хранѣли съ диви корени и плодове, най-последно стигнали до една голѣма каменна къща. „Сестричке“, — казала по-малката царкиня: — „това трѣбва да е дворецъ на нѣкой човѣкоядецъ. Ето вратата е отворена и никого нѣма. Да влѣземъ, да намѣримъ нѣщо за ядене“.

Влѣзли. Къщата била праздна. Намѣрили малко веренъ оризъ, изяли го; после премели пода, наредили всичко въ стаята и се готвѣли да си легнатъ, когато изведнъжъ се чули тежки стѣпки: връщали се човѣкоядецътъ и жена му.

Момичетата се спуснали да бѣгатъ, изкачили се чакъ на покрива и се скрили тамъ задъ купчина снопи. Човѣкоядецътъ влѣзълъ въ къщи, погледалъ наоколо и очудено попиталъ: „Кой е наредилъ стаята? Нѣкакъ много чиста изглежда . . . Ти ли, жено? — „Не, и на умъ не ми е идвало! Кой ли е дохождалъ?“ Човѣкоядецътъ излѣзълъ и почналъ да души съ носъ на всички страни. „Чакай. Азъ подушихъ. Тукъ има нѣкой. Мирише ми на кръвъ и месо. Нѣкой е дошелъ у насъ.“ — „Хайде, де! Тебе все на кръвъ ти мирише! Цѣлъ день хора глождешъ: не е чудно, че ще ти мирише на кръвъ!“

Дълго тѣ се карали и дигали врява. „Хайде, нека бжде, както казвашъ ти“, — рекълъ мъжътъ. — „И да има човѣкъ, не съмъ гладенъ: цѣль денъ съмъ ялъ хора. Но пѣкъ съмъ много жаденъ. Да идемъ на кладенеца да се напиемъ.“ Тѣ отишли при кладенеца и започнали да спущатъ тежката кофа. Това и чакала по-малката царкиня, която гледала отъ покрива. Тя бързо слѣзла долу, извардила мига, когато двамата човѣкоядци се надвиснали надъ кладенеца, изправени на прѣсти, хванала ги за петитѣ и ги преметнала въ кладенеца. Тѣ се удавили.

Царкинитѣ заживѣли спокойно. Тѣ намѣрили въ кжщата много злато и скъпоценни предмети, па и цѣли купища разкошни дрехи, довлечени отъ човѣкоядцитѣ. Около кжщата имало обори за добитѣка и обширни пасбища. Всѣка сутринъ по-малката царкиня изкарвала добитѣка на полето и се връщала чакъ вечерята, а по-голѣмата оставала въ кжщи, готвѣла и чистила кжщата. По-малката, която била много умна, често казвала на сестра си, когато грѣгне къмъ полето: „Сестрице, пази се да те не види нѣкой. Ти си голѣма хубавица! Ако нѣкой те повика — да ти поиска вода, или просякъ се отбие, излѣзъ, но се покрий съ дрипи, а лицето си намажи съ сажди, да не би да те откраднатъ, че де ни раздѣлятъ.

Времето текло. Никой не минавалъ презъ това мѣсто. Но случило се веднѣжъ, когато по-малката царкиня заминала съ добитѣка, отдалечъ се показали ловци: царскиятъ синъ на тази страна билъ трѣгналъ съ свои приятели. Тѣ били вече отъ нѣколко деня на ловъ въ гората, далечъ отъ човѣшко живѣлище. Изморили се и ожаднѣли, а вода никжде не намѣрили. Князътъ прѣвъ забелязълъ хубавата кжща. „Стопанитѣ навѣрно нѣма да ни откажатъ по чаша вода“, — рекълъ той на своитѣ хора. „Не, да не ходимъ тамъ!“ — затретревожили се придворнитѣ; — тамъ навѣрно живѣятъ човѣкоядци“. — „Ще видимъ“ — решилъ царскиятъ синъ и почукалъ на вратата. — „Ей, стопанино, отвори ни и ни дай вода“. — Княгинята изтичала въ своята стая, за да се намаже съ сажди и да наметне дрипи надъ блестящото си облѣкло. После отворила вратата и изплашено поднесла на княза чаша вода. Царскиятъ синъ взелъ чашата и

сръбналь. — „Колко чудно изглежда това момиче!“ — си помислилъ той, като гледалъ треперящата девойка. — „Тя била хубава, да не бѣше толкова изцапана, па и дрехитѣ ѝ сж много окжсани“. И, безъ да мисли дълго, плисналь водата право въ лицето на царкинята. Тя извикала и отскочила назадъ: мжтни потоци потекли по лицето ѝ и открили нѣжни хубави чърти. . . Тя поискала да избѣга, но князътъ я хваналь за ржката. „Коя си ти? Отде си дошла? Кои сж твоитѣ родители? Защо си сама въ това диво мѣсто? — Царкинята толкова се изплашила, че едва можела да продума. Тя казала, че е дъщеря на раджа, че е избѣгала отъ мащехата си въ гората, че е намѣрила тази кжщта праздна и се заселила въ нея. И заплакала. „Не плачи, княгиньо,“ утешиль я князътъ. — „Не бой се, азъ ще те взема въ двореца си, ти ще станешъ моя жена“, Но тя отъ страхъ дори не чула, какво ѝ говорятъ и продължавала да плаче. За сестра си тя нищо не казала, дори не споменала за нея. „Този човѣкъ може и да ме убие: не го знамъ, ни кой е, ни откъде е. Най-добре е да мълча“, — си помислила княгинята. — „Не е чудно — да убие и сестра ми, ако се научи, че имамъ сестра“.

Когато младата царкиня се видѣла въ разкошната носилка и почувствувала, че я носятъ нѣкъде, тя изпаднала въ отчаяние. Тя си представила ужаса на сестра си, когато намѣри кжщата праздна, и започнала да мисли какъ да ѝ обади. На шията си царкинята имала богата огърлица отъ нѣколко реда едъръ бисерьъ. Тя бързо я скжсала, нажсала покривалото си на малки кжсчета и почнала да завързва по единъ бисерьъ на всѣко парцалче. Отъ време на време хвърляла на пжтя по едно парцалче; тѣй правѣла презъ цѣлия пжтъ. Последното парцалче паднало тѣкмо предъ вратата на двореца, дето живѣели родителитѣ на княза

Всички тържествено отпразднували сватбата на младия князъ съ хубавата княгиня. Всички я почитали и обичали. Но тя се не чувствувала щастлива; постоянно мислѣла за сестра си, но нѣмала смѣлость да разкаже всичко на съпруга си и да го помоли да потърси по-малката княгиня.

Презъ това време по-малката царкиня се върнала въ кжщи и се много зачудила, като намѣрила вратата

отворена, а жилището праздно. Тя претърсила всички стаи, но сестра ѝ никъде нѣмало. Цѣла нощъ плакала, а на сутринята, щомъ съмнало, излѣзла на полето. Тамъ намѣрила едно отъ парцалчетата. Тя веднага познала покривалото и бисера на сестра си и тръгнала по следитѣ ѝ. Дълго ходила и най-после стигнала до голѣмъ градъ и се спрѣла тамъ. „Какво да направя, че да не обръщамъ вниманието на хората?“ — си мислѣла тя.

Въ това време съзрѣла край пътя изсъхналия трупъ на бабичка, умрѣла отъ гладъ: цѣлото ѝ тѣло било изсъхнало — останали били само кожата и костотѣ. Момата одрала кожата, измила я въ близкия ручей и я нахлузила на главата и на ржцетѣ си. Взела и тоягата на бабата, па закуцала къмъ града.

„Каква грозна вещица!“ — казвали всички, които я срѣщали. А тя си вървѣла и събирала бисеритѣ, докато стигнала най-после до самия дворець. — „Тукъ ще да е сестра ми“ — рекла си тя.

Тъкмо срещу вратата на двореца стърчела колибата на вратаря. Жена му, която видѣла бабата, извикала: „Какво чакашъ тукъ, бабо? Търсишъ ли нѣкого?“. — „Царкинята, отговорила съ фѣфлене. — „Азъ съмъ бедна жена, никого си нѣмамъ, нѣма и где главата си да подслоня“. — „Остани тогава тукъ. Ще слишъ подъ стрѣхата, а азъ ще те храня“. И княгинята останала да живѣе предъ колибата и да се храни съ това, което ѝ давала добрата вратарка.

Близо до двореца имало езеро, а въ него растѣли чудни пурпурни лотуси. Царьтъ много ги обичалъ и пазѣлъ. Освенъ хората отъ царското семейство, никой другъ нѣмалъ право да се докосва до тѣхъ. При този виръ почнала да идва всѣка сутринь княгинята. Тя идвала още преди съмване, когато всички спѣли, сваляла отъ себе си кожата на бабичката, измивала я и я оставяла да съхне; следъ това седѣла на стжпалата, разчесвала своитѣ буйни коси, измивала си лицето. Понѣкога си откъсвала лотусъ, закичвала го въ косата си и се любувала на отражението си въ водата. Но щомъ кожата изсъхне, тя хвърляла лотуситѣ, нахлузвала старата кожа и отново закуцвала къмъ кжщицата на вратаря.

Раджата забелязалъ, че почнали да намаляватъ лотуситѣ. Поставилъ стража, но не могли да хванатъ крадеца.

Братовиятъ синъ на царя пожелалъ да издебне и хване крадеца. Той отишелъ още отъ вечерята при езерото, качилъ се на едно дърво и решилъ да чака до сутринята. Нощта превалияла, когато на пжтеката къмъ вира се задала бабичка.

Князътъ позналъ старата жена, която стоела постоянно предъ вратитѣ на двореца. „Ето го крадеца! Само че защо ѝ сж лотуси на тази стара вещица?“ Но колко се очудилъ момъкътъ, когато бабичката седнала на мраморнитѣ стъпала и почнала да си сваля кожата. Той едва не падналъ отъ дървото отъ радостъ. „Какво е това — жена или богиня?“

Царкинята спуснала крака въ вира, откъснала нѣколко лотуса и почнала да кичи съ тѣхъ своитѣ дълги черни коси. Тѣй се забавяла тя по изгрѣвъ слънце, следъ това хвърлила цвѣтията, навлѣкла пакъ набръчканата кожа и бързо си отишла.

Князътъ се върналъ въ къщи и казалъ на родителитѣ си: „Позволете ми да се ожена за онази бабичка, която стои цѣлъ день предъ вратата на двореца“. — „Какво?“ — извикали и двамата. — „Да се оженишъ за тази сбръчкана чума? Ти си полудѣлъ! Нима се свършиха на свѣта царскитѣ дъщери, та ще се оженишъ за тая мръсна просекиня?“ — „Толкова ми е мила тази бабичка, че нѣма за мене друга жена на свѣта“, — отговорилъ той. Никакви убеждения не помогнали. Най-после баща му заповѣдалъ да доведатъ бабата. Вѣнчали я за сина му, но на сватбата не поканилъ никого, понеже го било срамъ.

Младоженцитѣ останали сами. Царскиятъ братъ нецъ попиталъ жена си: „До кога ще стоишъ въ старата си кожа? Не е ли по-добре да я свалишъ?“ Княгинята не можела да разбере, дали нейниятъ съпругъ е открилъ измамата, или само се досѣща за нея. Тя отговорила: „Не разбирамъ, какво ми говоришъ. Какъ може човѣкъ да си сваля кожата?“ И следъ женитбата си, княгинята по навикъ всѣка сутринъ ставала, миела си кожата, сушела я и пакъ я навличала. Князътъ следѣлъ жена си. Веднажъ, когато тя отишла да си мие кожата и я оставила да съхне, той я издебналъ, взелъ кожата избѣгалъ и я изгорилъ, па повикалъ своитѣ сродници

да видят княгинята. Всички дошли и много народъ се събралъ.

Вестъта за чудното превръщане се разнесла навсѣкжде. Всички се смаяли, а народътъ викалъ: „Тя е сжщо като прекрасната съпруга на нашия младъ царь, която той доведе отъ гората!“ Голѣма била радостъта на дветѣ сестри, когато се видѣли.

Много години тѣ преживяли следъ това заедно, заобиколени съ обичь.

Великата обичь

(индийска приказка).

Въ Индия царувалъ едно време справедливъ и ученъ царь, по име Асока. На младини той билъ гнѣвливъ; за нищо и никакво пламвалъ. Но, като знаелъ, че това е голѣма слабостъ за човѣка, съвсемъ недостойна за единъ царь, Асока сполучилъ да обуздае гнѣва си и да стане спокоенъ и търпеливъ.

Царьтъ давалъ съ добрия си животъ примѣръ на вси свои поданници — да закрилятъ слабитѣ, да помагатъ на беднитѣ и болнитѣ, да се не гордѣятъ, да обичатъ всички. Той имъ далъ справедливи закони. Сградилъ болници, направилъ градини и изкопалъ кладенци за пѣтницитѣ и сгадата, посадилъ край пжтищата и овощни дървета и лѣковити билки.

Въ Индия живѣе птиче, наречено кунала. То има кротки и хубави очи. Царь Асока ималъ синъ, чиито очи били тѣй хубави и кротки, каквито сж тия на птичето. Затова го кръсгили Кунала.

Асока обичалъ и сина си и жена си, царицата Падмявати. Но тя заболѣла, още когато била млада. Преди да издѣхне, повикала мъжа си и му рекла:

— Следъ като умра, ще дойде друга на мое мѣсто. Тя ще бжде царица на Индия. Може да ти роди деца. Навѣрно, тя не ще обича моя синъ. Но азъ, и следъ като напусна своето тѣло, ще се грижа за него и нѣма да видя миръ на оня свѣтъ, додето той не порасте.

Царьтъ разбралъ що иска да каже умиращата царица. Той ѝ рекълъ:

— Не се безпокой, обична Падмявати! Кълна ти се, че — каквото и да стане, азъ ще обичамъ Кунала и той ще бжде наследникъ на престола ми.

Падмявати умрѣла. Асока се оженилъ за една млада и хубава жена, по име Сиди. Царскиятъ синъ Кунала порасналъ. Съ своята доброта, кротостъ, скром-

ность и трудолюбие, той спечелилъ обичята на цѣлия народъ. Когато станалъ момъкъ, сженилъ сѣ за Мадави — една хубава и нѣжна моме, добра като него. Тя се грижела само за едно — да угоди въ всичко на своя съпругъ.

Дветѣ семейства живѣли отначало добре, въ миръ и сговоръ. Но ето, че Сиди родила на Асока синъ. Тя била горда и обичала властта, но била много хитра. Откакъ добила момчето, само за едно мислѣла: що да направи, та нейниятъ синъ да замѣсти Кунала и да наследи престола на баща си. Тя мразѣла завареника си, но криела много умѣло своята умраза.

Веднѣжъ Асока падналъ тежко боленъ. Тяя болестъ изненадала всички околни, защото царьтъ билъ здравъ и силенъ: прѣвъ пжтъ боледувалъ презъ живота си. Всички лѣкари го цѣрили. Но никой не успѣлъ да го излѣкува. Когато всички се отчаяли и очаквали неговата смъртъ, при болния влѣзла царицата и почнала да го лѣкува съ магии. За нѣколко деня го излѣкувала.

Когато Асока оздравѣлъ, той поблагодарилъ отъ сърдце на Сиди.

— Ти ми върна живота и здравето, — рекълъ той. — Никога нѣма да забравя тази голѣма добрина.

А тя му казала:

— Стига да пожелаешъ, ти можешъ веднага да ми се отплатишъ.

— Съ какво?

— Като назначишъ за престола наследникъ сина, що ти родихъ.

— На драго сърдце бихъ направилъ това, — казалъ Асока. — Но азъ съмъ човѣкъ и царь: не мога да стѣпча честната си дума. Преди да умре Падмявати, азъ ѝ се захлехъ, че Кунала ще наследи моята корона.

— Голѣма работа! — рекла Сиди огорчена. — Клетвата е умрѣла заедно съ онази, на която си се заклелъ.

— Не, — отсѣкълъ царьтъ. — Азъ бихъ се поскоро отказалъ отъ царуването, отколкото да наруша клетвата, що съмъ далъ комуто и да било. Искай нѣщо друго въ замѣна на услугата!

— Добре, — казала Сиди недоволено. — Позвсли ми тогава само единъ день да управлявамъ. Азъ ще ти кажа, кога ще бжде тоя день.

Царьтъ се съгласилъ.

Деньтъ скоро дошелъ.

Далече отъ столнината се намиралъ градътъ Таксокила, дето управлявали хора, назначени отъ Асока. Градътъ билъ много богатъ. Царицата надумала управителитъ да наложатъ на гражданитъ голъми данъци. Следъ това пратила тамъ подкупени мъже — да подбудятъ народа къмъ бунтъ.

Градътъ възстаналъ. Подучени отъ хората на царицата, гражданитъ пратили въ столнината нѣколцина души да се оплачатъ на царя. Тѣ му казали, че искатъ да махне дотогавашнитъ управители и да имъ прати Кунала.

— Само твоятъ синъ, — рекли тѣ, — ще може да внесе редъ, като ни даде справедливи закони и като усмири бунтовницитъ.

Тъкмо тоя день, когато били дошли пратеницитъ, Сиди поискала отъ царя да ѝ даде печата отъ слонова кость, съ който се подпечатвали вси царски заповѣди. Той ѝ го далъ, както билъ обещалъ.

Когато пратеницитъ изказали на царя своето желание, Сиди заявила, че наистина само князьтъ, когото цѣлиятъ народъ обича, би можалъ мирно и безъ насилия да внесе редъ въ Таксокила. Като чулъ тия думи, Асока се смутилъ. Той подозрѣлъ, че жена му крои нѣщо лошо.

— Не е ли опасно, — рекълъ, — да прашае Кунала въ оня разбунтуванъ градъ? Таксокилци може да го убиятъ.

Сиди се оскърбила.

— Шомъ нѣмашъ въ мене довѣрие, — рекла тя, — прави каквото знаешъ! Вземи си печата! Ти забравяшъ, че си ми далъ тоя день властта.

Царьтъ трѣбвало да устои на обещанието си. Той не взелъ печата. Па и самъ Кунала, като видѣлъ, че може да бжде полезенъ, се съгласилъ да отиде въ Таксокила.

Но Асока настоялъ — синъ му да тръгне съ войска. Князьтъ се възпротивилъ.

— Войска се бавно събира, — казалъ той. — Па и азъ не обичамъ да се пролива кръвъ. Нима съ многобройна войска, цвилящи коне, ревящи слонове, гръм-

ливи колесници, барабани и тржби ще накараме хората да живѣятъ въ миръ?

Азъ ще върая самъ.

Той се сбогувалъ съ жена си Мадави, яхналъ коня си и се понесълъ къмъ разбунтувания градъ.

Но той не видѣлъ, че следъ него препуска вторъ конникъ, изпратенъ отъ царицата.

Тоя ковѣкъ носѣлъ заповѣдь, подпечатана съ царския печатъ.

Кунала препускалъ бѣлия си конь къмъ далечния градъ. Той изминалъ села, бърда, планини и потоци оризища, градини и ниви. Новината, че той иде, се разнесла скоро въ града. Всички накичили кжшитѣ си съ знамена и килими и излѣзли да го посрещнатъ. Хвърляли по пжтя му цвѣтя, приветствували го съ силенъ гласъ.

Предъ вратитѣ на града Кунало се спрѣлъ. Първенцитѣ го помолили да прости на бунтовницитѣ: тѣ не били недоволни отъ царя, а отъ управителитѣ, които имъ били наложили прѣко мѣра тежки данъци.

— Добре, — казълъ князътъ. — Бждете спокойни! Азъ ще дамъ всѣкому заслуженото.

И той влѣзълъ въ града тържествено, подъ звучитѣ на много тржби, рогове и барабани.

Кунала намалилъ данъцитѣ и назначилъ други управители. Гражданитѣ, много доволни отъ тая промѣна, изпратили при Асока да му искажатъ своята вѣрность и да му благодарятъ, че е пратилъ мждрия князь да внесе миръ въ града.

Ала надвечеръ пристигналъ вториятъ конникъ, който предалъ на градскитѣ първенци заповѣдта. Тѣ я отворили и съ ужасъ прочели, че трѣбва да извадятъ очитѣ на Кунала, който билъ най-голѣмъ врагъ на царя и предателъ на държавата. Още се казвало, че — следъ като князътъ ще бжде ослѣпенъ — никой гражданинъ да му се не притече на помощъ съ каквото и да било. Забранявало се дори да се спомене името на царския синъ.

Първенцитѣ не знаели, що да сторятъ. Не имъ се искало да покажатъ заповѣдта на княза, който имъ се видѣлъ толкова добъръ, колкото уменъ. Тая запо-

вѣдь била несправедлива и жестока. Цѣла нощъ се разговаряли тѣ, безъ да решатъ що да правятъ.

Най-после си казали :

— Какво ще стане съ насъ, ако не изпълнимъ царската повеля? Мигаръ ще ни пощади оня, който се е озлобилъ срещу родния си синъ? Кунала желае доброто на всички, а баща му заповѣдва да го ослѣпимъ. Не се ли покоримъ, той ще ни убие.

На заранѣта тѣ отнесли заповѣдта на княза. Кунала я прочелъ и рекълъ :

— Тази повеля трѣбва да се изпълни, защото носи царския печатъ. Направете, каквото ви се заповѣдва.

Той знаелъ, че баща му не може да е издалъ тая безчовѣчна повеля. Разбралъ, че то ще да е работа на царицата, която е измолила отъ баща му пълна властъ за единъ день. Но, както и да е, той решилъ да се покори на заповѣдта, скрепена съ бащиния му печатъ.

— Направете каквото ви е заповѣдано, — повторилъ той.

Народътъ узналъ за страшната заповѣдь. На главния площадъ се събрали хора. Когато дошелъ Кунала, всички му се поклонили до земята. Извикали джелатитѣ и първенцитѣ имъ заповѣдали да извадятъ очигѣ на княза.

Но джелатитѣ вдигнали ржце нагоре, поклонили се на царския синъ и викнали :

— Никой отъ насъ нѣма сърдце да извади очитѣ на невиненъ човѣкъ.

Тогава князътъ си развилъ чалмата, обсипана съ скжпоценни камъни, и — като я подалъ на джелатитѣ — рекълъ имъ :

— Давамъ ви това, за да изпълните заповѣдта.

Но никой отъ джелатитѣ не я взелъ. Въ тоя мигъ излѣзълъ отъ гълпата единъ парцаливъ и грозенъ човѣкъ, съ гузенъ погледъ и зло лице. Той билъ дълго лежалъ въ затвора за кражба и други злодейства; току-що билъ го пусналъ Кунала, който опростилъ всички затворници.

Той се приближилъ до княза, взелъ чалмата и казалъ, че ще извърши джеладтсната работа. Запалилъ голѣмъ огънь, нагорещилъ желѣзенъ клинъ, хваналъ го съ клещи и пристжпилъ къмъ Кунала.

Князът стоелъ спокойно. Ни една чърта на лицето му не мръднала. Джелатинътъ забилъ червеното желѣзо въ едното му око, после въ другото. Всички наоколо извърнали глави — да не гледатъ, и се заплакали.

Когато се свършила страшната работа, Кунала си сложилъ едната ржка на рамото на джелатина, защото едвамъ се държелъ на нозетѣ си отъ мъжа, а другата вдигналъ, за да види народътъ, че иска да говори.

Настъпило пълно мълчание.

— Вървете си! — рекълъ Кунала. — Никой да ми не помага! Никой да ми не споменава името, защото тъй е заповѣдано!

Всички се разотишли разплакани, съ наведени очи. Кунала се просналъ на земи. Слънцето било силно — онова страшно индийско слънце — и той се повлѣкълъ на ржцетѣ си, да дири сѣнка. Най-после стигналъ до едни бамбуци и тамъ легналъ, изоставенъ отъ всички.

Нѣколко часа лежалъ тамъ Кунала. Наоколо било тихо. Никой не смѣлъ да се приближи. По едно време князътъ усѣтилъ надъ главата си влаженъ и топълъ дъхъ. Следъ малко чулъ скръбно цвилене. Дошълъ билъ Мандола, неговиятъ бѣлъ конь.

— Върви си, мили Мандола! — рекълъ му князътъ. — И ти трѣбва да оставишъ своя господарь. Върви — дето ти видятъ очитѣ!

Дълго обикалялъ коньтъ около господарьтъ си, но чувалъ все тия думи. Най-после той побѣгналъ отъ града и скръбно полетѣлъ, съ наведена глава, по сжщия пжть, по който е дошелъ.

Следъ заникъ слънце много граждани дошли при Кунала, въпрѣки строгата заповѣдъ. Но тѣ стоели мълчаливо, и никой се не осмѣлявалъ да се приближи до княза и да му помогне. Най-сетне дошла една бедна бабичка, измила му ранитѣ съ студена вода и ги превързала съ билки, натопени въ дървено масло. После го накарала да стане и го бавно извела вънъ отъ града, въ най-близкото село. Тамъ го оставила и се върнала.

Мжетѣ, които били изпратили първенцитѣ на Такокила, били посрещнати отъ царя добре. Тѣ му разказали за голѣмата почитъ и обичъ на своитѣ съграж-

дани къмъ княза. Това успокоило Мадави, която била тамъ и чула всичко.

Тя чакала всѣки день мжжа си да се върне. На третия день видѣла, че по пѣтя се вдигатъ облаци отъ прахъ. Дошелъ Мандала, но конникъ нѣмало на него. Като го видѣла, Мадави разбрала, че съ мжжа ѝ се е случило нѣщо страшно. Тя паднала въ несвѣсть на земята.

Като дошла на себе си, жената се замислила, що да прави.

— Мжжъ ми е навѣрно убитъ отъ размирниците, — си казала тя. — Но може пѣкъ и да е живъ, а да не може да дойде. Не е ли най-добро — да трѣгна да го търся?

Безъ да губи време, Мадави влѣзла въ двореца, снела си накититѣ, облѣкла прости дрехи и трѣгнала къмъ Таксокила. Тя се не обадила никому. Не казала дори на свекъра си, кжде отива, за да не я задържи.

Дълго и трудно било пѣтуването ѝ. Навсѣкжде питала тя, не е ли виждалъ нѣкой князь Кунала. Много дни въивѣла тѣй, безъ да научи нѣщо за мжжа си.

Една заранъ, като излѣзла отъ колибата, дето я били прибрали да преспи, Мадави запитала единъ орачъ, току-що бѣ почналъ рабатата си. Той ѝ казалъ, че призори, когато билъ излѣзълъ отъ село и отивалъ къмъ нивата, видѣлъ въ една горичка младъ слѣпъ човѣкъ, облѣченъ като князь. Той се съжалилъ надъ него и му оставилъ диви плодове и паница студена вода.

Мадави се затекла до горичката и намѣрила мжжа си. Кунала седѣлъ на единъ камѣкъ. Той билъ скърбенъ. На очитѣ му имало кървава превръзка. Мадави го прегърнала, съ плачъ го разпитала, що е станало съ него. Той ѝ разказалъ всичко. Сетне тя го повела къмъ столнината. Въ най-близкото село, презъ което минали, той си смѣнилъ дрехитѣ съ единъ селянинъ.

Когато Асока се научилъ, че коньтъ на сина му се върналъ безъ ездачъ и че снаха му е изчезнала, нападнало го страшно безпокойство. Той разпратилъ хора да дирятъ Мадави и да разпитатъ въ Таксокила, що е станало съ сина му.

Първенцитѣ на града разбрали, че царьтъ се безпокои за своя синъ и че повелята, що сж изпълнили,

не иде отъ него. Тѣ се уплашили да не би да ги на-
каже съ смъртъ, та не казали на царскитѣ хора истината.

— Князътъ, — рекли тѣ, — пожела да си отиде,
самъ, както бѣ дошелъ. Що е станало съ него по пжтя,
не знаемъ.

Пратеницитѣ подозрѣли, че ги лъжатъ, но нѣмало
отъ кого да узнаятъ истината. Никой отъ граждани-
тѣ не смѣлъ да спомене дори и името на княза. Конни-
цитѣ се върнали въ столнината, безъ да узнаятъ нѣщо
сигурно за Кунала или Мадави.

А двамата съпрузи въ това време пжтували къмъ
столнината, като се прехранвали съ просия. Най-сетне,
следъ мжчително и дълго пжтуване, стигнали до града.
Но пазачътъ на двореца ги не пусналъ, понеже ги не
позналъ: тѣ били окжсани, прашни, а мжътъ билъ —
при това — слѣпъ. Все пакъ, войникътъ ги съжалилъ
и въвелъ въ една голѣма тъмна барака, дето стоели
царскитѣ колесници, — да преспягъ на подслонъ.

Кунала и Мадави били толкова уморени, че за-
спали веднага.

На сугринята, когато мислѣлъ за сина си, Асока
чулъ, че нѣкой пѣе. Гласътъ приличалъ много на Ку-
наловия. Царътъ трепналъ.

— Кой пѣе тѣй? — запиталъ той.

Отговорили му, че стражътъ билъ прибралъ единъ
слѣпъ просякъ съ жена му, да преспягъ въ заслона
за колесници.

Той заповѣдалъ да му ги доведатъ.

Вначало царътъ не можелъ да познае сина си —
слѣпъ, парцаливъ, оцапанъ. Ала това кротко лице било
сжщо като неговото. А Мадави той позналъ веднага,
макаръ че била облѣчена съ прости дрехи, окжсани
презъ дългия пжтъ.

Той се хвърлил и съ разтреперени ржце прити-
сналъ сина си до своето сърдце, като се заплакалъ.

Сетне ги разпиталъ, що се е случило. Когато му
разказали всичко, обзелъ го лютъ гнѣвъ — като оня,
който го обземалъ на младини.

— Кой злодеецъ, — викналъ той, — е посмѣлъ
да злоупотрѣби съ царския печатъ, за да извърши
това престжпление?

Кунала не казалъ нищо. Той не желаедъ да обвини царицата. Но Мадави напомнила на царя, че Сиди е държала единъ день царския печатъ.

Асока и преди това подозиралъ царицата, а сега се увѣрилъ: кой другъ би можалъ да извърши това! Не тя ли бѣ искала упорито отъ него да лиши Кунала отъ престолонаследие, заради сина ѝ? И защо ще ѝ бжде държавниятъ печатъ, ако не е имала намѣрение да му направи зло? Нали тя го бѣ пратила въ Таксокила?

Той заповѣдалъ да я повикатъ веднага.

Откакъ се научила отъ своя пратеникъ, че заповѣдта е изпълнена, Сиди не можела да заспи спокойно. Все ѝ се присънвалъ Кунала — кървавъ, ослѣпенъ, — че иде къмъ нея и я заплашва. Тя се събуждала съ писъкъ. Освенъ това, се боела престъплението може да се открие всѣки день. Струвало ѝ се, че и царьтъ, и придворнитѣ, и слугитѣ, па и народътъ — всички знаятъ ужасната тайна, която тя искала да скрие.

Като чула, че царьтъ я вика, тя се разтреперила и побледнѣла. Едвамъ имала сили да отиде до чертога, дето билъ Асока. Пристѣпвала като злодеецъ, осъденъ на смъртъ.

Когато видѣла ослѣпения князь, прилошело ѝ. Тя паднала предъ царския престолъ, покосена отъ мъжа и разкаяние.

За Асока станало явно, че жена му е виновницата. Обезумѣлъ отъ гнѣвъ, той викналъ, че — преди да я накаже съ смъртъ, ще заповѣда на джелатитѣ и ней да извадятъ очитѣ, за да разбере, какви страдания е причинила на заварения си синъ.

Но Кунала се намѣсилъ.

— Бжди милостивъ, татко! — замолилъ го той, — прости ѝ!

— Не! — викналъ царьтъ. — За такова страшно злодейство не може да има прошка.

Тогава князьтъ рекълъ:

— Слушайте да ви кажа! Тая жена не е толкова виновна, колкото ви се струва. Азъ претърпѣхъ наказание за единъ грѣхъ, който съмъ извършилъ нѣкога, въ единъ миналъ животъ. Всички знаете, на що ни учатъ свещенитѣ писания на нашата вѣра: човѣкъ

се преражда много пъти на земята. Преди да влезе въ човѣкъ, неговата душа е живѣла у животно. Азъ дълго се питахъ, защо се случи това съ мене, но не можехъ да си отговоря. А тая нощъ видѣхъ на съне миналото си — и затова се събудихъ веселъ. Затова пѣехъ суринята.

— Какъвъ грѣхъ си извършилъ ти, който си най-добъръ отъ вси мъже? — попиталъ Асока.

— Едно време имало единъ ловець. Той ходѣлъ по планинитѣ да убива звѣрове. Веднѣжъ извардилъ въ дъното на една пещера две сърни — мъжка и женска. Той ги хваналъ съ мрежата си, па си помислилъ: „Ако ги убия, какъ ще отнеса въ града толкова месо? Па и кога ще ги дера? Ако ли имъ извадя очитѣ, ще мога да ги отведа до къщи, защото не ще могатъ да бѣгатъ“. Сърнитѣ сякашъ разбрали намѣрението на тоя жестокъ ловець. Тѣ го загледали кротко и му се замолили съ погледъ — да ги съжали. Но той билъ безжалостенъ: извадилъ имъ очитѣ.

И, като си снишилъ гласа, Кунала добавилъ:

— Тоя ловець, о татко мой, бѣхъ азъ. Ето че най-сетне ми било писано да изкупя вината си. Защото душата на Сиди и тая на онзи злодеець, който ме ослѣпи, — тия души живѣеха нѣкога въ душата на дветѣ сърни. Недей убива царицата: тя е толкова виновна, колкото съмъ билъ виновенъ нѣкога азъ.

Но царътъ се колебаелъ.

Той помълчалъ, па рекълъ:

— Кой знае, сине, дали това, що каза, е истина? Ти премното обичашъ хората. Навѣрно си измислилъ тая приказка, за да спасишъ своята мащеха отъ наказанието, що е заслужила.

Тогава Кунала се изправилъ отведнѣжъ, вдигналъ ржце нагоре и викналъ — както вика човѣкъ, когато говори на Бога:

— Ако лъжа, нека падна мъргъвъ! Но ако съмъ казалъ истината, нека Богъ, Който е самата Истина, извърши чудо: нека ми върне очитѣ.

И въ сщия мигъ князътъ се обърналъ къмъ Асока и Мадави, па си снелъ превръзката отъ очитѣ. И царътъ и невѣстата на княза надали радостенъ викъ:

Кунала ги гледалъ съ своитѣ кротки мждри очи — като очитѣ на птичето кунала.

— Простено да ти е! — рекълъ Асока на царичата. — Върви въ нѣкой монастиръ и живѣй тамъ до-глава, додето ти е отредилъ Богъ. Но помни, що си направила, и се кай за грѣховетѣ си!

Така и станало.

Асока царувалъ дълго, а следъ него се качилъ на престола Кунала. Нѣмало по-славно царуване отъ неговото. Защото той обичалъ всичко живо — не само хората, но и животнитѣ. *д*

Магьосникътъ, който се превърналъ на чакалъ

(индийска приказка)

Имало едно време единъ богатъ раджа, който се занимавалъ въ свободното си време съ магии. Той управлявалъ едно отъ най-обширнитъ царства на Индустанъ. Любовта му къмъ магията била толкова голъма, че той се твърде много увлѣкълъ отъ тайнитъ науки. Започналъ да се занимава съ тѣхъ денонощно. Но тия науки сж опасни. Единъ день раджата извикалъ съ помощта на магьосни заклевания единъ мощенъ злъ духъ, отъ когото поискалъ да му каже нѣкои голъми тайни досежно добритъ и зли духове и тѣхния животъ.

Духътъ му отговорилъ, че ще задоволи неговото любопитство, но при едно условие: ако раджата се съгласи — следъ като си послужи десетъ години съ тайнитъ, които ще му бждатъ повѣрени, да облѣче кожа на чакалъ и да прекара въ нея седемъ години.

Любопитството на магьосника било голъмо. Безъ да се поколебае дори за мигъ, той заявилъ, че е съгласенъ. Духътъ му казалъ тайнитъ, и той почналъ да си служи съ тѣхъ. Тия тайни го направили сто пжти по-богатъ, отколкото билъ до тогава, дали му голъма власть надъ хората, отворили му очитъ за всичко минало и бждеще, придали му тѣлесна хубость, каквато нѣмалъ никой човѣкъ на земята, и го направили толкова привлѣкателенъ, че който го види, обиквалъ го отведнѣжъ.

Нѣма що да се каже: раджата — магьосникъ прекарвалъ отъ щастливо по щастливо. Но десеттѣ години минали бързо — ти го кажи, като единъ день.

И ето, че една нощъ се явилъ злиятъ духъ съ кожа на чакалъ въ ржце.

— Дойде време да изпълнишь обещанието си, — казалъ той на раджата. — Влизай въ кожата. Доста ти

бѣше десетъ години щастие. Всичко на тоя свѣтъ се плаща скѣпо.

Раджата се съпротивилъ. Какъ ще влѣзе въ тая малка кожа — десетъ пѣпи по-малка отъ него? Той не би можалъ да се побере въ нея.

— Донеси поне по-голѣма! — рекълъ той на духа-повелитель. — Тази е твърде тѣсна за мене.

— По-голѣма не може да се намѣри, — отвърналъ духътъ. — Ти да не искашъ пѣкъ да има по свѣта чакали като слонове? Тази е най-голѣмата кожа, но и тя, колкото и да е малка на гледъ, ще ти стигне, защото ти ще свикнешъ да се свивашъ.

Раджата все още не искалъ да се пѣхне въ чакаловата кожа.

— Хайде, влизай! — викналъ злиятъ духъ. — Не мога да те чакамъ. Бързамъ.

Най-сетне магьосникътъ се пѣхналъ въ кожата. Колкото и да била тѣсна, като се посвилъ, той се побралъ въ нея. Това се длѣжело, разбира се, на магьосната сила, що имала тая кожа.

Злиятъ духъ казалъ:

— Отъ зега нататѣкъ, презъ цѣли седемъ години, тая кожа ще бѣде като твоя. Цѣлъ день ще прекарвашъ въ нея; само сутринъ, отъ зори до изгрѣвъ — слѣнце, ще я събличашъ, но още преди да изгрѣе слѣнцето, ще трѣбва да я обличашъ отново. И ще помнишъ, че — както азъ ти слугувахъ невидимо толкова години, за да бѣдешъ и богатъ, и хубавецъ, и щастливъ, и властенъ, и привлѣкателенъ, — презъ тия седемъ години, що идатъ ти ще трѣбва да ме слушашъ. Иначе съ тебе ще се случатъ страшни работи. Най-малката отъ опасноститѣ, на които би се изложилъ, е — да си останешъ въ чакаловата кожа за винаги: никога да не можешъ вече да я съблѣчешъ. Върви сега и помни това, що ти казахъ. Докле минатъ тия седемъ години, всички подданици въ царството ти ще бѣдатъ като замаяни. Тѣ нѣма да знаятъ, живи ли сѣ, мъртви ли сѣ. Щомъ изтекатъ уреченитѣ седемъ години, ти ще можешъ да се върнешъ въ царството си и да зацарувашъ отново надъ тѣхъ. Тогава замаята имъ ще мине и тѣ не ще помнятъ нищо отъ станалото.

Като рекълъ това, злиятъ духъ се отдалечилъ. Ча-

калътъ останалъ самъ. Но нему се струвало, че не е самъ. Все си мислѣлъ, че духътъ е край него и му казва: „Направи това!“ — „Направи онова!“ — „Иди тамъ и тамъ!“ — „Постъпи така и така!“

То било, разбира се, отъ това, че злиятъ духъ го обсебвалъ отъ време на време и му не давалъ да постъпва, както билъ навикналъ, а — да изпълнява неговата воля. Бившиятъ раджа станалъ робъ на злия духъ.

На чакала дошло на умъ да напусне града, дето живѣлъ, когато билъ раджа, и да се пресели другаде. Отишелъ въ едннъ далеченъ градъ. За да може да преживѣе нѣкакъ, главилъ се чиракъ при единъ бръснарь. Носѣлъ му вода, палѣлъ огънь, метѣлъ бръснарницата.

Чакалътъ билъ толкова прилеженъ, че господарьтъ му го обикналъ скоро. Дори станали приятели.

Веднъжъ чиракътъ казалъ на господаря си:

— Въ околността на града се продаватъ много ефтино мѣста. Да си купимъ едно. Ще насадимъ градина. Ще имаме презъ цѣлото лѣто, па и презъ есенята, толкова дини, пъпеши и краставици, че не само ще ядемъ, а и ще продаваме.

Това той казалъ съ своя умъ, а не съ ума на злия духъ. И бръснарьтъ се съгласилъ.

— Умно нѣщо си намислилъ, — рекълъ — Ето ти пари: иди купи мѣсто за градина и наеми работници да я разкопаятъ и засадятъ.

Чакалътъ извършилъ поръчаното. Градината била съ хубава почва: раждала всичко. Скоро се народили краставици, пъпеши, дини и всѣкакви други плодове и зеленчуци.

Но когато плодетѣ узрѣли, злиятъ духъ завладѣлъ отново чакала.

Чиракътъ на бръснаря отивалъ всѣки день, рано сутринята, да види градината. Той изяждалъ толкова плодове, колкото може да побере търбухътъ му. Па си набиралъ дори и за по пжтъ.

А когато отивалъ въ бръснарницата и господарьтъ му го запитвалъ, какъ е градината, той му отговарялъ:

— Слаба е още. Всичко е порасло и цвѣти, но не ражда. Може би, следъ седмица-две ще има плодове. Тогава ще ти обадя.

Бръснарьтъ билъ доволенъ отъ тоя отговоръ. Що

да се прави, когато градината имъ е позакъснѣла? Та и късничко сж я разкопали и засѣли. Нищо. Има време.

Миналъ се цѣлъ месецъ. Бръснарътъ казалъ на своя чиракъ съ усмивка:

— Ти май че всѣка заранъ обикаляшъ градината. Да не би да има вече узрѣли плодове? Гледамъ, — по пазара има отдавна.

— А, не, още нѣма, — отвърналъ чакалътъ. — За нашата градина е рано. Повечето дини и пѣпеша токущо сж почнали да цвѣтятъ. Вижъ, ако искашъ краставички, струва ми се, че има тукъ-тамъ, но и тѣ сж съвсемъ малки. Да ги почакаме да наедрѣятъ.

Всжщность, градината била препълнена съ плодове и чакалътъ ялъ всѣка заранъ и всѣка вечеръ, колкото си иска. Въ сжщото време му ставало много приятно, че лъже бръснаря. Това му се толкова харесвало, че той се преселилъ въ градината. Тамъ отивалъ вечеръ, следъ като си свърши работата, наяддалъ се до пресита, а после заспивалъ между динитѣ и пѣпешитѣ. На сутринята ставалъ още отъ зори, закусвалъ богато и се връщалъ въ бръснарницата, преди да дойде господарьтъ му.

Бръснарътъ забележилъ това.

Той казалъ на чакала:

— Чираче, виждамъ те, че отивашъ да спишъ въ нашата градина. Увѣренъ съмъ, че ще да е родила вече. Много ли сж плодетѣ? Азъ наброихъ за нея сума пари, а още не съмъ видѣлъ отъ нея полза.

— Скоро ще видишъ, — отвърналъ чакалътъ. — Тукъ-тамъ динитѣ и пѣпешитѣ почнаха вече да заврѣзватъ. Следъ седмица ще има узрѣли. Азъ отивамъ да спя тамъ, за да ги пазя. Нали знаешъ, че има всѣкакви хора? Преди да видимъ ние съ тебе плодъ, тѣ ще обератъ всичко.

Тоя пжтъ бръснарътъ не повѣрвалъ.

— Лъже ме моятъ чиракъ, — си казалъ той. — Хората отдавна ядатъ дини и пѣпеша, а азъ не съмъ откъсналъ отъ своята градина дори и една краставичка. Ще вървя да видя, какъ стои тая работа.

На другия день било празникъ. Бръснарътъ се запжтилъ къмъ градината. Искало му се да се поразходи и да види, не го ли лъже чиракътъ му.

А тоя день чакалътъ билъ поканилъ въ градината

на угощение много свои приятели. Какви ли не животни отъ околността се били насъбрали. Тѣ се разтичали весело по градината и почнали да кжсатъ каквото имъ падне. Цѣлъ день кжсали и яли, докато изели всички плодове и зеленчуци.

Бръснарътъ гледалъ презъ плета. Той видѣлъ, какъ неговиятъ чиракъ забавлява гоститѣ си съ остроумни приказки и ги подканва да ядатъ, безъ да се стѣсняватъ.

— Тая градина е моя, — казвалъ имъ той. — Бждете тукъ като у дома си. (Не се срамувайте!) Яжте, колкото ви се яде! Никой нѣма да ви държи смѣтка.

На бръснаря се много искало, като гледалъ тия звѣрове и животни, събрани на угощение въ неговата градина, да влѣзе и да ги разгони, като не пожали и чирака си. Но тѣ били много. Повечето били силни и опасни. Страхъ го било — да го не разкжсатъ.

Той си трѣгналъ за кжщи и ядосанъ и наскърбенъ, че чакалътъ го е лъгалъ толкова време.

— Нѣма да оставя това тѣй, — решилъ той. — Ще убия този безочливъ лъжець. Той толкова време вече живѣе за моя смѣтка, па ме — на това отгоре — и мами, че се подиграва съ мене дори. Живъ нѣма да го оставя!

Презъ нощта той се вмъкналъ въ градината.

Тамъ нѣмало никого. Чакалътъ и гоститѣ му се били разотишли. Отъ всички плодове въ градината били останали само нѣколко краставици. Бръснарътъ забилъ въ всѣка отъ тѣхъ по единъ тънъкъ остъръ ножъ, па покрилъ дрѣжката му съ листа. Сетне се прибралъ въ кжщи.

Малко преди да се съзори, чакалътъ, който билъ придружилъ гоститѣ си — да ги изпрати, — се върналъ. Той билъ огладнѣлъ. Почналъ да търси въ тъмнината — дали не е останалъ нѣкой плодъ, да закуси. Намѣрилъ една дълга краставица и я лакомо налапалъ. Ножътъ се забилъ. Прерѣзалъ му гърлото и езика, дори му пробилъ и гърдитѣ.

Чакалътъ се страшно ядосалъ. Той разбралъ, кой му е натъкмилъ тая клопка.

— Проклетиятъ бръснарь — си казалъ той на ума, — е разбралъ всичко и е решилъ да ме убие. Трѣбва да избѣгамъ отъ тукъ. Навѣрно, той ще дойде на за-

ранѣта да види, дали съмъ умрѣлъ, и — като разбере, че съмъ още живъ — ще ме пребие.

И чакалътъ побѣгналъ въ гжститѣ гори. Той билъ ослабналъ отъ многото кръвь, що изтекла отъ ранитѣ му. та едва ходѣлъ. Но — въпрѣки това — за да запази живота си, силѣлъ се да върви колкото може по бързо. Най-сетне, късно презъ нощѣта, успѣлъ да се добере до една гжста гора. Просналъ се на първата скала, която видѣлъ, и легналъ.

— Тукъ ще се мре, — си казалъ чакалътъ, защото се чувствувалъ толкова ослабналъ, че не можелъ да очаква вече животъ.

Кръвьта му продължавала да тече. Чакалътъ ослабналъ до толкова, че изгубилъ съзнание. Съмнало се, а той още лежелъ като полумъртъвъ. Три пжти изгрѣло слънцето и три пжти залѣзло. Чакалътъ го не видѣлъ. Чакъ на четвъртия день той се пробудилъ отъ несъзнанието, но и тогава билъ толкова ослабналъ, че не можелъ да мрѣдне.

Полежалъ още два-три деня. Най-сетне почувствувалъ, че ранитѣ му сж зарасли. Не го болѣло ни гърлото, ни езикъгъ, ни гърдигъ. Той билъ вече оздравѣлъ. Опиталъ се да стане, но тогава разбралъ, че кожата му се залепила яко за скалата отъ многото кръвь, що била изтекла. Колкото и да се дърпалъ, не можелъ да се изправи.

— Ахъ, колко съмъ нещастенъ! — викналъ чакалътъ. — Отъ какви страшни рани оздравѣхъ, а сега не мога да се изправя — да потърся вода и храна. Ще трѣбва да умра отъ гладъ и жажда на тая скала.

Въ тоя мигъ злиятъ духъ го билъ напусналъ. Магьосникътъ си далъ смѣтка за всичко, що билъ извършилъ, както и за онова, що се било случило съ него.

И рекълъ:

— Азъ постжпихъ много зле къмъ бръснаря. И неблагоприятенъ бѣхъ къмъ него, и безчестенъ, и коваренъ. Кой дяволъ ме накара да постжпя тъй? Навѣрно за туй е виозна чакаловата кожа. Слушалъ съмъ, че чакалитѣ били хитри и злобни животни.

Чакъ тогава дошло на умъ на магьосника, че има право сутринъ да излиза отъ кожата. Щомъ се съзорило,

той се измъкналъ отъ чакаловата кожа. Почувствувалъ, че е отново човѣкъ, като вси хора. Станало му много леко, и още по-отвратително му се видѣло, че е мамилъ и лъгалъ бръснаря.

Падналъ на колѣне на поляната и почналъ да се моли на добритѣ богове:

— О, свѣтли добри богове, които управлявате свѣта! Запазете ме отъ зли мисли, думи и действия! Помогнете ми да се отърва по-скоро отъ оня зълъ духъ, комуто съмъ принуденъ да слугувамъ още дълго време!

Но ето, че почнало да се разсъмва. Магьосникътъ трѣбвало да влѣзе отново въ чакаловата кожа. Той побързалъ да потърси изворъ, за да се напие, и плодове — за да се нахрани. Малко преди да изгрѣе слънцето, той се върналъ и се пхналъ въ кожата. Наченали отново неговитѣ безплодни усилия — да откъсне кожата отъ скалата, о която била залепена.

Добритѣ богове, на които се билъ помолилъ, додето билъ въ човѣшки образъ, му помогнали тоя пжтъ. Силенъ дъждъ завалѣлъ и кожата се отлепила.

Като се видѣлъ свободенъ, чакалътъ тръгналъ по гората. Но злиятъ духъ влѣзналъ отново въ него и почналъ дъ го подстрекава къмъ нови грѣхове.

Чакалътъ напусналъ гората и тръгналъ къмъ най-близкото село. Близо до селото, на пжтя, видѣлъ единъ умрѣлъ волъ. Чакалитѣ обичатъ месо отъ мъртви животни. И тоя чакалъ, както би направилъ всѣки другъ на негово мѣсто, почналъ да яде мъртвия волъ. Той го захапалъ отъ корема. Ялъ ненаситно, понеже билъ много гладенъ. Проялъ корема и влѣзълъ въ трупа на животното.

Хора минавали-заминавали, но никой не подозиралъ, че въ мъртвия волъ има чакалъ. Само си запушвари носовѣтъ, защото мършата почнала да вони.

Времето било горещо и сухо. Кожата на вола се свила отъ горещината и станала много корава. Чакалътъ не можелъ да я прегризе, та да излѣзе. Но това му и не трѣбвало: той можелъ да си живѣе въ корема на вола — тамъ имало достатъчно храна.

Миризмата на мършата стигнала до селото. Тогавъ циганитѣ се събрали да одератъ вола и да заровятъ гнилото месо въ земята.

Чакалътъ се опиталъ да излѣзе, но не успѣлъ: кожата се била много втвърдила; дупката, презъ която се билъ пхналъ, се била толкова стѣснила, че отъ тамъ можелъ да си подаде само муцуната.

— Спукана ми е работата, — си казалъ той. — Тия цигани ше ме хванатъ и пребиягъ. Циганитѣ мразятъ чакалитѣ. А може пъкъ и живъ да ме заровятъ въ земята, заедно съ вола.

Той решилъ, подсторенъ отъ злия духъ, да измами циганитѣ. Когато тѣ нападнали, съ ножове въ ржце, волския трупъ, чакалътъ се обадилъ съ човѣшки гласъ:

— На страна стойте, хора! Махнете се! Не се приближавайте до светеца.

Циганитѣ се спогледнали.

— Мъртвиятъ волъ говори, — казали тѣ. — Какъ да се обясни това? Не е неговъ тоя гласъ, защото е човѣшки. Па и волскиятъ трупъ вони: разложилъ се е вече. Навѣрно, нѣкой мощенъ духъ се е вселилъ въ него.

— Да запитаме духа, що иска, — рекълъ единъ. — Нека ни каже.

Най-стариятъ циганинъ викналъ, като се обърналъ къмъ умрѣлия волъ:

— О, велики душе! Кажи ни, кой си ти, и ни открий своята воля, за да можемъ да ти угодимъ.

Чакалътъ се изсмѣлъ на ума на тия прости хора и казалъ:

— Право рекохте, като ме назовахте великъ духъ. Защото знайте, че азъ съмъ богътъ на вашето село. Вие ме оставихте безъ жертви и ме лишихте отъ молитвитѣ, които ми се падатъ, като на вашъ закрилникъ. Виждате, че съмъ се принудилъ да се вселя въ трупа на умрѣлъ волъ. Но, колкото и да съмъ добъръ, ще дойде скоро край на моето търпение. И тогава вие всички ще бждете наказани. Нито отъ васъ, нито отъ селото ви ще остане поменъ.

Циганитѣ се изплашили.

— Кажи ни, велики душе, какви жертви искашъ отъ насъ! Нищо не ще ти откажемъ.

— Какви ли? Донесете малко оризъ, излѣйте върху вола единъ котелъ студена вода и оставете до него единъ закланъ пѣтелъ, добре охраненъ. После се наре-

дете наоколо и почнете да се молите да ви се простятъ грѣховетъ.

Циганитъ побързали да изпълнятъ волята на божеството. Направили всичко, що пожелало то.

Когато кожата се понапоила съ вода, тя се размекнала и пропукала на нѣколко мѣста. Додето набожитъ и суевѣрни богомолци се каели съ високъ гласъ за грѣховетъ си, чакалътъ излѣзълъ отъ волската кожа, изсмѣлъ се на циганитъ и, като грабналъ пѣтела, побѣгналъ къмъ гората.

Циганитъ го подгонили. Тѣ го гонили дълго, но най-сетне — като навлѣзли въ една мѣстность, дето имало много трапове и остри камъни — спрѣли се и се върнали.

— Заслужва ли си труда, — рекли тѣ, — да биемъ толкова пжтъ заради нѣкакъвъ си мръсенъ чакалъ? Да върви по дяволитъ!

Но чакалътъ не отишелъ по дяволитъ, а просто се скрилъ въ гората. Тамъ прекаралъ той нѣколко дня, додето се свършила храната. Сетне тръгналъ отъ село на село и отъ градъ на градъ — да търси кости, мърша и останки отъ изхвърлена храна.

Тѣй стигналъ той до оня градецъ, кждето живѣлъ бившиятъ му господарь — бръснарътъ.

И ето, че чакалътъ почналъ да се вмѣква вечерь въ двороветъ на хората, за да дири останки и изхвърлеци. Но това му не стигало. Когато успѣе да влѣзе въ нѣкой дворъ, той се никакъ не колебаелъ да отмѣкне и нѣкое пиле, кокошка или дори пѣтелъ.

Гражданитъ се стреснали. Почнали да дебнатъ крадеца, но не можели да го хванатъ. Поради това чакалътъ станалъ много смѣлъ. Той почналъ да напада и кокошкитъ на бившия си господарь.

Бръснарътъ видѣлъ веднъжъ чакала, какъ измѣква отъ кокошарника най-охраненото пиле. Човѣкътъ се хвърлил следъ лакомото животно, ала не успѣлъ да отгърве грабнатата птица. Чакалътъ избѣгаль.

— Ще те пипна азъ тебе, — му се закарнилъ мжжтъ. — Азъ ще ти платя и за динитъ, и за пѣпешитъ, и за краставицитъ. Ще ти платя и за това, че ме лъга сума време, а азъ ти вѣрвахъ.

Бръснарътъ купилъ една голѣма примка и я сложилъ предъ кокошарника. Тя била нагласена толкова майсторски, че никой не би я забележилъ. Още презъ сжщата нощъ чакалътъ се хваналъ въ клюсата.

На сутринята бръснарътъ го намѣрилъ.

— Пипнахъ ли те най-сетне? — викналъ му той.
— Ще ти дамъ азъ тебе сега и угощение, и приятели. Ще те науча, какъ се ядатъ чужди дини и пѣпеша. Ще те видя, ще ли можешъ да лъжешъ за напредъ честнитѣ хора. Веднѣжъ ти се отърва отъ ножа, но втори пжтъ не ще успѣшъ.

Той вързалъ чакала за четиритѣ му крака и го отнесълъ на жена си.

— Невѣсто, — рекълъ, — пази добре това проклето животно, че може да избѣга. Азъ имамъ днесъ много работа въ бръснарницата, но щомъ я свърши, ще дойда да го заколя и одера.

Жената сжщо имала много работа въ кжщи. Видѣло ѝ се смѣшно да седне и цѣлъ день да държи нѣкакъвъ си чакалъ за връвта, съ която е вързанъ. Още повече, че и самиятъ чакалъ се показвалъ много кроткъ: той си лежелъ на пода и дори се не движелъ. Защо да го не върже въ обора? Ще заключи вратата: нѣма отде да избѣга.

Тѣй и сторила. Щомъ домакинята затворила вратата на обора, чакалътъ прегрисалъ връвта, освободилъ си краката и избѣгалъ презъ една дупка, която жената не била и забелязала.

Тоя день чакалътъ се не осмѣлилъ да потърси храна въ сжщия градецъ, а се затекълъ до най-близкото село. Тамъ се нахранилъ съ останки, каквито намѣрилъ на сметището. Следъ това се запжтилъ за друго село, а подиръ това — за трето. Тѣй се скиталъ дълго той, докле се озовалъ въ непознати мѣста.

Единъ день миналъ край нѣкаква бедна колиба, разположена въ края на едно село. Тамъ живѣлъ беденъ браминъ (свещеникъ) съ своитѣ седемъ дѣщери, все неомжжени.

Тѣкмо когато чакалътъ минавалъ, браминътъ казалъ полугласно:

— Господи Боже, велики Брахма! Влѣзми въ положението! Научи ме, шо да сторя съ своитѣ седемъ

дещери! Какъ ще ги храня на стари години? Та азъ нѣмамъ хлѣбъ за себе си. А, за да ги изженя, трѣбва да имъ намѣря зестра. Отде да я взема? Не мжжъ, а животно да дойде и поиска нѣкоя отъ тѣхъ, кълня се въ твое име, че ще му я дамъ. Дори да е чакалъ или куче — и нему бихъ я далъ. Само че и животно не би дошло да иска такава бедна мома.

Като чулъ тия думи, чакалътъ, у когото все още живѣлъ злиятъ духъ, решилъ да се подиграе съ нещастния браминъ.

Той влѣзълъ въ хижата и казалъ:

— Праща ме богътъ Брахма да ми дадешъ най-малката си дещеря. Ти си се заклелъ въ негово име, че ще я дадешъ и на чакалъ, стига да я поиска. Божеството иска да знае, доколко пазишъ клетвитъ си.

Браминътъ не знаелъ какъ да постъпи. Можелъ ли той да помисли, че наистина ще дойде чакалъ да поиска да му стане зеть?

— Слушай, — рекълъ той на чакала, — Тия думи азъ казахъ на шегга. Кой разуменъ баща ще си даде чедото на животно? Брахма е богъ. Той е уменъ и ще разбере това. Върви си и недей настоява.

— Нѣма да си вървя, — казалъ чакалътъ. — Какъ смѣешъ ти, който си браминъ, да се подигравашъ съ Брахма, върховния богъ? Или ще устоишъ на думата си, или ще отговаряшъ за това.

Браминътъ си подпрѣлъ главата съ дѣсницата и се замислилъ.

— Защо пъкъ, най-сетне, да му я не дамъ? — си казалъ. — Ако гладува, мжжъ ѝ ще бжде виновенъ. А пъкъ азъ ще има да храня само шесть дѣщери; нѣма да сж седемъ. Шестъ се гледатъ по-лесно отъ седемъ: всѣки знае това.

Чакалътъ отвелъ браминовата дѣщеря въ гората.

Следъ женитбата всичко се значително промѣнило. Дѣщерята на брамина била добра мома. Тя живѣла праведно. Поради това злиятъ духъ не смѣлъ да се вселява въ душата на магьосника. Раджата се видѣлъ свободенъ — поне по-свободенъ, отколкото билъ до тогава. И той почналъ да разбира, че онова зло, що е вършилъ до тоя день, е било внушено отъ злия духъ.

Решилъ — за напредъ да води животъ на почтенъ човѣкъ.

Но седемтъ години не били още изтекли: оставали цѣли две. Магьосникътъ трѣбвало да носи поне презъ деня омразната чакалова кожа. Само сутринъ се измѣквалъ отъ нея и тогава жена му го виждала, че е човѣкъ, а не животно. Разбира се, той ѝ разказалъ своята история, но ѝ забранилъ да казва комуто и да било, че е раджа и магьосникъ. На всички трѣбвало да говори, че мжжъ ѝ е чакалъ.

Веднага следъ женитбата той отвелъ жена си въ единъ голѣмъ дворецъ, който се намиралъ всрѣдъ гората. Дворецътъ билъ омагьосанъ. Отвѣнъ приличалъ на обикновена пещера, а вътре билъ украсенъ разкошно — съ сребро, злато, слонова костъ и скъпоценни камъни. Вратата се заключвала и раджата не пускалъ никого да влиза въ двореца.

Тѣ живѣели щастливо — магьосникътъ и жена му.

Единъ день на вратата на пещерата потропалъ тѣстътъ на чакала — стариятъ браминъ.

— Добъръ день, дѣдо, казалъ приветливо чакалътъ, като се показалъ на входа. — Седни тамъ, предъ пещерата, та ме почакай! Азъ ей сега ще дойда да си поговоримъ.

На брамина се много искало да влѣзе въ пещерата, за да види, какъ живѣе дъщеря му съ своя мжжъ, но чакалътъ затворилъ вратата и той трѣбвало да остане отвѣнъ.

Следъ малко чакалътъ излѣзълъ.

— Е, какъ си, дѣдо? Какъ прекарвашъ съ дъщеритѣ си?

— Много зле, зетко, много зле. Пуста бедность ще ни съсипе. Нѣмаме що да ядемъ. Хижата ни се развали отъ силнитѣ дъждове: капе отъ всѣкжде. Дрехитѣ ни се отдавна окжсаха: голи ходимъ, както виждашъ по мене. Иде ни да те помолимъ да ни приемешъ въ своята пещера. Тукъ поне никой нѣма да ни вижда, та нѣма отъ кого да се срамуваме. И да гладуваме, ще гладуваме заедно съ тебе и съ дъщерята.

— Тоза не може, — казалъ чакалътъ. — Тая пещера е все още удобна за единъ чакалъ и за неговата вѣрна жена, която е длъжна да отиде тамъ, дето я отведе

мжжъ ѝ, но за хора като васъ не струва. Тѣсна е: ще се задушите въ нея.

— А дъщеря ми какъ е? Бихъ искалъ да я видя. Нали знаешъ, че всѣки баща обича чедото си?

— Ба, не всѣки. Оня баща, който е готовъ да омжжи дъщеря си дори и за куче, да се отърве отъ нея, сигурно я не обича, бихъ рекълъ азъ.

— Ехъ, пъкъ ти, зетко, какъвъ си! Не ти ли казахъ още тогава, че изрекохъ тия думи — само защото ми бѣше много тежко на душата? Но остави, що е казалъ бедниятъ старъ браминъ. Изведи дъщеря ми да я видя. Защото хората ме плашатъ, че си я билъ разкъсалъ и изялъ.

Чакалътъ се оскърбилъ отъ тия думи, но не рекълъ нищо. Той повикалъ жената и тя излѣзла отъ пещерата. Баща ѝ я пригърналъ и я попиталъ, какъ живѣе съ мжжа си.

— Слава на безсмъртнитѣ богове! — отвърнала тя. — Много добре си живѣемъ. — Хиляди пжти по-добре, отколкото бихъ живѣела, ако ти ме омжжеше за най-богатия браминъ.

— Значи, вие сте богати, а?

— Не мога да се оплача, татко. Нищо ни не липсва.

— Ами забравила ли си, какъ живѣе твоятъ старъ баща съ своитѣ шесть дъщери? Тѣ ще измратъ отъ гладъ и отъ студъ. За тѣхъ не ви ли идва понѣкога на умъ?

— Азъ мисля често за васъ татко, но все ми се струва, че и ти си малко виновенъ за това, че прекарвашъ, заедно съ дъщеритѣ си, въ крайна нѣмотия. Ти не работишъ нищо и чакашъ да ти донесатъ хората милостиня, като на просякъ. Винаги ме е било срамъ отъ това, но съмъ се бояла да ти го кажа.

Браминътъ се ядосалъ.

— Да, — рекълъ той, — азъ съмъ наистина станалъ като просяцитѣ по царскитѣ пжтища. И при васъ съмъ дошелъ да изпрося нѣщо. Дано поне вие ме не изпждите.

Тогавъ се намѣсилъ чакалътъ.

Той казалъ:

— Дѣдо, ще те науча, какъ да станешъ богатъ и пребогатъ. Но помни, че се забогатява не съ пари, а

съ умъ. Имамъ една диня съ много чудно семе. За три дена израства, за петъ връзва и за седемъ узрѣва плодътъ. Ако си уменъ човѣкъ, отъ нея ще се обогатишъ. Ей сега ще ти я донеса.

Чакалтъ влѣзълъ въ пещерата и малко следъ това се върналъ съ голѣма диня подъ мишницата.

Той я подалъ на брамина и му казалъ:

— Вземи, дѣдо тази диня и я посади въ градината си. Щомъ роди и динитѣ узрѣятъ, почни да продавашъ. Но си отваряй очитѣ — да не би купувачитѣ да те измаматъ въ цената. Добре запомни, че се забогатява съ умъ.

Браминътъ поелъ динята недоволено. Колко ще изкара отъ продажба на дини? Не се ли подиграва съ него зетъ му, като му каза, че щѣлъ да се обогати? Де се е видѣло богатъ овощаръ? Па и редно ли е за него — браминъ — да става на стари години градинаръ?

— Очевидно, чакалтъ иска само да се отърве отъ мене, — си казалъ той, като си тръгналъ. — Но пакъ добре, че не е изялъ дъщеря ми.

Щомъ си отишелъ въ кѣщи, браминътъ изкопалъ дупка въ градината и посадилъ едрата диня, полѣлъ я и я покрилъ съ прѣстъ. Още на другата сутринъ се показалъ растѣкъ. На третия день зеленитѣ повлѣци се били разпрострѣли толкова на дълго и на широко по градината, че я били покрили цѣлата. Скоро се народили дини, които бързо наедрявали и зрѣли.

Браминътъ и дѣщеритѣ му се зарадвали много, като видѣли това чудо.

Момитѣ рекли на баща си:

— Татко, я да откъснемъ нѣколко дини — да ги видимъ, сладки ли сж.

Но браминътъ имъ казалъ:

— Забранявамъ ви да правите такова нѣщо. Ние нѣма да ядемъ отъ тѣзи дини: тѣ сж само за проданъ. Какъ ще ямъ азъ, старъ браминъ, диня, която е порасла и узрѣла съ магия? Това не е угодно на боговетѣ. За мене е грѣшно дори да се допра до такъвъ плодъ. Ако дойде нѣкой отъ селото да поиска дини, вашата майка ще му откъсне и продаде, но ѝ кажете да си отваря очитѣ — да не би да я излъжатъ въ цената. Човѣкъ се обогатява не съ пари, а съ умъ.

Селянитѣ, като минавали край оградата на брамина, не можели да се не спратъ да погледнатъ едритѣ дини, порасли и узрѣли преди време. Запитвали брамина, по колко ги дава. Той ги пращаль при жена си. А тя искала за всѣка диня тройно повече, отколкото би я купилъ човѣкъ на пазара. На хората се виждала много висока тая цена. Никой не давалъ толкова пари.

Но следъ день два дошла една бодата жена, чийто мъжъ билъ златаръ. Момчето ѝ било болно и се моѣло на майка си да му купи диня.

— Струва ми се, — казало то, — че ако хапна диня, ще оздравѣя.

Жената била дочула отъ съседитѣ за ранозрѣйкитѣ дини на брамина. Отишла и купила една. Занесла я въ къщи и я разрѣзала. Но що се оказало? Чудо, каквото не било ставало никога: отвѣтре, край кората, имало тънъкъ слой отъ червено месо — сочно и сладко, съ каквото сж пълни динитѣ. А всичко друго било не месо и семки, а скъпоценни камъни и бисери.

Жената не казала никому нищо. Тя извадила рубинитѣ, сапфиритѣ, смарагдитѣ и едритѣ бисери, па ги скрила. А рѣзенитѣ отъ кората дала на болното момче, което наистина оздравѣло, щомъ хапнало отъ динята.

Следъ това жената впрегнала колата и повела воловетѣ право къмъ хижата на брамина.

— Динята, що купихъ, — казала тя на браминката, — излѣзе хубава. Искамъ да закупя всичкитѣ ви дини. Продавате ли ги?

— Продаваме ги, — отвърнала жената на брамина, — но и всички до една да купишъ, отстѣпка не ще ти направя. Тия дини сж скъпи, защото сж ранозрѣйки.

— Ехъ, за цената нѣма да се караме. Ще ти платя, колкото поискашъ. Откъсни динитѣ и ги донеси въ колата.

Браминътъ спечелилъ доста пари, но въ градината му не останала ни една диня. А хитрата златарка откарала динитѣ у дома си, извадила отъ тѣхъ скъпоценнитѣ камъни и напълнила нѣколко човала. Мъжъ ѝ, като се върналь, се израдвалъ много на покупката и дълго се смѣлъ съ жена си на глупавия браминъ.

Семейството на брамина, разбира се, дори и не подозирало, че е продало такова голѣмо съкровище за нищо и никаква цена. Браминътъ не позволилъ ни на жена си, ни на дъщеритѣ си да разрѣжатъ поне една диня, та да видягъ, що има въ нея.

Следъ нѣколко дена диненитѣ повлѣци се покрили отново съ плодове. И тѣ узрѣли бързо. Дошла златарката и ги купила, безъ да се пазари. Това се повторило много пѣти. Златарътъ и жена му напълнили цѣла стая съ човали, натѣпкани съ скъпоценни камъни. А браминътъ се радвалъ, че печели пари.

Но динята не е вѣчно растение. Единъ день жената на брамина забележила, че диненитѣ повлѣци повѣхватъ и не раждатъ вече. Когато дошла златарката да купи дини, казали ѝ, че нѣма.

А браминътъ презъ това време, като мислѣлъ, че цѣлъ животъ ще продава дини, харчелъ паритѣ безъ смѣтка. Защо да пести? Утре ще продаде динитѣ, които расгатъ презъ тая нощъ, и ще получи още пари.

Когато жена му му казала, че динята не ражда вече, той се ядосалъ.

— Тѣй е то! — викналъ той. — Азъ си знаехъ, че тая дяволска диня ще ни измами.

Най-лошото било, че той нѣмалъ и пари: всичко билъ похарчилъ. Нѣмало съ що да купятъ храна за обѣдъ. Тогава една отъ дъщеритѣ се обѣдила:

— Да потърсимъ по градината, — рекла тя. — Може да намѣримъ нѣкоя забравена диня, колкото да залъжемъ глада си.

— Не, — съпротивилъ се бащата. — Омагьосани дини не ямъ.

— Ти пѣкъ недей яде! Ние ще ядемъ. Нѣма, найсетне, за твоя угода, да умремъ отъ гладъ!

Момага отишла въ градината. Следъ дълго търсене, намѣрила две малки дини, скрити подъ листата. Занесла ги въ хижата и ги разрѣзала. Отъ динитѣ се изсипали малки скъпоценни камъни — цѣла шепа.

Дъщерята на брамина надала радостенъ викъ. Цѣлото семейство се събрало да види чудото. Тогава всички разбрали, защо златарката е купувала редовно динитѣ имъ.

— Измами ни тая проклета жена! — викналь браминътъ — Моятъ благороденъ зеть ми подари чудна диня, която ражда скжпоценни камъни, а тая хитра жена ни изигра. Ей сега ще вървя да се разправа съ нея. Нѣма да ѝ простя, додего ми не върне всички скжпоценни камъни, що е извадила отъ моитѣ дини.

Той отишелъ въ кжщата на златаря и казалъ на жена му:

— Ти си измамила моята съпруга. Динитѣ, които ти е продала тя, сж били пълни съ скжпоценни камъни, а ти ѝ си ги платила като обикновени дини, каквито се продаватъ на пазара. Върни ми скжпоценнитѣ камъни!

Златарката му казала спокойно:

— Ти приказвашъ като човѣкъ, който и изгубилъ ума си. За старецъ като тебе това не е чудно: всѣки знае, че старцитѣ се вдетиняватъ. Но азъ не съмъ длъжна да слушамъ твоитѣ глупости. Върви си и ме остави на мира.

— Ти си много хитра жена, — казалъ браминътъ, — но азъ ще се оплача на сждията. За да си нѣмаме неприятности, моля те, дай ми поне половината отъ скжпоценнитѣ камъни, що извади отъ динитѣ.

— Махни се отъ кжщата ми, ти казвамъ! — викнала жената. — Инакъ ще извикамъ слугитѣ да те изхвърлятъ. Кой разуменъ човѣкъ ще ти повѣрва, че диня може да роди скжпоценни камъни? Ти наистина не си съ ума си.

Браминътъ билъ принуденъ да си отиде съ празни ржце.

Тогава му дошли на умъ думитѣ на чакала, който му казалъ, че се забогатява не съ пари, а съ умъ. Но, разбира се, било много късно.

При сждията той не отишелъ. Каква полза? И въ сждилището ще му се изсмѣятъ и ще му кажатъ, че никжде по свѣта се не знае да има диня, която ражда скжпоценни камъни. Защо да го смѣтатъ за лудъ?

Като се върналъ дома си, браминътъ разказалъ на своята жена за срещата си съ златарката.

— Само едно ни остава, — рекълъ на край. — Ще взема тия дребни скжпоценни камъни, които намѣрихме въ дветѣ дини, па ще ги продамъ въ града. Ще накупя, каквото трѣбва и ще го донеса.

— Недей продава всичкитѣ, — казала жената. — Само единъ продай. Другитѣ нека седятъ тукъ.

— Защо? Вмѣсто да се разтакамъ толкова пжити, не е ли по-добре да свърша работата на веднѣжъ?

— Да, но кой ще ти повѣрва, че ти — окжсанъ и одърпанъ браминъ — не си открадналъ отнѣкжде тия скжпоценни камъни? Ще те запратъ въ затвора.

— Мене ли — благородни браминъ — да затворятъ? Ти не си съ ума си, невѣсто!

Взель той всички скжпоценни камъни и отишелъ въ града. Влѣзълъ въ една златарница и показалъ на златаря стоката си. Запиталъ го, колко ще му даде за нея. Златарьтъ го поизгледалъ.

— Отде си открадналъ тия скжпоценни камъни?

— Какъ ще ги открадна? Азъ съмъ браминъ, човѣкъ отъ благородна каста: може ли да се допусне, че човѣкъ като мене ще открадне?

— Може, разбира се! Когато на човѣка е празенъ търбухътъ, и царь да е, пакъ открадва. Казвай де! Казвай, отъ кого си ги открадналъ, додето не съмъ повикалъ стражарь! Като те хвърлятъ въ затвора и ти ударятъ сто тояги, веднага ще кажешъ. Но азъ не искамъ да отива работата до тамъ. Ако ми кажешъ, чии сж били тия камъни, ще ги купя. Добри пари ще ти дамъ за тѣхъ.

Браминътъ се оскърбилъ, че го смѣтатъ за крадецъ.

— Моятъ зеть, — рекълъ, — е единъ богатъ чакалъ. Той ми подари чудна диня, която раждаше плодове, пълни съ скжпоценни камъни.

— Хубави лъжи разправяшъ, но нѣма кой да ти вѣрва. Де се е чуло — чакалъ да стане зеть на човѣкъ и диня да ражда скжпоценни камъни? Знаешъ ли, що ще ти кажа? За да се отървешъ отъ затвора, остави тия нѣща тукъ, па си върви. Азъ ще разпитамъ златаритѣ, има ли нѣкой нѣщо откраднато, и ще дамъ камънитѣ на притежателя имъ.

— Какъ искашъ да ме лишишъ отъ това, което си е мое? Дъщеритѣ ми мратъ отъ гладъ. Затова съмъ се и принудилъ да продавамъ камънитѣ. Щомъ нещешъ да ги купишъ, дай ми ги.

И той посегналъ да ги вземе. Но златарьтъ му залепилъ такава плесница, че му писнали ушитѣ. И два-

мата почнали да викатъ, колкото имъ гласъ държи. Насъбрали се много хора. Всѣки питалъ, шо се е случило. Златарьтъ обвинявалъ окжсания браминъ въ кражба, а оня се оправдалъ, като разказвалъ за своя зеть — чакала — и за чуднитѣ дини, които раждатъ скжпоценни камъни.

— Стига сте се карали! — рекълъ единъ възстарицькъ човѣкъ, който се оказало, че е сждия. — Тоя окжсанъ мжжъ не изглежда да е крадецъ. Дори азъ бихъ повѣрвалъ, че е браминъ, ако не бѣха опашатитѣ лъжи за чакала-зеть и баснословнитѣ дини. Мене се струва, че той е просто изгубилъ ума си. Съжалете го и го пуснете да си върви. А скжпоценнитѣ камъни ще останатъ у златаря, додето се установи, чии сж. Тоя човѣкъ не ги е открадналъ. Той ги е намѣрилъ.

И самъ браминътъ разбралъ, че нѣма по-добъръ изходъ отъ положението. За да се се отърве отъ затворъ и изтезания, той оставилъ камънитѣ и си отишелъ много ядосанъ на хорската несправедливостъ.

Когато се върналъ у дома си и разказалъ на своето семейство, шо му се е случило, жена му рекла:

— Ти си глупавъ и упоритъ. Защо ме не послуша? Върви сега при чакала и изпроси нѣщо друго. Инакъ ще измремъ отъ гладъ.

Друго не може и да се направи. Браминътъ отишелъ отново при зетя си. Почукалъ на пешерната врата съ тоягата си и чакалътъ излѣзълъ.

— Добъръ день, дѣдо. Какъ си? На гости ли ми идешъ?

— И на гости ида, и по работа. Най-главното е, че ида да ти се оплача отъ нашето страшно тегло. Само ти можешъ да ни помогнешъ.

— Че нали ви помогнахъ веднъжъ? Шо направи съ динята, която ти дадохъ.

Браминътъ разказалъ всичко. Той не знаелъ, че въ динитѣ има скжпоценни камъни. Всичко разпродалъ на нищо и никаква цена. Само две малки дини останали. Извадилъ отъ тѣхъ камънитѣ и отишелъ да ги продава въ града. Но тамъ пѣкъ единъ проклетъ златаръ му ги отнелъ.

Чакалътъ изслушалъ разказа, па рекълъ:

— Глупавъ си дѣдо, и глупавъ ще си останешъ. Азъ ти казахъ, че богатството се печели съ умъ. А ти нѣмашъ умъ. И сто товара злато да ти дамъ, пакъ не ще ти помогна: сиромасъ ще си умрешъ. Но все пакъ, отъ съжаление — не къмъ тебе, а къмъ жена ти и дъщеритѣ ти — и тоя пжтъ ще ти помогна.

Влѣзълъ той въ пещерата и изнесълъ отъ тамъ едно просто глинено гърне. Далъ го на тѣста си и му казалъ:

— Вземи това гърне, па си отваряй очитѣ! Когато огладнѣете, ще намѣрите въ него, съ що да се нахраните.

— Че гърнето е праздно, — викналъ браминътъ оскърбенъ. — Ти искашъ само да се отървешъ отъ мене.

Чакалътъ не казалъ нищо. Той бръкналъ въ гърнето, извадилъ една шепа оризъ, сваренъ съ смокини. Ястието се оказало много вкусно.

— Да не мислишъ, че отъ това гърне може да се вади само оризъ? — казалъ чакалътъ. — Каквото си си намислилъ, това ще намѣришъ въ него. И ястието ще стигне не за десетъ души, а и за сто, че дори и за хиляда.

Очитѣ на брамина свѣтнали отъ радостъ. Той пригърналъ зетя си и му поблагодарилъ за скжпия подаръкъ.

Сега вече семейството на брамина можело да яде до насита. Въ чудното гърне се намирало всичко, каквото поиска. Гостбитѣ били толкова вкусни, че и въ двореца на императора не можело да има като тѣхъ.

Срещу хижата на брамина се издигала лѣтната кжца на управителя на града. Той билъ богатъ човѣкъ и толкова лакомъ, че билъ наелъ трима готвачи да му готвятъ. Единъ варѣлъ чорби и яхнии, другъ се занимавалъ съ пържене и печене, а трети готвѣлъ сладкитѣ ястиега.

Отъ нѣкое време началникътъ забелязалъ, че колчемъ мине край хжкати на бедния браминъ, до носа му стига много приятна миризма на гостба. Той се позапиралъ — да опредѣли, що се готви въ хижата. Единъ день миришело на тасъ-кебапъ, другъ пжтъ — на печена пуйка, на измирско сладко, на чига съ масло или пърженъ фазанъ. Такива разнообразни ястиета и самъ началникътъ не можелъ да си позволи да готви, защото струвили много скжпо.

Полюбопитсвувалъ той да узнае, какъ може неговиятъ беденъ съседъ да готви по-вкусни ястиета отъ неговитѣ. Отишелъ му на гости. Браминътъ билъ поласканъ отъ това посещение на високопоставения гостъ. Приелъ го най любезно.

Както седѣли и се разговаряли, домакинътъ попиталъ госта си, кафе ли иска да го почерпи, или чай, или пъкъ нѣкакъвъ сиропъ.

— Че отде имашъ толкова много нѣща? — запиталъ управительтъ.

— То е друга работа, — отвърналъ браминътъ. — Ти кажи сега, що желашъ.

— По това време съмъ свикналъ да пия кафе.

— Добре.

— Домакинътъ сложилъ две чаши, взелъ гърнето отъ лавицата и налѣлъ отъ него кафе. Управительтъ се много зачудилъ: гърнето лежело на полицата, подъ него нѣмало огънь, а кафето било горещо, току-що сварено. Какво е това чудо?

Той решилъ да поостане, за да узнае тайнитѣ на брамина. Когато дошло време за обѣдъ, домакинътъ го попиталъ съ що иска да го нагости.

Управительтъ отвърналъ: — Искамъ чорба отъ таханъ, пърженъ сомъ и баница съ ябълки.

Той нарочно казалъ тия ястиета, защото не видѣлъ въ хижата ни ябълки, ни риба, ни таханъ.

Но ето, че малко следъ това браминътъ му сипалъ отъ гърнето гореща чорба отъ таханъ. Когато сипалъ и на себе си, покалъ жена си: и на нея сипалъ; следъ това сипалъ и на всичкитѣ си дѣщери, а гърнето се все не изпразвало.

После домакинътъ запиталъ, не желае ли нѣкой втора паница чорба. Всички моми се обадили. Той имъ сипалъ отново. Гърнето било още пълно.

— Дойде редъ на второто ястие, — казалъ съ очевидна гордость браминътъ, като погледналъ къмъ своя гостъ, сякашъ иска да му каже:

„Ехееее, приятельо, за какъвъ ме смѣташе ти до сега? Да не мислишъ, че — като съмъ сиромасъ — не мога да имамъ нѣщо, каквото ти не си дори и сѣнвалъ?“

Управителът не казалъ нищо, но било явно, че започва вече да завижда на съседа си. А браминътъ съ надменно движение изсипалъ чорбата презъ прозореца и омилъ гърнето, па го захлупилъ на лавицата. Не се минала и минута — и той го взелъ отново, па почналъ да вади отъ него едри кжсове сомъ, много добре опържени. Тоя пжтъ управителътъ пръвъ поискалъ да му дадатъ още единъ кжсъ, а следъ него и трети: не можелъ да не признае човѣкътъ, че толкова вкусна риба яде за пръвъ пжтъ. Дъщеритѣ и жената на брамина сжщо поискали още единъ кжсъ.

Гърнето било измито отново. Браминътъ почналъ да вади отъ него баница съ ябълки на такива голѣми колела, че човѣкъ би се запиталъ, какъ е могло едно такова колело да се побере въ него.

Следъ обѣда домакинътъ почерпилъ своя гостенинъ съ сиропъ отъ портокали, който налѣлъ — разбира се — пакъ отъ гърнето. После пили кафе, яли ледено, изпили още по два-три сироба — отъ малини, ананаси и смокини. Почнало да се мръква. Браминътъ билъ много добре настроенъ. Не станало нужда — управителътъ дори и да го запита, отде се е сдобилъ съ чудното гърне: той само побързалъ да му разкаже всичко.

Управителътъ си отишелъ. Той не можелъ да прости на единъ свой беденъ подчиненъ, че има предметъ, какъвто той нѣма и не може да има. Още презъ сжщата нощъ заповѣдалъ на четирима отъ своитѣ слуги да подпалятъ хижата на брамина и да откраднатъ гърнето.

Къмъ срѣднощъ хижата пламнала. Раздали се виковете: „Пожаръ! Пожаръ!“ Тѣй викали ония, които били подпалили хижата. Семейството на брамина спѣло. Слугитѣ на управителя влѣзли и се развикали: „Какво чакате? Искате да изгорите ли? Бѣгайте по-скоро!“

Додето наскачалитѣ дойдатъ на себе си, гърнето било грабнато и отнесено. Хижата изгорѣла. Браминътъ и семейството му останали на улицата. Това, да кажемъ, не било още страшно: времето било топло, та можело ца се спи и подъ открито небе, докле се издигне нова хижа. Но гърнето — чудотворното гърне, което хранѣло цѣлата кжща — липсвало. Дълго ро-

вилъ браминътъ пепелъта, дано го намѣри, но напразно. И следа нѣмало отъ него. А да изгори било невъзможно.

Първа се досѣтила за станалото жената на брамина. Тя му рекла :

— Видѣ ли, до кжде те доведе твоео самохвалство? Управительтъ е видѣлъ пожара и е пратилъ слугитѣ да ни взематъ гърнето. Па не е чудно и самъ той да имъ е поржчалъ да запалятъ нашата хижа.

— Вѣрно е, — призналъ си тоя пжтъ браминътъ. — Азъ излѣзохъ много глупавъ. Другъ пжтъ ще си мълча.

— Каква полза отъ твоео мълчание за напредъ? Нали ни взеха гърнето!

— Азъ нѣма да оставя това тѣй. Ще вървя още сега да си го искамъ.

И той отишелъ при управителя. Но она билъ предвидѣлъ всичко. На брамина казали, че господарьтъ не е у дома си. Той отишелъ и втори, че и трети пжтъ, но получавалъ все тоя отговоръ. Най-последе изгубилъ търпение и се развикалъ, че по заповѣдь на управителя била запалена хижата му, за да му откраднатъ гърнето. Слугитѣ го хванали и тѣй наложили гърба му съ тояги, че браминътъ трѣбвало да лежи полумъртъвъ на пжтя четири часа, докле дойде на себе си.

Когато се домъкналъ до кжщи, той казалъ на жена си:

— Само едно срѣдство има, невѣсто: да отида още веднѣжъ при моя зеть, чакала. Ще го запитамъ, не би ли можалъ да ни помогне съ нѣщо.

— Не ти трѣбва да отивашъ. Съ своята глупость ти изгуби вече два безценни дара, що ти даде той. Бжди сигуренъ, че тоя пжтъ ще те изпжди — и то съ пълно право.

Но браминътъ я не послушалъ. Той отишелъ при чакала и му разказалъ историята за завистливия управитель, пожара и открадването на гърнето.

Зеть му го изслушалъ, па казалъ:

— На глупавитѣ хора, дѣдо, нито Богъ може да помогне, нито дяволътъ. Но тѣй като азъ не съмъ ни Богъ, ни дяволъ, ще се опитамъ за последенъ пжтъ да ти помогна. Помни: за последенъ пжтъ! Ако изгубишъ

подаръка, който ще ти дамъ, да не си дошелъ вече при мене!

Той влѣзълъ пакъ въ пещерата и изнесълъ отъ тамъ единъ човаль, здраво завързанъ.

— Вземи тоя човаль! — рекълъ. — Въ него има единъ боздуганъ, вързанъ съ вжже. Отиди най-напредъ при златарката, после при златаря въ града — най-сетне — при управителя. Развържи човала и, като хванешъ вжжето, кажи на боздугана: „Удрай, додето ти кажа да спрешъ!“ По тоя начинъ ще си отнемешъ онова, което ти сж взели. Само дано се не излъжешъ да отворишъ човала, когато си самъ: ти ще изедешъ боя тогава.

Тъстътъ поблагодарилъ на зетя си, но не билъ много доволенъ отъ подаръка. Преди всичко, не му се вѣрвало, че човальтъ ще му свърши нѣкаква работа. Както го носѣлъ, човальтъ изглеждалъ празенъ. Колкото и да пипалъ, браминътъ не напипвалъ въ него ни вжже, ни боздуганъ.

— Тоя пжтъ зетъ ми ме излъга здраво, — си казалъ той. — И до тоя позоръ доживѣхъ — най-близкитѣ ми роднини да се подиграватъ съ мене.

Идѣло му да хвърли човала. Но защо пкъ да го не развърже — да види, има ли нѣщо въ него?

Той се спрѣлъ срѣдъ гората и развързалъ човала. Отъ него изкочилъ единъ тежъкъ боздуганъ, вързанъ съ дълго вжже. Браминътъ хваналъ вжжето и — като посочилъ дърветата наоколо — казалъ:

— Удрай, боздугане, докле ти кажа да спрешъ!

Добре, но изглежда, че боздуганътъ не билъ навикналъ да бие дървета, а — хора. Като почналъ да удря брамина по гърба — удрялъ, удрялъ, удрялъ, та го смазалъ отъ бой. Толкова бързо падали ударитѣ по гърба на брамина, че той не можелъ да си поеме дъха и да каже: „Стига!“

Най-сетне, съсипанъ отъ бой, той успѣлъ да промълви: „Спри, боздугане!“ — и боятъ престаналъ.

Браминътъ трѣбвало да полежи доста въ гората, докле събере сили, за да продължи пжтя си. Той си отишелъ при семейството, но не казалъ никому нищо за новия даръ. Чакъ на другия день рекълъ на жена си:

— Отиди при златарката и ѝ кажи, че сме посѣли дини по едри отъ предишнитѣ. Ако иска, нека дойде да си купи.

Златарката дошла, много зарадвана. Но щомъ прекрачила входа на запустѣлата градина, браминътъ развързалъ човала и поржчалъ на боздугана да почне своята работа. Засипали се удари съ свѣтквична бързина. Чуль се гласътъ на брамина, който държелъ вжжето:

— Ако не донесешъ всички скжпоценни камъни, които отне отъ насъ съ хитростъ, боздуганътъ ще те пребие.

— Ще ги донеса! Ще ги донеса! — викала жената.
— Само дръпни проклетия боздуганъ — да ме не бие!

Браминътъ прибралъ боздугана и златарката донесла скжпоценнитѣ камъни. Цѣль день трѣбвало да ги пренася: толкова много били тѣ. Само нѣколко отъ най-едритѣ не донесла, но срещу тѣхъ дала на брамина толкова много пари, че още на другия день на мѣстото на пепелището почнала да се гради не хижа, а висока кжща.

Въ това време браминътъ се запжтилъ за града. Той билъ решилъ да накаже оня златаръ, който му отнелъ малкитѣ скжпоценни камъни и го набилъ, па го нарекълъ крадецъ. Тоя пжтъ браминътъ билъ облѣченъ богато. Златарътъ не позналъ, че предъ него стои сжщиятъ човѣкъ, който — облѣченъ въ дрипи — билъ дошелъ да му предлага шепа скжпоценни камъни.

— Помнишъ ли ме? — запиталъ го браминътъ.
— Азъ съмъ сжщиятъ оня нещастникъ, когото ти нарече и лудъ, и крадецъ, и лъжецъ. Скоро ми върни скжпоценнитѣ камъни, които ми взе!

Здатарътъ рекълъ очудено:

— Не мога да разбера, за какви камъни ми говоришъ. За пръвъ пжтъ те виждамъ.

Тогава браминътъ развързалъ човала. Боздуганътъ почналъ да бие на лѣво и на дѣсно: и господаря, и слугитѣ му, и минузачитѣ, които се били притекли на виковетѣ — да видятъ, що става. Дошелъ и сждията, който живѣлъ на среща. И той изялъ доста бой. Всички се изплашили и завикали на златаря:

— Дай му скжпоценнитѣ камъни, разбойнико! Дай му ги по-скоро, че тоя проклетъ боздуганъ ще пребие и насъ по твоя вина!

Златарътъ, разбира се, побързалъ да даде на брамина отнетото, за да спаси живота си.

Като се върналъ у дома си, браминътъ пратилъ една отъ дъщеритѣ си да отиде при управителя.

— Ще го канишъ на обѣдъ, — рекълъ. — Ще му кажешъ: „Моятъ баща е получилъ отъ нашия зеть ново гърне, което готви много по-вкусни госби отъ старото. Татко те кани на обѣдъ.

Момата отишла. Управительтъ, който билъ подчулъ нѣщо за внезапното разбогатяване на брамина и билъ видѣлъ, че на мѣстото на нѣкогашната хижа се издига нова кжща, много по-голѣма отъ неговата, полюбопитствувалъ да узнае, отде е взелъ съседтъ му толкова пари.

— Какъвто е глупавъ бѣбрица, — си казалъ той, — и майчиното си млѣко ще изкаже. Веднага ще узная всичко.

Той тръгналъ на гости у брамина, като взелъ съ себе си и слугитѣ, които били подпалили хижата и откраднали гърнето.

Браминътъ посрещналъ управителя много любезно, ала го не почерпилъ ни кафе, ни сиропъ. Докле дойде време за обѣдъ, само си приказвали.

Когато гоститѣ прегладнѣли, домакинътъ казалъ на съпругата си:

— Невѣсто, я дай човала!

Управительтъ си помислилъ:

„Новото гърне на съседа ще да е отъ злато: затова го държи въ човалъ. Струва ми се, че ще успѣя да туря ржка и на него, колкото и да го пази.“

Но отъ човала не било извадено гърне: отъ тамъ се подалъ страшниятъ боздуганъ и почналъ да удря, и управителя, и слугитѣ му. Тѣ се опитали да побѣгнатъ, но не успѣли. Щомъ нѣкой прекрачи къмъ вратата, боздуганътъ го шибвалъ толкова силно по крака, и човѣкътъ падаль.

Чулъ се гласътъ на брамина:

— Такава е отплатата на тия, които горятъ хижитѣ на беднитѣ и крадатъ онова, съ което безимотнитѣ се прехранватъ. Вие ме набихте, когато бѣхъ отишелъ да си поискамъ онова, което бѣ мое. Разберете сега, колко е приятно да те биятъ.

Управительтъ получавалъ най-много и най-честии и най-силни удари.

— Спри де! — викналь той на брамина. — Ще ме разсипешъ отъ бой. Ще ти върна гърнето. И нова хижа ще ти издигна.

— Хижа ми не трѣбва, — рекълъ домакинътъ, който все още не спиралъ боздугана. — Само гърнето ми дай! То ми е споменъ отъ моя зеть.

— Добре де, ще ти го донеса ей сега! Спри тоя боздуганъ!

— Нѣма да го спра, додето ми не донесешъ гърнето.

Управительтъ излѣзълъ отъ кжщата на брамина и се затичалъ да му донесе гърнето. Но вжжето се изведнѣжъ удължило. То удряло ту управителя, ту слугитѣ му. Когато гърнето било донесено, браминътъ казалъ на управителя:

— Стига ти толкова бой! Но за напредъ помни, че ако извършишъ несправедливостъ къмъ когото и да било — тоя боздуганъ ще те остави на мѣстото ти. Ако смѣешъ да се оплачешъ нѣкому, азъ ще отида при царя и ще му разкажа всичко: да знае какви управители назначава.

Боздуганътъ се прибралъ въ човала. Управительтъ и слугитѣ му си отишли посрамени. Тѣ не казали никому нищо.

А браминътъ и семейството му заживѣли честито.

Една по една, всички дѣщери на брамина се омжжили: тѣ имали богата зестра и всички благородни момци се надпреварвали да искать ржцетѣ имъ.

Въ това време изтекли и седемтѣ години, презъ които и магьосникътъ трѣбвало да слугува на злия духъ. Раджата изгорилъ чакаловата кожа и приелъ за винаги прежния си видъ. Той станалъ отново царъ на своето голѣмо царство.

Когато веднѣжъ поканилъ своя тѣсть въ двореца си на гости, стариятъ браминъ не можалъ да познае зетя си.

Но тамъ била царицата — дѣщеря на брамина. Тя казала на баща си:

— Пригърни зетя си, татко! Не виждашъ ли, че тоя младъ мжжъ е моятъ съпругъ, който се бѣше престорилъ на чакалъ?

— Прегръщам го!

Съдържание.

	Стр.
Нала и Дамаянти	3
Три майки	53
Две сестри	67
Великата обичь	73
Магьосникътъ-чакалъ	84

ПРИКАЗКИ ОТЪ ЦЪЛЪ СВѢТЪ

Изказани отъ Николай Райновъ.

(бр. М. Н. Пр. № 37,643, год. 1931)

Всичко на приказките	лв. 30	подв. 40
Та фея, весели прик.	" 30	" 40
Галниятъ дворецъ	" 30	" 40
Съшебни приказки	" 30	" 40
5 Златното гърне, и др.	" 30	" 40
6 Царски приказки	" 30	" 40
7 Морската царица и др.	" 30	" 40
8 Златната рибка и др.	" 30	" 40
9 Торба приказки за русалки	" 30	" 40
10 Книга на чудесата	" 30	" 40
11 Магьосникътъ и др.	" 30	" 40
12 Източни приказки	" 30	" 40
13 Зеленото джудуге и др.	" 30	" 40
14 Индийски приказки	" 30	" 40
15 Царица Роза, и др.	" 30	" 40
16 Персийски приказки	" 30	" 40
17 Славянски приказки	" 30	" 40
18 Хубави стари приказки	" 30	" 40
19 Северни приказки	" 30	" 40
20 Стариятъ гарванъ и др.	" 30	" 40
21 Омагьосаното царство и др.	" 30	" 40
22 Златни сърдца	" 30	" 40
23 Морски деца и др.	" 30	" 40
24 Седемтъ чудовища	" 30	" 40
25 Алмазитъ на Изтокъ	" 30	" 40
26 Бисерна огърлица и др.	" 30	" 40
27 Вуйчо отъ Америка	" 30	" 40
28 Златното птиче	45	—
29 Юнакъ надъ юнацитъ	45	—
30 Най-хубавитъ бълг. приказки	65	—

Най-хубавитъ басни за деца, отъ Т. Траяновъ	лв. 30
Пешо Чорлавиятъ смѣшни и печални истории	" 30
По чужди земи (Около свѣта въ картини)	" 40
Всички на работа (Ръчна работа за деца)	" 30
Ч. 100 Томовата колиба, отъ Бичеръ Стоу	" 50
100,000 „Защо“, отъ М. Илиевъ съ 95 рисунки	" 30
Децата на звешения огънь, отъ А. Вано	" 30
Три деца около свѣта, отъ К. Линчъ	" 40
Скитаницата на младия бѣглець	" 45

Пълненъ каталогъ се изпраща при поискване отъ
Ст. Атанасовъ — София, ул. Н. Рилски 36.